

นบค.

รายงานการศึกษาส่วนบุคคล
(Individual Study)

เรื่อง แนวทางการบังคับใช้อำนาจตามกฎหมาย
ของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษตามมาตรฐานสากล

จัดทำโดย พันตำรวจเอก ประเวศน์ มูลประมุข
รหัส 4054

หลักสูตรนักบริหารการทูต รุ่นที่ 4 ปี 2555
สถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการ กระทรวงการต่างประเทศ
รายงานนี้เป็นความคิดเห็นเฉพาะบุคคลของผู้ศึกษา

น.ช.

เอกสารรายงานการศึกษาส่วนบุคคลนี้ อนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรมหลักสูตร
นักบริหารการทูต ของกระทรวงการต่างประเทศ

ลงชื่อ.....

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อัครเดช ไชยเพิ่ม)

อาจารย์ที่ปรึกษา

ลงชื่อ.....

(ดร. จิตริยา บันทอง)

อาจารย์ที่ปรึกษา

ลงชื่อ.....

(ศาสตราจารย์ ดร. สุรัชชัย ศิริไกร)

อาจารย์ที่ปรึกษา

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

การวิจัยเรื่อง “แนวทางการบังคับใช้อำนาจตามกฎหมายของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ตามมาตรฐานสากล” มีวัตถุประสงค์เพื่อ เพื่อพัฒนาแนวทางในการสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษที่มีประสิทธิภาพ ถูกต้องตามกฎหมายและมาตรฐานสากล และสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างประเทศไทยและนานาประเทศ พัฒนาแนวทางดำเนินการของกรมสอบสวนคดีพิเศษในด้านการสืบสวนสอบสวนให้เป็นที่ยอมรับด้านการสืบสวนสอบสวนของนานาประเทศมากขึ้น เพื่อรองรับการเข้าสู่การเป็นประชาคมอาเซียน, ปฏิรูปกระบวนการบังคับใช้กฎหมายเพื่อให้หน่วยงานภาครัฐทั้งหลายบังคับใช้กฎหมายอย่างยุติธรรม เสมอภาค เท่าเทียม โปร่งใส มีประสิทธิภาพถูกต้องตามหลักนิติธรรม

โดยเป็นวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งประชากรที่ใช้ศึกษา คือรายละเอียดของเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับการบังคับใช้อำนาจทางกฎหมาย หรือการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ เจ้าหน้าที่คดีพิเศษ หรือข้าราชการของกรมสอบสวนคดีพิเศษ รวมถึงเรื่องร้องเรียนผ่านช่องทางต่างๆ บทความที่เกี่ยวกับการกล่าวถึงการกระทำหรือการปฏิบัติหน้าที่อันมิชอบหรือกระทำการใช้อำนาจตามกฎหมายเกินกว่าเหตุ และเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนจากสื่อต่างๆ ทั้งในและต่างประเทศ งานวิจัยต่างๆ ความเสียหาย ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากปฏิบัติงานของกรมสอบสวนคดีพิเศษ

โดยใช้เครื่องมือในการดำเนินการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยศึกษาค้นคว้าจากบทความ เอกสาร หนังสือ ตำรา งานวิจัยข้อมูล จากเครือข่ายอินเตอร์เน็ตที่เกี่ยวกับทฤษฎี และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง รวมถึงแนวทางกฎหมายสากล หรือกฎสหประชาชาติกับการบังคับใช้กฎหมายที่ได้รับการยอมรับตามมาตรฐานสากล อาทิเช่น อนุสัญญาว่าด้วยการต่อต้านการทรมานฯ แนวทางปฏิบัติของผู้บังคับใช้กฎหมาย หลักการพื้นฐานในการใช้อาวุธหรือใช้กำลัง โดยเจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมาย และอื่นๆที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งแนวทางการใช้อำนาจทางกฎหมายของไทย ดังนั้น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เกี่ยวกับสิทธิขั้นพื้นฐาน ซึ่งเจ้าหน้าที่ของรัฐต้องปฏิบัติตาม และศึกษาแนวทางที่สัมฤทธิ์ผลในการปรับปรุงการบังคับใช้อำนาจตามกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศอังกฤษ (Best Practice) ซึ่งได้รับการยอมรับว่ามีมาตรฐานและได้รับการยอมรับจากนานาประเทศ, โดยใช้เทคนิคการเปรียบเทียบ และข้อกำหนดตามมาตรฐานต่างๆ ทั้งในและต่างประเทศ เพื่อนำมากำหนดแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสม ถูกต้อง และได้รับการยอมรับในสากล

มาตรฐานหรือหลักสัทธรรมนุษยชนขั้นพื้นฐานนี้เราเรียกว่า หลักสัทธรรมนุษยชนสากล ทั้งกติการะหว่างประเทศและข้อตกลงในระดับภูมิภาค โดยที่กฎบัตรสหประชาชาติบัญญัติว่า ประชาคมโลกยืนยันการตัดสินใจเพื่อกำหนดเงื่อนไขที่จะรักษาความยุติธรรมและประกาศเป็น วัตถุประสงค์เพื่อความสำเร็จเกี่ยวกับความร่วมมือระหว่างประเทศในการส่งเสริมและการกระตุ้น การเคารพสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน โดยปราศจากการแบ่งแยกทางเชื้อชาติ เพศ ภาษา หรือศาสนา โดยที่ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนเคารพหลักการของความเสมอภาคกันภายใต้ กฎหมาย ข้อสันนิษฐานว่าจำเป็นผู้บริสุทธิ์ และสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาคดี โดยเปิดเผยและ เป็นธรรมโดยศาลที่มีความเป็นอิสระและเป็นกลาง

โดยที่องค์กรและหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมของทุกประเทศ โดยเฉพาะ กรมสอบสวนคดีพิเศษซึ่งเป็นหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายกับประชาชนทั้งประเทศไทย ควรทราบ หลักการต่างๆ และนำไปปรับใช้เพื่อกำหนดเป็นแนวทางการปฏิบัติงานของบุคลากร กรมสอบสวน คดีพิเศษ และต้องดำเนินการเพื่อให้หลักการดังกล่าวมีผลในทางปฏิบัติจริง โดยที่พนักงาน สอบสวนคดีพิเศษมีบทบาทสำคัญในการอำนวยความยุติธรรม และกฎเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับการ ปฏิบัติงานของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ควรส่งเสริมให้เคารพและปฏิบัติตามหลักการดังกล่าว ข้างต้น อันจะเป็นการก่อให้เกิด ความยุติธรรมทางอาญาที่เป็นธรรมและเสมอภาคกัน รวมทั้งเป็น การคุ้มครองประชาชนจากอาชญากรรมโดยให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษมีคุณสมบัติทางวิชาชีพที่ จำเป็นสำหรับการปฏิบัติหน้าที่ คือ การมีคุณธรรม ความยุติธรรม เพื่อมุ่งความเป็นธรรมในสังคม และดูแลประชาชนอย่างเท่าเทียมกัน โดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ โดยเฉพาะแนวปฏิบัติที่ เกี่ยวข้องกับหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายเพื่อปรับปรุงวิธีการในการก่อให้เกิดความยุติธรรมและการ ปฏิบัติที่เป็นธรรมต่อประชาชนพลเมืองในประเทศ ซึ่งผู้บังคับใช้อำนาจตามกฎหมายหรือพนักงาน สอบสวนคดีพิเศษ มีภารกิจและความประพฤติที่พึงคาดหวังวิธีการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการ ปฏิบัติหน้าที่และการประสานงานกับพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ เพื่อให้ระบบความยุติธรรมทาง อาญาคำเนิน ไปอย่างราบรื่น โดยตรง เพื่อสร้างมาตรฐานที่ได้รับการยอมรับในระดับสากลและ รองรับการเข้าสู่สมาคมอาเซียน โดยปรับใช้มาตรฐานสากลของกฎบัตรสหประชาชาติเกี่ยวกับแนว ทางการปฏิบัติหรือการบังคับใช้อำนาจตามกฎหมายของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่อาจละเมิดสิทธิ มนุษยชนขั้นพื้นฐาน กับมาตรฐานแนวทางการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษของ กรมสอบสวนคดีพิเศษ

โดยจากผลการศึกษานั้น แนวทางเชิงหลักการที่พนักงานสอบสวนคดีพิเศษควรต้องระลึก และคำนึงถึงอยู่เสมอ คือ สิทธิในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้ บริสุทธิ์ สิทธิที่จะได้รับความปลอดภัยในชีวิต สิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองจากรัฐ ดังนี้

สิทธิในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

ในรัฐเสรีประชาธิปไตยศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ถือว่ามีคุณค่าสูงสุดอันมิอาจก้าวล่วงละเมิดได้ เป็นสิ่งที่พึงจะต้องได้รับความคุ้มครองจากรัฐ โดยมาตรฐานสากลที่มีมารกล่าวถึงเรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์คือ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน(Universal Declaration of Human Right 1948) กติการหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง(International Covenant of Civil and Political Right 1966) ปฏิญญาสากลว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลทุกคนให้พ้นจากการกระทำทารุณและการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่เป็นการทารุณ โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือลดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์(Declaration on the Protection of all persons from Being Subjected to Torture and Other Cruel ,Inhuman or degrading Treatment or Punishment)1975) และประมวลระเบียบการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจหน้าที่บังคับใช้กฎหมาย (Code of Conduct for Law Enforcement Officials 1979) เหล่านี้ล้วนมุ่งคุ้มครองการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่รัฐที่เกินขอบเขตอันอาจส่งผลกระทบต่อสิทธิของผู้ต้องหา โดยเฉพาะเกียรติสำหรับรัฐธรรมนุญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 ก็ให้ความสำคัญ ในเรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ไว้เช่นกันโดยบัญญัติไว้ในมาตรา 4 ว่า “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง” ดังนั้น ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์จึงเป็นหลักที่รัฐธรรมนุญให้ความสำคัญและคุ้มครองแก่ประชาชน ทั้งนี้การตกเป็นผู้ต้องหามิได้ทำให้ค่าความเป็นคนหรือศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ต้องหมดสิ้นไปด้วย และการตกเป็นผู้ต้องหาที่มีใจ เงื่อนไขที่ทำให้ความเป็นมนุษย์ของผู้ต้องหาแตกต่างไปจากคนทั่วไปในสังคม ผู้ต้องหาจึงยังต้องได้รับการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เช่นเดียวกับประชาชนทั่วไป และเมื่อการประชาทัณฑ์ผู้ต้องหา เป็นเสมือนการลงโทษแก่แก่นตอบแทนให้ผู้ต้องหาได้รับผลจากการกระทำที่ตนได้ก่อขึ้นโดยไม่ได้อำนาจถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ จึงถือได้ว่าผู้ต้องหาสิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองจากการประชาทัณฑ์ตามบทบัญญัติมาตรา 4 ของรัฐธรรมนุญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550

สิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์

สิทธิของผู้ต้องหาที่จะได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ ถือเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่นานาอารยประเทศให้ความสำคัญในการคุ้มครองผู้ที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด ประเทศไทยมีการบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนุญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 39 วรรค 1 และวรรค 2 ว่า “ในคดีอาญา ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด และก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใด ได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้”

หลักการดังกล่าวปรากฏเป็นครั้งแรกในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ. 2492) โดยขณะประชุมร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ. 2492) อยู่นั้น สหประชาชาติอยู่ระหว่างการจัดทำปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและจัดทำแล้วเสร็จจนประกาศใช้เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2491 จึงได้มีการนำหลักการและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน มาบรรจุลงในหมวดที่ว่าด้วยสิทธิเสรีภาพของปวงชนชาวไทย ทำให้อิทธิพลของแนวคิดเรื่องการสันนิษฐานความบริสุทธิ์ของผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญาตามที่กำหนดไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ได้สืบทอดกันต่อมาในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยจนถึงทุกวันนี้ บทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 มาตรา 39 นี้ ถือว่ามีความสำคัญต่อผู้ต้องหามาก เพราะเมื่อผู้ต้องหาอยู่ในขั้นตอนการสอบสวนคดีอาญาชั้นเจ้าพนักงาน หรือในระหว่างการพิจารณาของศาลจะปฏิบัติต่อผู้ต้องหาเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้

สิทธิที่จะได้รับความปลอดภัยในชีวิต

สิทธิที่จะได้รับความปลอดภัยในชีวิตถือเป็นสิทธิอีกประการหนึ่งซึ่งเป็นหลักการสากลที่สำคัญอย่างยิ่งสิทธิในชีวิตและร่างกายของมนุษย์ถือเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่คิดด้วยของมนุษย์มาตั้งแต่ต้น ไม่มีใครจะสามารถพรากสิทธิในชีวิตและร่างกายไปจากตัวเราได้โดยเว้นแต่โทษประหารชีวิต ในส่วนของสิทธิที่จะได้รับความปลอดภัยในชีวิตรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 32 บัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย การทรมาน ทารุณกรรม หรือการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรม จะกระทำมิได้ แต่การลงโทษตามคำพิพากษาของศาลหรือตามที่กฎหมายบัญญัติไม่ถือว่าเป็นการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรม...” ซึ่งสอดคล้องกับในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ที่กล่าวไว้ในข้อ 5 ว่า “บุคคลใดจะถูกทรมาน หรือได้รับการปฏิบัติ หรือการลงโทษซึ่งทารุณ โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือหยาบเถื่อนมิได้” อีกทั้งปฏิญญาสากลว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลทุกคนให้พ้นจากการกระทำทรมาน และการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่เป็นการทารุณ โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือลดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (Declaration on the Protection of all persons from Being Subjected to Torture and Other Cruel, Inhuman or degrading Treatment or Punishment 1975)

การกระทำใดๆ ก็ตามที่เป็นการกระทำทรมานหรือการปฏิบัติ หรือการลงโทษอื่นที่เป็นการทารุณ โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือลดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ถือเป็นความคิดที่กระทำต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และพึงถูกประณาม(กิตติพงษ์ กิตยารักษ์, 2548)บทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 32 มุ่งจะคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกายของบุคคล จากการทรมาน ทารุณกรรมหรือการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรมเมื่อการประหัตหัตถ์ผู้ต้องหา มีลักษณะเป็นการลงโทษผู้ต้องหาด้วยวิธีที่ ไร้มนุษยธรรม หรือลดศักดิ์ศรี

ความเป็นมนุษย์ เหมือนเป็นการตัดสินใจการเป็นผู้กระทำความคิดของผู้ต้องหามาจากคัมภีร์ มโน
จากกระบวนการพิจารณาของศาล ดังนั้นจึงถือได้ว่าผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้ต้องหาที่มีสิทธิที่จะไม่ถูก
ประหารชีวิตตามบทบัญญัติมาตรา 32 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550

ดังนั้น การทำงานหรือการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนจะต้องคำนึงและเป็นไป
เพื่อความปลอดภัยของประชาชนหรือผู้เสียหาย และการบังคับใช้อำนาจตามกฎหมายที่ไม่ละเมิด
สิทธิมนุษยชนของผู้กระทำผิด ผู้ถูกกล่าวหา หรือผู้ต้องหา

สิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองจากรัฐ

สิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองจากรัฐถือเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานประการหนึ่งที่นานาประเทศ
ให้ความสำคัญในการคุ้มครองผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้ต้องหา สำหรับประเทศไทยมีการบัญญัติไว้ใน
รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 มาตรา 40 ว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิในกระบวนการ
ยุติธรรมผู้ต้องหาในคดีอาญามีสิทธิได้รับความคุ้มครอง และความช่วยเหลือที่จำเป็นและเหมาะสม
จากรัฐ...” และมาตรา 81 ว่า “รัฐต้องดำเนินการตามแนว โขบายด้านกฎหมายและการยุติธรรม...
คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลให้พ้นจากการล่วงละเมิด ทั้งโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐและโดย
บุคคลอื่น...” บทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 40 และมาตรา 81
บัญญัติให้รัฐต้องดำเนินการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาในคดีอาญามีให้ได้รับการดำเนินการ การ
สืบสวน สอบสวน อย่างไม่เป็นธรรม หรือละเมิดสิทธิมนุษยชน ทั้งจากเจ้าหน้าที่ของรัฐเองและ
จากบุคคลอื่น และเมื่อการประหารชีวิตถือเป็นการกระทำที่ละเมิดสิทธิของผู้ต้องหาที่กฎหมายให้
ความคุ้มครองอย่างชัดเจน ทั้งเรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้
บริสุทธิ์ และสิทธิที่จะ ได้รับความปลอดภัยในชีวิต ดังนั้นผู้ต้องหาจึงมีสิทธิที่จะ ได้รับการคุ้มครอง
จากรัฐ ในการดำเนินการต่างๆ ที่เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ และ
จะต้องได้รับความคุ้มครองว่าจะได้รับการดำเนินการ สืบสวน สอบสวน อย่างรวดเร็ว เพียงตรง
โดยคำนึงถึงความเดือดร้อนของประชาชน ผู้ต้องหาหรือผู้ถูกกล่าวหา ในการสอบสวนนั้นพนักงาน
สอบสวนต้องรวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิดเท่าที่สามารถจะกระทำได้เพื่อประสงค์จะทราบ
ข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่างๆอันเกี่ยวกับความคิดที่ถูกกล่าวหา และเพื่อจะรู้ตัวผู้กระทำผิดและ
พิสูจน์ให้เห็นความคิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา

โดยกรมสอบสวนคดีพิเศษจะนำมากำหนดเป็นแนวทางปฏิบัติในการบังคับใช้อำนาจตาม
กฎหมาย ทั้งกฎหมายทั่วไปที่ให้อำนาจพนักงานสอบสวน รวมถึงกฎหมายที่ให้อำนาจพิเศษแก่
พนักงานสอบสวนคดีพิเศษในการบังคับใช้กับประชาชนทั่วไป ผู้ถูกกล่าวหา ผู้ต้องหา โดยออกเป็น
คู่มือหรือระเบียบข้อบังคับของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ เจ้าหน้าที่คดีพิเศษ

กิตติกรรมประกาศ

รายงานการศึกษาส่วนบุคคล เรื่อง แนวทางการบังคับใช้อำนาจตามกฎหมายของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษตามมาตรฐานสากล ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรมหลักสูตรนักบริหารการทูต รุ่นที่ 4 ปี 2555

ผู้เขียนหวังว่าผลการศึกษาและข้อเสนอแนะต่าง ๆ จะเป็นประโยชน์ตามสมควรต่อผู้อ่านและกรมสอบสวนคดีพิเศษตลอดจนหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายอื่นๆ สำหรับเป็นแนวทางมาตรฐานในปฏิบัติงานและการบังคับใช้กฎหมายกับผู้กระทำความผิด ถูกกล่าวหา ผู้ต้องหา หรือประชาชน เพื่อให้กระบวนการสืบสวนสอบสวนมีทิศทางที่เป็นมาตรฐาน สร้างกลไกการปฏิบัติงานเพื่อให้สอดคล้องหลักการบังคับใช้กฎหมายของสากล และคำถึงหลักสิทธิมนุษยชน ความเป็นมนุษย์อย่างเท่าเทียมกันในสังคม รวมถึงเป็นคำเนิมนการไปตามยุทธศาสตร์ และนโยบายด้านบริหารของประเทศไทย และสร้างมาตรฐานให้เป็นที่ยอมรับทั้งในระดับประเทศและระดับสากล ผู้ปฏิบัติสามารถนำไปปฏิบัติในทิศทางเดียวกัน มีรูปแบบเฉพาะและเป็นเอกลักษณ์ของหน่วยงาน เพื่อแสวงหาพยานหลักฐานและพิสูจน์ข้อเท็จจริงในคดีพิเศษให้ถึงที่สุด โดยปราศจากข้อสงสัย และคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ และมาตรฐานดังกล่าวเมื่อนำไปปฏิบัติแล้วย่อมส่งผลให้เกิดธรรมาภิบาล สร้างความเชื่อมั่นให้กับ กรมสอบสวนคดีพิเศษได้ต่อไป

ผู้เขียนขอขอบคุณกรมสอบสวนคดีพิเศษในฐานะหน่วยงานต้นสังกัดที่สนับสนุน ให้ได้รับการอบรมหลักสูตรนี้ และกระทรวงการต่างประเทศที่สนับสนุนงบประมาณในการอบรมให้แก่ผู้เขียนตลอดหลักสูตร

รายงานฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ภายใต้ระยะเวลาที่จำกัดด้วยความช่วยเหลือของบุคคลต่าง ๆ ซึ่งผู้เขียนขอแสดงความขอบคุณมา ณ โอกาสนี้ ดังนี้

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัครเดช ไชยเพิ่ม ซึ่งเป็นคณะอาจารย์ที่ปรึกษา ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำและข้อคิดเห็นในการเขียน
2. ดร.จิตริยา ปิ่นทอง และศาสตราจารย์ ดร.สุรชัย สิริไกร ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำติดต่องานวิจัยนี้

สารบัญ

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	ง
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	3
1.3 ขอบเขตการศึกษา	3
1.4 วิธีการดำเนินการศึกษา	4
1.5 ประโยชน์ที่จะได้จากการศึกษา	5
บทที่ 2 ทบทวนวรรณกรรม	6
2.1 การสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษ	6
2.2 หลักการทั่วไปของกฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ	9
2.3 กฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศและองค์กระระหว่างประเทศ ที่เกี่ยวข้องกับสิทธิมนุษยชน	10
2.4 ที่มาของกฎสหประชาชาติกับหน่วยงานบังคับใช้กฎหมาย	12
2.5 สนธิสัญญาระหว่างประเทศและปฏิญญาสากลต่างๆ ที่เกิดจากการประชุม สมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ และกลไกการตรวจสอบ การปฏิบัติตามพันธกรณีสนธิสัญญาต่างๆ	13
2.6 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550	15
2.7 ความคิดทางอาญาต่อการบังคับใช้อำนาจตามกฎหมายโดยมิชอบ	20
2.8 พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ.2551	23
2.9 หลักการบังคับใช้กฎหมายของหน่วยบังคับใช้กฎหมายของประเทศต่างๆ	23

บทที่ 3 หลักมาตรฐานสากลกับหน่วยงานบังคับใช้กฎหมาย

ความรับผิดชอบของรัฐและความรับผิดชอบทางอาญา	27
3.1 สถิติร้องเรียนที่ผ่านมาของกรมสอบสวนคดีพิเศษ	27
3.2 เรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนที่เกี่ยวข้องกับกรมสอบสวนคดีพิเศษ	28
3.3 กฎสหประชาชาติกับการบังคับใช้กฎหมายของหน่วยงานบังคับใช้กฎหมาย	29
3.4 การปรับใช้อนุสัญญาสหประชาชาติกับหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายของ ต่างประเทศ	37
3.5 กลไกสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศที่ใช้เกี่ยวกับหลักมาตรฐานสากล ในการบังคับใช้กฎหมายความรับผิดชอบของรัฐ	44

บทที่ 4 บทสรุปและข้อเสนอแนะ

4.1 สรุปผลการศึกษา	49
4.2 ข้อเสนอแนะ	53
บรรณานุกรม	58
ประวัติผู้เขียน	62

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในกระแสโลกาภิวัตน์ โลกของการก่ออาชญากรรมทั่วไปได้มีการปรับเปลี่ยนและพัฒนา รูปแบบจากการกระทำภายในประเทศโดยบุคคล ไปสู่การดำเนินการในลักษณะข้ามชาติ รวมถึง การดำเนินการบังคับใช้กฎหมายจะต้องเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ถูกต้อง และได้รับการยอมรับ จากนานาประเทศ โดยปัญหาที่เกิดขึ้นในการใช้มาตรการทางกฎหมายกับองค์กรอาชญากรรม ผู้กระทำความผิด ผู้ถูกกล่าวหา หรือผู้ต้องหา ต้องมีมาตรการกฎหมายทั้งภายในและความสัมพันธ์ ระหว่างประเทศเพื่อให้มีการบังคับใช้อำนาจตามกฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะมาตรการ บังคับทางกฎหมายเกี่ยวกับการรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อใช้ในการลงโทษกลุ่มอาชญากรรม ผู้กระทำความผิด ผู้ถูกกล่าวหา หรือผู้ต้องหา เพื่อเพิ่มมาตรฐานการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้ อำนาจตามกฎหมายในการใช้เป็นเครื่องมือทางกฎหมายในการปราบปรามอาชญากรรมและ ผู้กระทำความผิด

ปัญหาที่เกิดขึ้นภายในสังคมปัจจุบันกล่าวได้ว่ามีความรุนแรงเป็นอย่างยิ่ง สามารถพบเห็น หรือรับรู้ได้โดยทั่วไป เช่น ปัญหาอาชญากรรม ยาเสพติด การก่อการร้าย การทุจริตคอร์รัปชันใน ทุกระดับ การล่มสลายของทรัพยากรธรรมชาติที่ถูกทำลาย เป็นปัญหาส่วนส่งผลกระทบต่อสังคม กรมสอบสวนคดีพิเศษ (DSI) เป็นหน่วยงานหนึ่งที่มีภารกิจด้านการใช้อำนาจทางกฎหมาย เพื่อ ดำเนินความผิดทางอาญาที่มีความซับซ้อน ใช้วิธีการสืบสวนสอบสวนและรวบรวมพยานหลักฐาน ต่อปัญหาที่อาจมีผลกระทบอย่างรุนแรงต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน ปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศหรือระบบเศรษฐกิจของ ประเทศ คดีความผิดทางอาญาที่มีลักษณะเป็นการกระทำความผิดข้ามชาติที่สำคัญหรือเป็นการ กระทำขององค์กรอาชญากรรมหรือมีผู้ทรงอิทธิพลที่สำคัญเป็นคู่กรณี ผู้ใช้ หรือผู้สนับสนุน

ประเทศไทยลงนามในอนุสัญญาสหประชาชาติร่วมเป็นพันธมิตรระหว่างนานาประเทศ เพื่อร่วมมือในการดำเนินการต่อต้านการกระทำที่ผิดกฎหมาย ในลักษณะการกระทำผิดข้ามชาติ โดยหลักการที่ยึดถือร่วมกันในการบังคับใช้กฎหมายกับบุคคลใดๆ คือปฏิญญาสากล และหลักสิทธิ มนุษยชนเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมในพื้นฐานของการเป็นมนุษย์อย่าง เท่าเทียมกัน รวมถึง

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 และแนวนโยบายด้านกฎหมายและการยุติธรรม มาตรา 81 ข้อ (1) กำหนดให้ดูแลให้การปฏิบัติและบังคับให้เป็นไปตามกฎหมายอย่างถูกต้อง รวดเร็ว และทั่วถึง ส่งเสริมการให้ความช่วยเหลือและให้ความรู้ด้านกฎหมาย แก่ประชาชนและจัดระบบงานราชการของรัฐอย่างอื่นในกระบวนการยุติธรรมอย่างมีประสิทธิภาพ ในนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ และด้านกฎหมายและการยุติธรรมกำหนดให้รัฐต้องดำเนินการดูแลให้มีการบังคับให้เป็นไปอย่างถูกต้องรวดเร็ว

กรมสอบสวนคดีพิเศษ (DSI) เป็นหน่วยงานของประเทศไทยหน่วยงานหนึ่งที่มีภารกิจในการบังคับกฎหมายในการดำเนินความผิดทางอาญาที่มีความซับซ้อนใช้วิธีการสืบสวนสอบสวน และรวบรวมพยานหลักฐาน ต่อปัญหาที่อาจมีผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อย และศีลธรรมอันดีของประชาชน ซึ่งส่งผลให้การดำเนินการบังคับใช้กฎหมายควรเป็นไปในแนวทางเดียวกับกฎหมายหรือหลักการที่ได้รับยอมรับจากนานาประเทศ

จากการดำเนินการตลอดระยะเวลา 9 ปีที่ผ่านมาของกรมสอบสวนคดีพิเศษซึ่งเป็นองค์กรสหวิชาชีพ ผู้ปฏิบัติงานส่วนใหญ่มีความรู้ความสามารถและความเชี่ยวชาญ เฉพาะด้านความชำนาญในการสืบสวนสอบสวนและการทำสำนวนการสอบสวน ที่มีความแตกต่างออกไปตามกฎหมายแต่ละฉบับที่รับผิดชอบ รวมทั้ง หลักคิดในการสืบสวนแสวงหาและรวบรวมพยานหลักฐาน ที่นำมาประกอบสำนวนเพื่อนำมาพิจารณาถึงความเห็นทางคดีมีความแตกต่างกันมาก ทำให้มีมาตรฐานในการดำเนินงานหลากหลาย ซึ่งเป็นที่มาของปัญหาในการใช้มาตรการทางกฎหมายกับผู้เสียหาย ผู้กระทำผิด หรือบุคคลใดๆ โดยการดำเนินการของกรมสอบสวนคดีพิเศษ ที่ผ่านมาในด้านการสืบสวนสอบสวนมีสถิติเกี่ยวกับเรื่องร้องเรียนการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ของกรมสอบสวนคดีพิเศษกว่า 50 เรื่อง ซึ่งการบังคับใช้กฎหมายกับบุคคลใดๆ ถือเป็นภาระละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐาน และศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ที่จำเป็นต้องกระทำอย่างรอบคอบ ระมัดระวัง และคำนึงถึงหลักกฎหมายที่ถูกต้องและได้รับการยอมรับว่าการกระทำดังกล่าวต้องใช้กฎหมายที่ไม่ขัดต่อหลักการสากล และต้องได้รับการยอมรับจากนานาประเทศ ด้วยเหตุนี้จึงได้มีการกำหนดควีสัญค้นปี พ.ศ.2555 ของกรมสอบสวนคดีพิเศษไว้ดังนี้ “เป็นองค์กรชั้นนำด้านการสืบสวนสอบสวนที่มีมาตรฐานในระดับสากล และได้รับความเชื่อมั่นในการบังคับใช้กฎหมายด้วยความเป็นธรรม”

ในฐานะที่ประเทศไทยเป็นสมาชิกของสหประชาชาติและผูกพันที่จะต้องปฏิบัติตามพันธกรณีต่างๆ ของสหประชาชาติ จึงอาจนำพันธกรณีของสหประชาชาติมาพิจารณาประกอบการกำหนด “มาตรฐาน” หรือ “แนวทาง” ใช้กำลังบังคับใช้กฎหมายกับบุคคล การดำเนินการต่างๆ ในการสืบสวนสอบสวนของเจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมาย ซึ่งถือเป็นการละเมิดสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่นในฐานะที่เป็นหลักสากลที่ทุกประเทศยอมรับ

ดังนั้น การพัฒนากระบวนการสืบสวนสอบสวนต้องมีทิศทางที่เป็นมาตรฐาน สร้างกลไกการปฏิบัติงานเพื่อให้สอดคล้องหลักการบังคับใช้กฎหมายของสากล ต้องคำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชน ความเป็นมนุษย์อย่างเท่าเทียมกันในสังคม รวมถึงต้องดำเนินการไปตามยุทธศาสตร์และนโยบายด้านบริหารของประเทศไทย และสร้างมาตรฐานให้เป็นที่ยอมรับทั้งในระดับประเทศและระดับสากล ผู้ปฏิบัติสามารถนำไปปฏิบัติในทิศทางเดียวกัน มีรูปแบบเฉพาะและเป็นเอกลักษณ์ของหน่วยงาน เพื่อแสวงหาพยานหลักฐานและพิสูจน์ข้อเท็จจริงในคดีพิเศษ ให้ถึงที่สุดโดยปราศจากข้อสงสัย และคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลตามกฎหมายรัฐธรรมนูญและมาตรฐานดังกล่าวเมื่อนำไปปฏิบัติแล้วย่อมส่งผลให้เกิดธรรมาภิบาล สร้างความเชื่อมั่นให้กับกรมสอบสวนคดีพิเศษได้ต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์

1.2.1 เพื่อพัฒนาแนวทางในการสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษที่มีประสิทธิภาพ ถูกต้องตามกฎหมายและมาตรฐานสากล และสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างประเทศไทย และนานาชาติ

1.2.2 พัฒนาแนวทางดำเนินการของกรมสอบสวนคดีพิเศษในด้านการสืบสวนสอบสวน ให้เป็นที่ยอมรับด้านการสืบสวนสอบสวนของนานาชาติประเทศมากขึ้น เพื่อรองรับการเข้าสู่การเป็นประชาคมอาเซียน

1.2.3 ปฏิรูปกระบวนการบังคับใช้กฎหมายเพื่อให้หน่วยงานภาครัฐทั้งหลายบังคับใช้กฎหมายอย่างยุติธรรม เสมอภาค เท่าเทียม โปร่งใส มีประสิทธิภาพถูกต้องตามหลัก นิติธรรมและปฎิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน และให้ประเทศไทยมีระบบ และกระบวนการอำนวยความสะดวกเป็นมาตรฐานเดียว

1.3 ขอบเขตการศึกษา

งานวิจัยนี้กำหนดระยะเวลาของการวิจัยในช่วงของการศึกษาตลอดหลักสูตร นักบริหารการทูต รุ่นที่ 4

ขอบเขตรายงานการวิจัยเรื่องแนวทางบังคับใช้อำนาจตามกฎหมายในการสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษตามมาตรฐานสากลนี้ เพื่อให้ทราบถึงปัญหา ในการดำเนินการเกี่ยวกับการสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษที่ผ่านมา และพัฒนามาตรฐานการสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษที่ถูกต้องตามหลักสิทธิมนุษยชนสากล เพื่อเป็นแนวทางในการสืบสวน

สอบสวน การแสวงหาพยานหลักฐาน การติดตาม ตรวจสอบ ควบคุม อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลสูงสุด เพื่อความเป็นธรรมในสังคม

โดยศึกษาสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการที่ผ่านมาของกรมสอบสวนคดีพิเศษ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องร้องเรียนผ่านทางช่องทางต่าง ๆ ข่าวสารต่างๆ ในสื่อสังคมไม่ว่าจะเป็นหนังสือพิมพ์ หรือบทความต่างๆ ในอินเทอร์เน็ต เพื่อให้ทราบถึงข้อบกพร่อง หรือข้อผิดพลาดในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่กรมสอบสวนคดีพิเศษ และนำด้วยกฎหมายของไทยและกฎหมายสากล มาปรับปรุงแก้ไขแนวทางการใช้อำนาจทางกฎหมาย ทั้งการสืบสวน สอบสวน การแสวงหาและรวบรวมพยานหลักฐาน การติดตาม ตรวจสอบ ควบคุม เพื่อนำมาเป็นแนวทางในปฏิบัติงานของกรมสอบสวนคดีพิเศษ โดยให้สอดคล้องกับธรรมเนียมประเพณีปฏิบัติ ระบุบทกฎหมายที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน รวมถึงมาตรการควบคุมการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ของกรมสอบสวนคดีพิเศษ การแสวงหาพยานหลักฐานที่รวบรวมได้ถือว่าเป็นพยานหลักฐานที่ได้มาโดยชอบด้วยกฎหมายและใช้ประกอบการพิจารณาพิพากษา ลงโทษได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ

1.4 วิธีการดำเนินการศึกษา

1.4.1 งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ

1.4.2 โดยประชากรที่ใช้ศึกษา คือจำนวนและรายละเอียดของผู้ที่ร้องเรียนเกี่ยวกับการบังคับใช้อำนาจทางกฎหมาย และปัญหาเรื่องร้องเรียนที่ผ่านมาของกรมสอบสวนคดีพิเศษ จากเรื่องร้องเรียนผ่านช่องทางต่างๆ บทความที่เกี่ยวกับการกล่าวถึงการกระทำหรือการปฏิบัติหน้าที่อันมิชอบ จากสื่อต่างๆ ทั้งในและต่างประเทศ งานวิจัยต่างๆ ความเสียหาย ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากปฏิบัติงานของกรมสอบสวนคดีพิเศษ

1.4.3 โดยใช้เครื่องมือในการดำเนินการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยศึกษาค้นคว้าจากบทความ เอกสาร หนังสือ ตำรา งานวิจัยข้อมูล จากเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ที่เกี่ยวกับทฤษฎีและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง รวมถึงแนวทางการทำงานที่ได้รับการยอมรับตามมาตรฐานสากล รวมทั้งแนวทางการใช้อำนาจทางกฎหมายของไทย กฎหมายสากล และปรัชญาสากล และศึกษาจาก Best Practice ของหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายประเทศอื่น ที่ได้รับการยอมรับว่ามีมาตรฐานและได้รับการยอมรับจากนานาประเทศ

1.4.4 ใช้เทคนิคการเปรียบเทียบ และข้อกำหนดตามมาตรฐานต่างๆ ทั้งในและต่างประเทศ เพื่อนำมากำหนดแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสม ถูกต้อง และได้รับการยอมรับในสากล

1.5 ประโยชน์ที่จะได้รับจากการศึกษา

1.5.1 ตอบสนองวิสัยทัศน์ของกรมสอบสวนคดีพิเศษ เกี่ยวกับเป็นองค์กรชั้นนำ ด้าน การสืบสวนสอบสวนที่มีมาตรฐานในระดับสากล และได้รับความเชื่อมั่นในการบังคับใช้กฎหมาย ด้วยความเป็นธรรม

1.5.2 ตอบสนองยุทธศาสตร์ของกรมสอบสวนคดีพิเศษ ในหัวข้อการสร้าง ความน่าเชื่อถือ ในระดับสากล ให้เป็นที่ยอมรับของนานาชาติ

1.5.3 สนับสนุนนโยบายของรัฐบาลในการอำนวยความสะดวกให้กับประชาชน

1.5.4 กรมสอบสวนคดีพิเศษได้รับการยอมรับด้านการสืบสวนสอบสวนในนานาชาติ มากขึ้น

บทที่ 2

ทบทวนวรรณกรรม

2.1 การสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษ

กรมสอบสวนคดีพิเศษได้รับการจัดตั้งขึ้น โดยมีลักษณะเป็นองค์กรสหวิชาชีพที่มุ่งปฏิบัติงานในเชิงรุกเพื่ออำนวยความยุติธรรมทางกฎหมายให้กับสังคม ไม่ให้เกิดความเสียหายทางเศรษฐกิจและการคลังของรัฐ วัตถุประสงค์สำคัญของกรมสอบสวนคดีพิเศษ คือการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมและควบคุมอาชญากรรมพิเศษ ได้แก่ อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ อาชญากรรมคอมพิวเตอร์ อาชญากรรมข้ามชาติ องค์กรอาชญากรรม รวมทั้งอาชญากรรมอื่น ที่สร้างความเสียหายและส่งผลกระทบต่ออย่างร้ายแรงต่อเศรษฐกิจของประเทศ นอกจากนี้ กรมสอบสวนคดีพิเศษยังมีการพัฒนารูปแบบ วิธีการและมาตรการในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทั้งภายในและภายนอกประเทศให้ทันสมัยขึ้นด้วย โดยกฎหมายให้อำนาจพิเศษแก่เจ้าหน้าที่ของกรมสอบสวนคดีพิเศษในการแสวงหาพยานหลักฐาน และการบังคับใช้กฎหมายกับผู้ที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นผู้กระทำความผิด ผู้ถูกกล่าวหา หรือผู้ต้องหา

กฎหมาย กระบวนการและขั้นตอนการดำเนินคดีพิเศษ พระราชบัญญัติการสอบสวน คดีพิเศษ มาตรา 21 บัญญัติว่า คดีพิเศษที่จะต้องดำเนินการสืบสวนสอบสวนตามพระราชบัญญัตินี้ ได้แก่ คดีความคิดทางอาญาดังต่อไปนี้

(1) คดีความคิดทางอาญาดำเนินการตามกฎหมายที่กำหนดไว้ในบัญชีท้ายพระราชบัญญัตินี้และที่กำหนดในกฎกระทรวง โดยการเสนอแนะของ กคพ. โดยคดีความคิดทางอาญาดำเนินการดังกล่าวจะต้องมีลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้

(ก) คดีความคิดทางอาญาที่มีความซับซ้อน จำเป็นต้องใช้วิธีการสืบสวนสอบสวนและรวบรวมพยานหลักฐานเป็นพิเศษ

(ข) คดีความคิดทางอาญาที่มีหรืออาจมีผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน ความมั่นคงของประเทศ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ หรือระบบเศรษฐกิจหรือการคลังของประเทศ

(ค) คดีความคิดทางอาญาที่มีลักษณะเป็นการกระทำความผิดข้ามชาติที่สำคัญ หรือเป็นการกระทำขององค์กรอาชญากรรม หรือ

(ง) คดีความผิดทางอาญาที่มีผู้ทรงอิทธิพลที่สำคัญเป็นตัวการ ผู้ใช้หรือผู้สนับสนุน ทั้งนี้ ตามรายละเอียดของลักษณะของการกระทำความคิดที่ กคพ. กำหนด

(จ) คดีความผิดทางอาญาที่มีพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ซึ่งมิใช่พนักงานสอบสวนคดีพิเศษหรือเจ้าหน้าที่คดีพิเศษเป็นผู้ต้องสงสัยเมื่อมีหลักฐานตามสมควรว่าน่าจะได้กระทำความผิดอาญา หรือเป็นผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้ต้องหา

ทั้งนี้ ตามรายละเอียดของลักษณะของการกระทำความคิดที่ กคพ. กำหนด

(2) คดีความผิดทางอาญาอื่นนอกจาก (1) ตามที่ กคพ. มีมติด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของกรรมการทั้งหมดเท่าที่มีอยู่

ในคดีที่มีการกระทำอันเป็นกรรมเดียวผิดต่อกฎหมายหลายบท และบทใดบทหนึ่งจะต้องดำเนินการโดยพนักงานสอบสวนคดีพิเศษตามพระราชบัญญัตินี้ หรือคดีที่มีการกระทำความผิดหลายเรื่องต่อเนื่องหรือเกี่ยวพันกัน และความคิดเรื่องใดเรื่องหนึ่งจะต้องดำเนินการโดยพนักงานสอบสวนคดีพิเศษตามพระราชบัญญัตินี้ ให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษมีอำนาจสืบสวนสอบสวนสำหรับความคิดบทอื่นหรือเรื่องอื่นด้วย และให้ถือว่าคดีดังกล่าวเป็นคดีพิเศษ

บรรดาคดีใดที่ได้ทำการสอบสวนเสร็จแล้วโดยพนักงานสอบสวนคดีพิเศษให้ถือว่า การสอบสวนในคดีพิเศษตามพระราชบัญญัตินี้แล้ว

บทบัญญัติในมาตรานี้ให้ใช้บังคับกับบุคคลที่เป็นตัวการ ผู้ใช้ หรือผู้สนับสนุนการกระทำความผิดด้วย

ในกรณีที่มีข้อโต้แย้งหรือข้อสงสัยว่าการกระทำความผิดใดเป็นคดีพิเศษตามที่กำหนดไว้ในวรรคหนึ่ง (1) หรือไม่ ให้ กคพ. เป็นผู้ชี้ขาด

การปรับปรุงอำนาจหน้าที่กระทรวงยุติธรรม โดยกำหนดให้มีกรมสอบสวนคดีพิเศษ เพื่อรับผิดชอบในการดำเนินการเกี่ยวกับคดีอาญาบางประเภทที่กำหนดให้อยู่ในอำนาจหน้าที่ของกรมสอบสวนคดีพิเศษ โดยที่คดีดังกล่าวจำเป็นต้องมีผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านเป็นผู้ดำเนินการสืบสวนและสอบสวน รวมทั้งกำหนดอำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ดังกล่าว เพื่อมิให้การป้องกันและปราบปรามการกระทำอาญาดังกล่าวเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพจึงกำหนดให้มีพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ เจ้าหน้าที่คดีพิเศษและวิธีการสืบสวนและสอบสวนคดีพิเศษ เพื่อปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวเป็นการเฉพาะ

คดีอาญาที่อยู่ในความรับผิดชอบของกรมสอบสวนคดีพิเศษจะต้องเป็นคดีความผิดทางอาญาตามบัญชีท้ายพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ.2547 และที่กำหนดให้ กฎกระทรวง โดยการเสนอแนะของกรมการคดีพิเศษ (กคพ.) และตามหลักเกณฑ์เกี่ยวกับคดีหรือลักษณะของคดีตามที่กรมการคดีพิเศษ กคพ.กำหนด

กระบวนการ ขั้นตอน และวิธีการรับเป็นคดีพิเศษ เป็นไปตามประกาศคณะกรรมการคดีพิเศษ เรื่องหลักเกณฑ์และวิธีการร้องขอและเสนอให้คณะกรรมการคดีพิเศษ มีมติให้คดีความผิดทางอาญาใดเป็นคดีพิเศษ พ.ศ.2547

หลักเกณฑ์และวิธีการในการร้องขอและเสนอให้คณะกรรมการคดีพิเศษ มีมติให้คดีความผิดทางอาญาใดเป็นคดีพิเศษ พ.ศ.2547 ข้อ 4 กำหนดให้บุคคลดังต่อไปนี้สามารถร้องขอให้คณะกรรมการคดีพิเศษ (กคพ.) มีมติให้คดีความผิดทางอาญาใดเป็นคดีพิเศษ คือ (1) กรรมการ คดีพิเศษ (2) ผู้เสียหายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและ (3) ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานอื่นๆของรัฐ

การบังคับใช้อำนาจตามกฎหมายของกรมสอบสวนคดีพิเศษ มีขั้นตอนการดำเนินคดีพิเศษ การสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษ การตรวจค้น การจับกุม หรือการดำเนินการอื่นๆ ซึ่งในการกระทำดังกล่าวเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานของความเป็นมนุษย์นั้น เป็นการใช้อำนาจโดยพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ คือ ผู้ซึ่งได้รับการแต่งตั้งให้มีอำนาจและหน้าที่สืบสวน และสอบสวนคดีพิเศษ ส่วนเจ้าหน้าที่คดีพิเศษ คือ ผู้ซึ่งได้รับการแต่งตั้งให้ช่วยเหลือพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ในการปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับคดีพิเศษ มาตรา 23 วรรคหนึ่ง กำหนดให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ มีอำนาจสืบสวนและสอบสวนคดีพิเศษและเป็นพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ ชั้นผู้ใหญ่หรือพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แล้วแต่กรณี

นอกจากจะต้องดำเนินการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแล้วพนักงานสอบสวนคดีพิเศษยังมีอำนาจพิเศษในการสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษ ตามพระราชบัญญัติ การสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ.2547 ดังต่อไปนี้

- (1) ออกข้อบังคับการปฏิบัติหน้าที่ร่วมกับหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องตามมาตรา 22
- (2) การค้นในเคหสถาน โดยไม่ต้องมีหมายค้น ตามมาตรา 24 (1)
- (3) การมีหนังสือสอบถามหรือเรียกสถาบันการเงิน องค์กร หน่วยงานของรัฐ หรือ รัฐวิสาหกิจ มาให้ถ้อยคำ หรือส่งเอกสารเพื่อตรวจสอบ ตามมาตรา 24 (3)
- (4) การได้มาซึ่งข้อมูลข่าวสารโดยวิธีพิเศษ เช่น ดักฟังโทรศัพท์ ตามมาตรา 25
- (5) การจัดทำเอกสารหรือหลักฐานใดขึ้น หรือเข้าไปแฝงตัวในองค์กร หรือกลุ่มคนใด ตามมาตรา 27
- (6) การแต่งตั้งบุคคลซึ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญเป็นที่ปรึกษาคดีพิเศษ ตามมาตรา 30
- (7) การที่ต้องมีพนักงานอัยการหรืออัยการทหารมาสอบสวนร่วม หรือปฏิบัติหน้าที่ร่วมกับพนักงานสอบสวน ตามมาตรา 32

(8) การให้เจ้าหน้าที่ของรัฐในหน่วยงานอื่นมาปฏิบัติหน้าที่ในกรมสอบสวนคดีพิเศษ ในฐานะพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ หรือเจ้าหน้าที่คดีพิเศษ ตามมาตรา 33

ประกอบกับพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ.2547 แก้ไขเพิ่มเติม โดยพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2547 มาตรา 23/1 บัญญัติว่า “ในกรณีที่มีเหตุอันควรสงสัยว่าคดีความผิดทางอาญาใดเป็นคดีพิเศษตามมาตรา 21 วรรคหนึ่ง(1)ให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษมีอำนาจสืบสวนคดีดังกล่าวได้”

วรรคสอง “ในกรณีที่อธิบดีเห็นสมควรเสนอให้ กคพ. มีมติให้คดีความผิดทางอาญาใดเป็นคดีพิเศษตามมาตรา 21 วรรคหนึ่ง (2) อธิบดีจะสั่งให้พนักงานสอบสวนสอบสวนคดีพิเศษ แสวงหาพยานหลักฐานเบื้องต้นเพื่อนำเสนอ กคพ. ก็ได้ ในกรณีนี้ให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษมีอำนาจสืบสวนคดีนั้นตามระเบียบที่ กคพ. กำหนด”

พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ มีอำนาจสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษ และเป็นพนักงาน ฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ หรือพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และต้องปฏิบัติตามเรียงลำดับตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายอย่างเคร่งครัด เพื่อสร้างความเชื่อมั่นศรัทธาของประชาชน ไม่มีการระแวงและข้อสงสัยใดๆ โดยจักปฏิบัติตามข้อกำหนดรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ.2547 พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ.2547 และฉบับเพิ่มเติม พ.ศ.2551 และกฎหมายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง (พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ.2547 และที่แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2550)

2.2 หลักการทั่วไปของกฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ

สิทธิมนุษยชน เป็นสิทธิของมนุษย์ทุกคนบนโลกไม่แบ่งแยกเชื้อชาติ ชนชาติ ประเทศ เพศ ศิพพรรณ ภาษา ศาสนา วัฒนธรรม สติ ปัญญา ความสามารถทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง ที่จะดำเนินชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรี มีอิสระ เสรีภาพ เสมอภาค มีชีวิตที่ดี มีสิทธิแสวงหาวัตถุปัจจัยมาดำรงชีพ ได้รับการยอมรับจากสังคมและการปฏิบัติจากรัฐอย่างเหมาะสม สิทธิมนุษยชนคิดค้นมาตั้งแต่เกิด และมีลักษณะสากล(Universality) สิทธิมนุษยชนจึงไม่มีแต่สิทธิส่วนบุคคลหากยังเป็นสิทธิพลเมือง สิทธิทางการเมือง สิทธิทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม (นิสิต ระเบียบธรรม)

“ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์” หมายถึง ความมีค่าของมนุษย์แต่ละคน ทั้งในแง่ของความมีค่าในตัวของผู้นั้นเองและในสถานะภาพของความเป็นมนุษย์ของแต่ละคน ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีอยู่ในตัวของมนุษย์ทุกคนโดยไม่คำนึงถึงเพศ วัย สีผิว สัญชาติ หรือศาสนา ฯลฯ ไม่คำนึงถึงความสามารถทางสติปัญญา ในการรับรู้สิ่งต่างๆของผู้นั้น เรียกได้ว่า “เพียงความเป็นมนุษย์เท่านั้นที่เป็นเงื่อนไขที่นำไปสู่ความมีศักดิ์ศรีดังกล่าว”

ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (Human dignity) เป็นพื้นฐานสำคัญของสิทธิและเสรีภาพทั้งปวง เจ้าหน้าที่กระบวนการยุติธรรมจะต้อง ไม่ใช่ผู้ที่อยู่ในฐานะของผู้ปกครอง แต่จะต้องถือปรัชญาพื้นฐานในการทำงานที่ขึ้นอยู่กับปัจเจกชนและพร้อมที่จะให้การพิทักษ์รักษาคุ่มครองสิทธิเสรีภาพและผลประโยชน์ต่างๆ ที่กฎหมายให้การรับรองและคุ้มครองจากการล่วงละเมิดอันไม่ชอบไม่ว่าจะเกิดจากการกระทำของปัจเจกชนด้วยกันหรือจากการกระทำของรัฐ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ ก็ตาม

2.3 กฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศและองค์การระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับสิทธิมนุษยชน

สิทธิมนุษยชนเป็นพัฒนาการทางกฎหมายระหว่างประเทศที่เกิดขึ้นหลังปี ค.ศ.1945 โดยช่วงระยะเวลาดังกล่าวประเทศต่างๆ ได้ปฏิบัติต่อประชาชนพลเมืองของตน โดยไม่ได้คำนึงถึงสิทธิมนุษยชนแต่อย่างใด การที่ประเทศใดจะดำเนินกรอย่างไรต่อพลเมืองของตนนั้นถือว่าเป็นเรื่องภายในประเทศ การใช้ดุลยพินิจของผู้ปกครองประเทศภายใต้อำนาจอธิปไตยแห่งรัฐเป็นสิ่งที่ประเทศอื่นไม่อาจเข้าไปแทรกแซงได้ แต่อย่างไรก็ดีในช่วงเวลานี้แนวทางของการยอมรับเรื่องสิทธิมนุษยชนปรากฏอยู่บ้างในลักษณะที่เป็นข้อยกเว้นหลักอำนาจอธิปไตยของรัฐ โดยปรากฏอยู่ในรูปของกฎหมายระหว่างประเทศและแนวปฏิบัติที่ถือเป็นหลักจารีตประเพณีระหว่างประเทศ จุดเริ่มต้นของการวางหลักการสิทธิมนุษยชนให้เป็นแนวปฏิบัติระหว่างประเทศเกิดขึ้นพร้อมกับการเกิดขึ้นของ กฎบัตรสหประชาชาติ (The United Nations Charter) (เอกสาร human_right.doc)

กฎบัตรสหประชาชาติคือการประกาศเจตนารมณ์ในการร่วมมือระหว่างประเทศ ที่มีความสำคัญในการวางกรอบเบื้องต้นเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน และเป็นเอกสารหลักด้านสิทธิมนุษยชนฉบับแรก ซึ่งที่ประชุมสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ ให้การรับรองเมื่อวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ.2491 ดังบริบทที่ปรากฏในคำปรารภของกฎบัตร ความว่า

“ด้วยเหตุที่การยอมรับศักดิ์ศรีประจำตัว และสิทธิซึ่งเสมอกันและไม่อาจโอนแก่กันได้ของสมาชิกทั้งปวงแห่งครอบครัวมนุษย์เป็นรากฐานของเสรีภาพ ความยุติธรรม และสันติภาพในพิภพ

ด้วยเหตุที่การเมินเฉย และดูหมิ่นเหยียดหยามสิทธิมนุษยชน ได้ก่อให้เกิดการป่าเถื่อน โหดร้ายทารุณ ซึ่งได้กระทบกระเทือนมโนธรรมของมนุษยชาติอย่างรุนแรง และโดยเหตุที่ได้มีการประกาศปณิธานอันสูงสุดของสามัญชนว่าถึงวาระแห่งโลกแล้วที่มนุษย์จะมีเสรีภาพในการพูด และในความเชื่อถือ รวมทั้งมีเสรีภาพจากความกลัวและความต้องการ

ด้วยเหตุที่เป็นสิ่งจำเป็นสิทธิมนุษยชนควรได้รับความคุ้มครองโดยหลักนิติธรรม เหตุที่ประชาชนแห่งสหประชาชาติได้ยืนยันไว้ในกฎบัตรถึงความเชื่อมั่นในสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน ใน

ศักดิ์ศรีและคุณค่าของตัวบุคคล และในความเสมอกันแห่งสิทธิของทั้งชายและหญิง และได้ตัดสินใจที่จะส่งเสริมความก้าวหน้าทางสังคมตลอดจนมาตรฐานแห่งชาติให้ดีขึ้นให้มีเสรีภาพมากขึ้น ซึ่งรัฐสมาชิกได้ปฏิญาณที่จะให้ได้มา โดยร่วมมือกับสหประชาชาติ ซึ่งการส่งเสริมการเคารพและการถือปฏิบัติโดยสากลต่อสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน

ความเข้าใจตรงกันในเรื่องสิทธิและเสรีภาพมีความสำคัญยิ่งเพื่อให้ปฏิญาณสากลเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนเกิดสัมฤทธิ์ผลอย่างเต็มเปี่ยม ดังนั้น บัดนี้สมัชชาจึงประกาศให้ปฏิญาณสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนนี้เป็นมาตรฐานร่วมกันแห่งความสำเร็จ สำหรับประชาชนทั้งหลาย และประชาชาติทั้งปวง ด้วยจุดประสงค์ที่จะให้ปัจเจกบุคคลทุกผู้ทุกนามและองค์กรของสังคมทุกหน่วย โดยการระลึกเสมอๆ ถึงปฏิญานี้ พยายามสั่งสอนและให้การสอนและให้การศึกษาเพื่อส่งเสริมการเคารพต่อสิทธิและเสรีภาพเหล่านี้ และด้วยมาตรฐานที่เจริญก้าวหน้าไปข้างหน้า ทั้งใน และระหว่างประเทศเพื่อให้ได้มาซึ่งการยอมรับและการถือปฏิบัติต่อสิทธิเหล่านั้นสากลและได้ผลทั้งใน หมู่ประชาชนของรัฐสมาชิกเอง และในหมู่ประชาชนแห่งดินแดนที่อยู่ภายใต้ดูแลของ รัฐสมาชิกดังกล่าว"

กฎบัตรสหประชาชาติชาติถือเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญของการนำหลักการเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนมาบัญญัติเป็นกฎหมายจารีตประเพณีระหว่างประเทศด้วยความเห็นชอบของบรรดาสมาชิกสหประชาชาติ โดยได้จัดตั้งองค์กรต่างๆ ขึ้นเพื่อทำหน้าที่เสริมสร้างหลักการสิทธิมนุษยชน ในนามของสหประชาชาติ อาทิเช่น

คณะมนตรีสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ (The UN Human Rights Council – HRC) เกิดขึ้นจากมติของที่ประชุมใหญ่สามัญแห่งสหประชาชาติในปี พ.ศ.2549 เพื่อเป็นองค์กรหลักทำหน้าที่แทนคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (The UN Commission on Human Rights) ประกอบไปด้วยตัวแทนประเทศต่างๆ 47 คน ซึ่งคัดเลือกมาจากประเทศสมาชิกของสหประชาชาติ ทั้งนี้ บทบาทและอำนาจหน้าที่ของคณะมนตรีสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ ได้แก่ การยกร่างและให้การรับรองสนธิสัญญาและปฏิญญาว่าด้วยสิทธิมนุษยชน และทำหน้าที่ตรวจสอบให้ประเทศต่างๆ เคารพต่อหลักสิทธิมนุษยชนอย่างเคร่งครัด โดยอาศัยกลไกต่างๆ เช่น ผู้รายงานพิเศษ (rapporteurs) หรือ คณะทำงาน (working groups) เป็นต้น ซึ่งจะรวบรวมข้อมูลสถานการณ์สิทธิมนุษยชนของทุกประเทศเสนอเป็นรายงานต่อคณะมนตรีสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติเพื่อพิจารณาพร้อมกับการรับฟังรายงานของแต่ละประเทศ หรือ universal periodic review (UPR) ซึ่งประเทศต่างๆ ต้องหมุนเวียนกันทุกๆ 4 ปี จัดทำและเสนอรายงานสถานการณ์สิทธิมนุษยชนของตนเข้าสู่การพิจารณาและตรวจสอบของคณะมนตรีสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ ซึ่งคณะมนตรีฯ จะได้รับความช่วยเหลือและข้อเสนอแนะจากหน่วยงานพิเศษที่เรียกว่า

Advisory Committee of the Human Rights Council มาตรฐานการตรวจสอบสถานการณ์สิทธิมนุษยชนที่คณะมนตรีฯ ใช้เป็นหลักมาจากสนธิสัญญาระหว่างประเทศและปฏิญญาสากลต่างๆ ที่เกิดจากการประชุมสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ และกลไกการตรวจสอบการปฏิบัติตามพันธกรณีสนธิสัญญาต่างๆ(กระทรวงการต่างประเทศ)

2.4 ที่มาของกฤษฎีประชาชาติกับหน่วยงานบังคับใช้กฎหมาย

กฏบัตรสหประชาชาติบัญญัติว่าประชาคมโลกขึ้นันการตัดสินใจเพื่อกำหนดเงื่อนไข ที่จะรักษาความยุติธรรมและประกาศเป็นวัตถุประสงค์เพื่อความสำเร็จเกี่ยวกับความร่วมมือระหว่างประเทศในการส่งเสริมและการกระต้นการเคารพสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน โดยปราศจากการแบ่งแยกทางเชื้อชาติ เพศ ภาษา หรือศาสนา

โดยที่ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนเคารพหลักการของความเสมอภาคกันภายใต้กฎหมาย ข้อสันนิษฐานว่าจำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์ และสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาคดี โดยเปิดเผยและเป็นธรรมโดยศาลที่มีความเป็นอิสระและเป็นกลาง

องค์กรและหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมของทุกประเทศควรทราบหลักการดังกล่าว และพยายามดำเนินการเพื่อทำให้หลักการดังกล่าวมีผลในทางปฏิบัติจริง โดยที่พนักงานสอบสวนหรือผู้บังคับใช้อำนาจตามกฎหมายมีบทบาทสำคัญในการอำนวยความสะดวก และกฎเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของพนักงานสอบสวนควรส่งเสริมให้บรรดาพนักงานสอบสวนเคารพและปฏิบัติตามหลักการดังกล่าวข้างต้นอันจะเป็นการก่อให้เกิดความยุติธรรมทางอาญาที่เป็นธรรมและเสมอภาคกันรวมทั้งเป็นการคุ้มครองประชาชนจากอาชญากรรมโดยที่มีความสำคัญที่จะต้องทำให้พนักงานสอบสวนมีคุณสมบัติทางวิชาชีพที่จำเป็นสำหรับการปฏิบัติหน้าที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งอาชญากรรมในรูปแบบและมิติใหม่ที่เกิดขึ้น โดยที่มติของสมัชชาใหญ่สหประชาชาติที่ 34/169 ลงวันที่ 17 ธันวาคม พ.ศ.2522 โดยการแนะนำของที่ประชุมใหญ่สหประชาชาติว่าด้วยการป้องกันอาชญากรรมและการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดครั้งที่ห้าได้รับรองประมวลความประพฤติสำหรับเจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมาย (Code of Conduct for Law Enforcement Officials)

โดยที่ปฏิญญาว่าด้วยหลักการพื้นฐานของความยุติธรรมสำหรับเหยื่ออาชญากรรมและการใช้อำนาจโดยมิชอบ (Declaration of Basic Principles of Justice for Victims of Crime and Abuse of Power) แนะนำมาตรการที่จะใช้ระหว่างประเทศและระดับภายในประเทศเพื่อปรับปรุงวิธีการในการก่อให้เกิดความยุติธรรมและการปฏิบัติที่เป็นธรรม โดยที่ตามมติที่เจ็ดของที่ประชุมใหญ่สหประชาชาติว่าด้วย การป้องกันอาชญากรรมและการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดครั้งที่เจ็ด คณะกรรมการได้รับการเสนอให้พิจารณาความต้องการ ในการกำหนดแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการ

สืบสวนสอบสวนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ และเพื่อให้ระบบความยุติธรรมทางอาญาดำเนินไปอย่างราบรื่น ขอบเขตของอำนาจในการใช้ดุลพินิจและบทบาทในการดำเนินคดีอาญา และให้รายงานผลการพิจารณาดังกล่าวต่อที่ประชุมใหญ่สหประชาชาติในครั้งต่อไป

แนวปฏิบัติที่กำหนดไว้ต่อไปนี้ ซึ่งได้กำหนดขึ้นเพื่อช่วยเหลือประเทศสมาชิกในการดำเนินการส่งเสริมและสร้างสรรค์ความมีประสิทธิภาพ ความเป็นกลางและความยุติธรรมของพนักงานสอบสวนหรือผู้บังคับใช้กฎหมายกับผู้กระทำผิด ผู้ถูกกล่าวหา หรือผู้ต้องหาในการดำเนินคดีอาญา ควรได้รับการยอมรับและพิจารณาโดยรัฐบาลของประเทศต่างๆ ภายในกรอบของกฎหมายและการปฏิบัติของประเทศนั้น ๆ

2.5 สนธิสัญญาระหว่างประเทศและปฏิญญาสากลต่างๆ ที่เกิดจากการประชุมสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ และกลไกการตรวจสอบการปฏิบัติตามพันธกรณีสนธิสัญญาต่างๆ

(1) ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights) สิทธิมนุษยชน (Human Right) เป็นสิทธิของมนุษย์โดยตรงที่มีขึ้นมาพร้อมกับกำเนิดของมนุษย์ หลังสงครามโลกครั้งที่สอง ได้ก่อตั้งองค์การสหประชาชาติ (United Nations) ร่วมกันร่างกฎบัตรสหประชาชาติไว้ในคำนำว่า “ชนชาติต่าง ๆ ในสหประชาชาติจะยึดมั่นในความเชื่อในสิทธิมนุษยชนขั้นมูลฐานในศักดิ์ศรีและคุณค่าแห่งความเป็นมนุษย์ในสิทธิเท่าเทียมกันระหว่างชายหญิงและชนชาติทั้ง ใหญ่ น้อย” และในมาตรา 55 บัญญัติว่า “โดยมุ่งหมายที่จะก่อให้เกิดสถานการณ์ที่มั่นคงและความผาสุกซึ่งจำเป็น สำหรับความสัมพันธ์โดยสันติ และฉันท์มิตรระหว่างประเทศ ซึ่งตั้งอยู่บนความเคารพในหลักการแห่งความเสมอภาค และการตัดสินใจด้วยตนเองของมวลชน สหประชาชาติจะส่งเสริมความเคารพต่อและรักษาไว้ซึ่งสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพ ขั้นมูลฐานของมวลชน โดยไม่มีความแตกต่างในเรื่องเชื้อชาติ เพศ ภาษาหรือศาสนา” ซึ่งประเทศไทยได้ลงนามรับรองเมื่อวันที่ 10 ธันวาคม 1948/2491

(2) ปฏิญญาว่าด้วยหลักการพื้นฐานเกี่ยวกับการอำนวยความสะดวกแก่ผู้ที่ได้รับความเสียหายจากอาชญากรรมและการใช้อำนาจโดยไม่ถูกต้อง (Declaration of Basic Principles for Victims of Crime and Abuse of Power)

(3) หลักการพื้นฐานเกี่ยวกับการใช้กำลังและอาวุธปืน โดยเจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมาย (Basic Principles on the Use of Force and Firearms by Law Enforcement Officials) Adopted by the Eighth United Nations Congress on the Prevention of Crime and the Treatment of Offenders, Havana, Cuba, 27 August to 7 September 1990

- (4) ข้อพึงปฏิบัติของเจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมาย (Code of Conduct for Law Enforcement Officials)
- (5) ปฏิญญาว่าด้วยสิทธิและความรับผิดชอบของบุคคล กลุ่ม และหน่วยงานในสังคม เพื่อส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐานซึ่งได้รับการยอมรับระดับสากล (Declaration on the Right and Responsibility of Individuals, Groups and Organs of Society to Promote and Respect Universally Recognised Human Rights and Fundamental Freedoms)
- (6) อนุสัญญายุโรปเพื่อคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน (European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms)
- (7) อนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติทุกรูปแบบ (Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination)
- (8) กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenants on Civil and Political Rights)
- (9) กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (International Covenants on Economic, Social and Cultural Rights)
- (10) อนุสัญญาต่อต้านการทรมาน (Convention against Torture)
- (11) กฎมาตรฐานขั้นต่ำของการปฏิบัติต่อนักโทษ (Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners 1955)
- (12) หลักการเพื่อการคุ้มครองบุคคลทุกคนที่ถูกคุมขังหรือจำคุก (Body of Principles for the Protection of All Persons under Any Form of Detention or Imprisonment 1988)
- (13) หลักการว่าด้วยการป้องกันและสอบสวนอย่างมีประสิทธิภาพเกี่ยวกับการวิสามัญฆาตกรรม และการลงโทษประหารชีวิตที่ไร้เหตุผล และรวบรัด (Principles on the Effective and Investigation of Extra-legal Arbitrary)
- (14) กฎมาตรฐานขั้นต่ำขององค์การสหประชาชาติว่าด้วยมาตรการไม่ควบคุมตัว (กฏโตเกียว) (United Nations Standard Minimum Rules for Non-custodial Measures (The Tokyo))
- (15) หลักการพื้นฐานว่าด้วยการปฏิบัติต่อนักโทษ (Basic Principles for the Treatment of Prisoners 1990)
- (16) อนุสัญญาต่อต้านการทรมาน การปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ข้ำยศักดิ์ศรี (Convention against Torture and Other Cruel Inhuman or Degrading Treatment or Punishment [CAT])
- (17) อนุสัญญาอเมริกาเพื่อสิทธิมนุษยชน (Inter-American Convention on Human Rights)

(18) กฎบัตรอัฟริกาว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและสิทธิประชาชน (African Charter on Human and Peoples Rights)

(19) หลักการและแนวปฏิบัติด้านสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาคืออย่างเป็นธรรมและความช่วยเหลือด้านกฎหมายในอัฟริกา (Principles and Guidelines on the Rights to a Fair Trial and Legal Assistance in Africa)

(20) แนวปฏิบัติและมาตรการเพื่อห้ามและป้องกันการทรมานและการปฏิบัติและการลงโทษอันโหดเหี้ยมคิมนุชย์ หรือลดทอนความเป็นมนุษย์ในอัฟริกา (Guidelines and Measures for the Prohibition and Prevention of Torture, Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment in Africa)

2.6 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550

เนื่องจากปัจจุบันประชาชนชาวไทยได้เริ่มใช้และเรียกร้องสิทธิและเสรีภาพในรูปแบบต่าง ๆ กันอย่างแพร่หลาย ไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบของการแสดงความคิดเห็นหรือการชุมนุมทางการเมือง หรือรูปแบบอื่นที่แสดงต่อรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ โดยเฉพาะได้มีการชุมนุมใช้สิทธิเรียกร้องทางการเมืองกันเป็นจำนวนมาก ซึ่งก็เป็นแง่มุมในทางหนึ่งที่ดีของการปกครองระบอบประชาธิปไตย ที่จะต้องให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมือง ตามหลักนิติรัฐ การแสดงออกเช่นนี้ประเทศที่มีอารยธรรมทางปกครองระบอบประชาธิปไตย ถือว่าเป็นสิ่งปกติและนิมิตหมายที่ดีที่ให้รัฐได้ทราบถึงความต้องการของประชาชนดังกล่าวที่ว่า การปกครองระบอบประชาธิปไตยจะต้องเป็นการปกครองโดยประชาชนแลเพื่อประชาชน (วิรุฬห์ ฉันทชนนันท์)

อย่างไรก็ตาม การใช้สิทธิและเสรีภาพดังกล่าวมีการโต้แย้งกันอยู่เสมอว่า หากรัฐเข้าป้องกันหรือปราบปราม หรือดำเนินคดี จะเป็นการขัดต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ อันเป็นคำถามที่มีกันตลอดมา นอกจากนี้การใช้สิทธิและเสรีภาพดังกล่าวในบางกรณี ก็อาจมีบุคคลอื่นหรือบุคคลกลุ่มอื่นโต้แย้งว่า เป็นการใช้สิทธิและเสรีภาพที่เกินขอบเขตหรือก่อให้เกิดความเสียหายแก่บ้านเมือง

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 บัญญัติหลักสำคัญเรื่องแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ ด้านแนวนโยบายด้านกฎหมายและการยุติธรรมกำหนดให้รัฐต้องดำเนินการดูแลให้การปฏิบัติและบังคับให้เป็นไปตามกฎหมายอย่างถูกต้อง รวดเร็ว เป็นธรรมและทั่วถึง จัดระบบงานราชการและงานของรัฐอย่างอื่นในกระบวนการยุติธรรมให้มีประสิทธิภาพ โดยให้ประชาชนและองค์กรวิชาชีพมีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรมและการช่วยเหลือประชาชนตามกฎหมายขอบเขตของสิทธิมนุษยชน

2.6.1 ที่มาและแนวคิดของการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล

ประเทศที่มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่แท้จริง โดยเฉพาะประเทศที่มีอารยธรรมในการปกครองประเทศ เช่น ประเทศในแถบยุโรปตะวันตก อันเป็นต้นแบบของระบอบการปกครองที่ประเทศไทยได้ลอกเลียนแบบอย่างมา ล้วนมีแนวคิดว่าการปกครองบ้านเมืองในระบอบประชาธิปไตยนั้น จะต้องมีการปกครองภายใต้หลักนิติรัฐ กล่าวคือ ผู้ปกครองจะต้องปกครองภายใต้กฎหมาย ประชาชนมีความเสมอภาค มีสิทธิเสรีภาพและมีส่วนร่วมในการปกครองบ้านเมือง

การปกครองระบอบนี้ มีแนวคิดว่า บุคคลทุกคนเมื่อเกิดมาเป็นมนุษย์ ย่อมมีความเท่าเทียมกันในฐานะที่เป็นมนุษย์ด้วยกัน ทุกคนย่อมมีสิทธิและเสรีภาพเป็นของตนเอง เช่น สิทธิในการแสดงความคิดเห็น สิทธิในการอยู่อาศัย สิทธิในร่างกายและทรัพย์สิน เป็นต้น แต่การใช้สิทธิเสรีภาพดังกล่าวนั้น หากให้ใช้โดยไม่มีขอบเขตจำกัด ก็จะทำให้ไปกระทบสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่นหรือทำให้เกิดความไม่สงบสุข และเกิดความวุ่นวายขึ้นในบ้านเมือง

แนวคิดที่ว่าเพื่อให้บุคคลทุกคนมีสิทธิและเสรีภาพเป็นของตนเอง ในขณะที่เดียวกัน ก็ให้สังคมสามารถอยู่ร่วมกันอย่างร่มเย็นเป็นสุข มนุษย์จึงตกลงกันว่า ทุกคนจะยอมสละสิทธิและเสรีภาพบางอย่างของตน เพื่อไม่ให้ไปกระทบสิทธิเสรีภาพของคนอื่นและให้เกิดความสงบสุขภายในบ้านเมือง และเกิดความมั่นคงภายในสังคมของคน โดยยินยอมมอบอำนาจให้ผู้ปกครองซึ่งมาจากผู้แทนของประชาชนกำหนดกติกา หรือกฎหมายในฐานะฝ่ายนิติบัญญัติขึ้น เช่น ห้ามมิให้ประชาชนเข้าไปในสถานที่ราชการที่มีเอกสารลับเกี่ยวกับความมั่นคงของประเทศ อันเป็นสถานที่ที่หวงแหนไว้ ห้ามมิให้เข้าไปในสถานที่ราชการในเวลากลางคืน เป็นแนวคิดในทางรัฐศาสตร์หรือการปกครองและนิติศาสตร์หรือกฎหมายอันเป็นที่ยอมรับมาแต่อดีต ซึ่งประเทศไทยในปัจจุบันก็มีแนวคิดในทางรัฐศาสตร์การปกครองบ้านเมืองและในทางนิติศาสตร์หรือกฎหมายเช่นเดียวกับประเทศที่มีอารยธรรมดังกล่าว ดังจะเห็นได้จากกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 หรือแม้รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ปีพ.ศ.2550 รวมทั้งบางฉบับ ในอดีตล้วนกำหนดให้เป็นหลักทั่วไปว่า สิทธิและเสรีภาพของเอกชนแต่ละคน ไม่ว่าจะเป็นสิทธิต่าง ๆ เช่น สิทธิในทางทรัพย์สิน ร่างกาย เป็นต้น ล้วนได้รับการคุ้มครอง แต่ในขณะที่เดียวกันในกฎหมายรัฐธรรมนูญนี้เองก็บัญญัติให้สิทธิเสรีภาพดังกล่าวบางอย่างอาจถูกจำกัดได้โดยกฎหมาย ซึ่งมีผู้บังคับใช้กฎหมาย อาทิเช่น พนักงานสอบสวนเป็นผู้ใช้อำนาจตามกฎหมาย เพื่อบังคับใช้กฎหมายซึ่งอาจจะเป็นการละเมิดหรือจำกัดสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ ซึ่งเท่ากับว่ากฎหมายที่จำกัดสิทธิเสรีภาพนี้เป็นกฎหมายที่รัฐธรรมนูญให้อำนาจในการจำกัดสิทธิเสรีภาพบางอย่างเช่นเดียวกัน ดังนั้นคำกล่าวที่ว่าสิทธิเสรีภาพของบุคคลสามารถทำอะไรก็ได้หากรัฐธรรมนูญรับรอง แม้จะกระทบสิทธิของผู้อื่น

หรือทำให้เกิดความวุ่นวายขึ้นในบ้านเมือง และหากเจ้าหน้าที่ดำเนินคดีกับผู้ใช้สิทธิเสรีภาพ การบังคับใช้กฎหมายของรัฐย่อมเป็นการขัดต่อรัฐธรรมนูญ ถ้ากล่าวเช่นนั้นไม่ถูกต้องเสมอไปโดยเหตุผลทางแนวคิดในทางรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ที่มีมาตั้งแต่ประวัติศาสตร์ดังกล่าวแล้ว จะเห็นได้ว่า การจำกัดสิทธิเสรีภาพที่ออกโดยกฎหมายก็ได้รับความคุ้มครองจากรัฐธรรมนูญเช่นเดียวกัน เพราะรัฐธรรมนูญได้บัญญัติให้อำนาจอไว้ในการออกกฎหมายเพื่อจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลบางอย่าง กฎหมายดังกล่าวจึงไม่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ เพราะรัฐธรรมนูญให้อำนาจอไว้ หากกฎหมายนั้นกำหนดไว้เท่าที่จำเป็นและไม่กระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพ ดังที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปัจจุบัน พ.ศ.2550 มาตรา 29 วรรคแรก เหตุที่รัฐธรรมนูญให้ออกกฎหมายยกเว้นไว้โดยให้มีการจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคลบางประการก็เพื่อรับรองหรือคุ้มครองประโยชน์ของสาธารณะหรือประโยชน์ส่วนรวมของประชาชน เป็นการยืนยันว่าประโยชน์ของสาธารณะหรือประโยชน์ส่วนรวมย่อมมาก่อนหรือสำคัญกว่าสิทธิและเสรีภาพของปัจเจกชนแต่ละคน เพื่อให้สังคมมีความสงบเรียบร้อย มีความมั่นคง หรือเพื่อป้องกัน หรือระงับความเสื่อมทรามทางจิตใจ หรือสุขภาพของประชาชน เป็นต้น

2.6.2 สิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามรัฐธรรมนูญ

1) บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย การจับและการคุมขังรวมทั้งการค้นตัวบุคคลจะกระทำมิได้ (มาตรา 32 วรรคแรก วรรคสาม และวรรคสี่ แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550)

2) บุคคลย่อมมีเสรีภาพในเคหสถานและได้รับความคุ้มครองในการอยู่อาศัยและครอบครองเคหสถานโดยปกติสุข การเข้าไปในเคหสถานโดยปราศจากการยินยอมของผู้เข้าครอบครองหรือการตรวจค้นเคหสถานหรือในที่รโหฐานจะกระทำมิได้ (มาตรา 33 วรรคหนึ่ง – วรรคสาม แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550)

3) บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น การจำกัดเสรีภาพเช่นว่านี้จะกระทำมิได้ (มาตรา 45 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550)

4) บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับทราบและเข้าถึงข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะ ในครอบครองของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น (มาตรา 56 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550)

5) บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบปราศจากอาวุธ การจำกัดเสรีภาพดังกล่าวจะกระทำมิได้ (มาตรา 63 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550)

2.6.3 การจำกัดสิทธิและเสรีภาพโดยรัฐธรรมนูญเองหรือกฎหมายที่รัฐธรรมนูญให้อำนาจ

สิทธิและเสรีภาพของบุคคลดังกล่าวมาในข้อ 2 ได้รับการรับรองและคุ้มครองโดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 ในแต่ละมาตราดังกล่าวแล้ว หรือแม้แต่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับก่อน ๆ บางฉบับก็ให้การรับรองและคุ้มครองเช่นเดียวกัน

อย่างไรก็ตามสิทธิและเสรีภาพนี้ก็หาใช้สามารถใช้โดยไม่มีขอบเขต บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญเองหรือกฎหมายที่รัฐธรรมนูญให้อำนาจไว้ ได้บัญญัติข้อยกเว้นไว้เพื่อจำกัดสิทธิและเสรีภาพเช่นว่านี้ในบางอย่าง ดังจะเห็นได้จากบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 มาตรา 32, 33, 34, 41, 42, 43, 45, 56, 63 นั้น ต่างก็บัญญัติข้อยกเว้นเอาไว้ว่าให้จำกัดสิทธิและเสรีภาพบางอย่างได้ดังจะกล่าวในตัวอย่างดังต่อไปนี้

1) กรณีบุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย การจับและการคุมขังรวมทั้งการค้นตัวบุคคลจะกระทำมิได้ (มาตรา 32 วรรคแรก วรรคสาม และวรรคสี่ แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550)

2) กรณีบุคคลย่อมมีเสรีภาพในเคหสถานและได้รับความคุ้มครองในการอยู่อาศัยและครอบครองเคหสถาน โดยปกติสุข การเข้าไปในเคหสถานโดยปราศจากความยินยอมของผู้ครอบครองหรือการตรวจค้นในเคหสถานหรือในที่ที่โหล่งจะกระทำมิได้ (มาตรา 33 วรรคหนึ่ง วรรคสอง และวรรคสาม แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550)

ในกรณีนี้มีข้อยกเว้นในมาตรา 33 วรรคสาม ให้เข้าไปในเคหสถานโดยปราศจากความยินยอมของผู้ครอบครองหรือตรวจค้นเคหสถานได้ หากมีคำสั่งหรือหมายของศาลหรือมีเหตุอย่างอื่นตามที่กฎหมายอื่นบัญญัติ เช่น กรณีดังต่อไปนี้

3) กรณีบุคคลย่อมมีเสรีภาพในการเดินทางและเลือกถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักร การจำกัดเสรีภาพดังกล่าวจะกระทำมิได้ (มาตรา 34 วรรคแรกและวรรคสอง แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550)

ในกรณีนี้มีข้อยกเว้นในมาตรา 34 วรรคสอง ให้มีการจำกัดเสรีภาพในการเดินทางหรือเสรีภาพในการเลือกถิ่นที่อยู่ได้ โดยให้มีกฎหมายเฉพาะบัญญัติข้อยกเว้นไว้อีกชั้นหนึ่งตามที่มาตรา 34 วรรคสอง ให้อำนาจไว้เพื่อความมั่นคงของรัฐ ความสงบเรียบร้อย หรือสวัสดิภาพของประชาชน การผังเมือง หรือเพื่อสวัสดิภาพของผู้เยาว์ เช่น กรณีดังต่อไปนี้

4) กรณีบุคคลย่อมมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น การจำกัดเสรีภาพเช่นว่านี้จะกระทำมิได้ (มาตรา 45 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550)

กรณีนี้มีข้อยกเว้นในมาตรา 45 วรรคสอง ให้จำกัดเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น หากมีกฎหมายบัญญัติไว้เฉพาะเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ เพื่อคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ เกียรติยศ ชื่อเสียง สิทธิในครอบครัวหรือความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคลอื่น เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันหรือระงับความเสื่อมทรามทางจิตใจหรือสุขภาพของประชาชน เช่น กรณีดังต่อไปนี้

5) กรณีบุคคลย่อมมีสิทธิได้รับทราบและเข้าถึงข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะในครอบครองของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น (มาตรา 56 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550)

กรณีนี้มีข้อยกเว้นในมาตรา 56 ด้วยว่า สิทธิเช่นว่านี้อาจถูกจำกัดหากการเปิดเผยข้อมูลหรือข่าวสารนั้นจะกระทบต่อความมั่นคงของรัฐความปลอดภัยของประชาชน หรือส่วนได้เสียอันพึงได้รับความคุ้มครองของบุคคลอื่น หรือเป็นข้อมูลส่วนบุคคล ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ เช่น กรณีดังต่อไปนี้

(1) การเปิดเผยจะก่อให้เกิดความเสียหายต่อความมั่นคงของประเทศ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศหรือความมั่นคงในทางเศรษฐกิจ หรือการคลังของประเทศ

(2) การเปิดเผยจะทำให้การบังคับใช้กฎหมายเสื่อมประสิทธิภาพ หรือไม่อาจสำเร็จตามวัตถุประสงค์ได้ ไม่ว่าจะเกี่ยวกับการฟ้องคดี การป้องกัน การปราบปราม การทดสอบ การตรวจสอบ หรือการรู้แหล่งที่มาของข้อมูลข่าวสาร หรือไม่ก็ตาม

(3) ความเห็นหรือคำแนะนำภายในหน่วยงานของรัฐในการดำเนินการเรื่องหนึ่งเรื่องใด แต่ทั้งนี้ไม่รวมถึงรายงานทางวิชาการ รายงานข้อเท็จจริง หรือข้อมูลข่าวสารที่นำมาใช้ในการทำความเข้าใจหรือคำแนะนำภายในดังกล่าว

(4) การเปิดเผยจะก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิตหรือความปลอดภัยของบุคคลหนึ่งบุคคลใด

(5) รายงานการแพทย์หรือข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลซึ่งการเปิดเผยจะเป็นการรุกรานสิทธิส่วนบุคคลโดยไม่สมควร

(6) ข้อมูลข่าวสารของราชการที่มีกฎหมายคุ้มครองมิให้เปิดเผยหรือข้อมูลข่าวสารที่มีผู้ให้มาโดยไม่ประสงค์ให้ทางราชการนำไปเปิดเผยต่อผู้อื่น

6) กรณีบุคคลย่อมมีเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบปราศจากอาวุธ การจำกัดเสรีภาพดังกล่าวจะกระทำมิได้ (มาตรา 63 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550)

เสรีภาพในการชุมนุมดังกล่าวอาจถูกจำกัดโดยกฎหมายเฉพาะในกรณีการชุมนุมสาธารณะ และเพื่อคุ้มครองความสะดวกของประชาชนที่จะใช้ที่สาธารณะ หรือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยในระหว่างเวลาที่ประเทศอยู่ในภาวะสงคราม หรือในระหว่างเวลาที่มีประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินหรือประกาศใช้กฎอัยการศึก

7) กรณีบุคคลย่อมมีเสรีภาพในการรวมกันเป็นสมาคม สหภาพ สหพันธ์ สหกรณ์ กลุ่มเกษตรกร องค์การเอกชน องค์การพัฒนาเอกชน หรือหมู่คณะอื่น

การจำกัดเสรีภาพดังกล่าว จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวมของประชาชน เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันมิให้มีการผูกขาดคัดตอนในทางเศรษฐกิจ เช่น กรณีดังต่อไปนี้

จากบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามรัฐธรรมนูญ รวมทั้งเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ จะเห็นได้ว่า สิทธิและเสรีภาพของบุคคลในด้านต่างๆ ย่อมได้รับการรับรองและคุ้มครอง แต่สิทธิเสรีภาพบางอย่างเช่นว่านี้ก็อาจถูกจำกัดขอบเขต โดยรัฐธรรมนูญเอง หรือกฎหมายที่ออกโดยอาศัยอำนาจของรัฐธรรมนูญ ที่เป็นการยืนยันว่าประโยชน์สาธารณะหรือประโยชน์ส่วนรวมของประชาชน เช่น ประโยชน์เกี่ยวกับความมั่นคง ของประเทศ หรือประโยชน์เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน ย่อมสำคัญกว่าและมาก่อนสิทธิเสรีภาพส่วนตัวของแต่ละบุคคล แต่กฎหมายจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลได้ ก็โดยได้รับอำนาจจากกฎหมายรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายที่ออกตามความในรัฐธรรมนูญนั่นเอง

ด้วยเหตุนี้เองกฎหมายรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันหรือฉบับก่อนบางฉบับ หรือกฎหมายอื่นที่รัฐธรรมนูญให้อำนาจไว้ของประเทศไทยหรือของบางประเทศ จึงรับรอง และคุ้มครองประโยชน์ของสาธารณะหรือประโยชน์ส่วนรวมของประชาชนให้มีความสำคัญ และมาก่อนสิทธิและเสรีภาพของบุคคลแต่ละคนเป็นคน ๆ ไป และการจำกัดสิทธิและเสรีภาพดังกล่าวไม่เป็นการขัดต่อรัฐธรรมนูญ เพราะการจำกัดสิทธิและเสรีภาพบางประการดังกล่าวเป็นไปตามรัฐธรรมนูญเอง หรือเป็นไปตามกฎหมายที่รัฐธรรมนูญให้อำนาจในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพไว้นั่นเอง

2.7 ความผิดทางอาญาต่อการบังคับใช้อำนาจตามกฎหมายโดยมิชอบ

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 157 แห่งประมวลกฎหมายอาญา เนื่องจากประชาชนค้นตัวกับเรื่องสิทธิและเสรีภาพกันมากขึ้น แนวโน้มที่ประชาชนจะเรียกร้องเอาผิดกับเจ้าพนักงาน

เมื่อพบเห็นเจ้าพนักงานกระทำความผิดต่อหน้าที่ซึ่งมีเพิ่มมากขึ้นเช่นกัน โดยหลักแล้วมาตรการนี้เป็นเรื่องการเอาผิดเจ้าพนักงานที่ละเว้นการปฏิบัติหน้าที่หรือปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ

เหตุใดจึงต้องมีการบัญญัติเรื่องการลงโทษเจ้าพนักงานไว้โดยเฉพาะ

เนื่องจากบุคคลซึ่งเป็นเจ้าพนักงานนั้นถูกกำหนดให้มีบทบาทในสังคมที่เหนือกว่าบุคคลธรรมดาบางประการ ซึ่งมีผลมาจากอำนาจหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติและต้องอยู่ในขอบเขตของกฎหมาย จึงต้องมีการบัญญัติกฎหมายขึ้นมาเพื่อคุ้มครองและควบคุมบุคคลผู้เป็นเจ้าพนักงานในการปฏิบัติหน้าที่

ทั้งนี้ในการคุ้มครองเจ้าพนักงานจะต้องมีกฎหมายบัญญัติให้อำนาจเจ้าพนักงานปฏิบัติกรในหน้าที่ หากมีการต่อสู้อัชชววงเจ้าพนักงานผู้ปฏิบัติตามหน้าที่ ผู้กระทำต้องรับโทษในความผิดฐานต่อสู้อัชชววงเจ้าพนักงาน หรือ การทำร้ายเจ้าพนักงานผู้ปฏิบัติตามหน้าที่มีผลให้ผู้กระทำความผิดต้องรับโทษหนักขึ้น เป็นต้น ในขณะที่การควบคุมเจ้าพนักงาน กฎหมายก็ได้บัญญัติขึ้นมาเพื่อจำกัดขอบเขตการใช้อำนาจของเจ้าพนักงานไม่ให้กระทำการเกินกรอบที่กฎหมายกำหนดไว้ ซึ่งการควบคุมการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานนี้ได้บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา หมวด 2 เรื่อง ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ

จะเห็นได้ว่า เจ้าพนักงานนั้นเป็นบุคคลที่กฎหมายกำหนดให้ทั้งอำนาจ หน้าที่และความรับผิดชอบในการปฏิบัติกร ซึ่งอาจได้รับทั้งคุณและโทษจากบทบัญญัติของกฎหมายจึงต้องกระทำกรด้วยความระมัดระวัง และหากกระทำกรนอกขอบเขตที่กฎหมายให้ไว้ ก็มีมาตรการลงโทษเจ้าพนักงานไว้เป็นการเฉพาะซึ่งมีบทลงโทษที่หนักยิ่งกว่าบุคคลธรรมดาทั่วไป

เจ้าพนักงาน หมายรวมถึง “ผู้ที่ได้รับแต่งตั้งโดยทางการของรัฐไทย ให้ปฏิบัติราชการของรัฐไทย” ซึ่ง

- (1) ต้องมีการแต่งตั้ง
- (2) เป็นการแต่งตั้งให้ปฏิบัติราชการ

กล่าวคือ ถ้าไม่มีการแต่งตั้งแม้จะได้ปฏิบัติราชการก็ไม่เป็นเจ้าพนักงาน หากจะเอาผิดก็ ต้องมีกฎหมายบัญญัติขึ้นอีกโดยเฉพาะ หรือมีการแต่งตั้งหรือมอบหมายให้มีหน้าที่โดยเฉพาะแต่ มิได้แต่งตั้งให้ปฏิบัติราชการ ก็ไม่เป็นเจ้าพนักงานเช่นเดียวกัน จึงต้องมีกฎหมายเข้าไปควบคุมและ คุ้มครองอีกฉบับหนึ่ง คือ พระราชบัญญัติว่าด้วยความรับผิดชอบของพนักงานในองค์กรของรัฐหรือ หน่วยงานของรัฐ พ.ศ. 2502 เป็นต้น

ดังนั้น เมื่อเจ้าพนักงานละเว้นหรือปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบหรือทุจริต

“มาตรา 157 ผู้ใดเป็นเจ้าของพนักงานปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ เพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด หรือปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริต ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี หรือปรับตั้งแต่สองพันบาทถึงสองหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ”

ซึ่งมาตรานี้แยกการกระทำเป็น 2 ความคิด คือ

(1) ปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบเพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด

คำว่า “โดยมิชอบ” หมายความว่าถึง โดยมิชอบด้วยหน้าที่ซึ่งเจ้าพนักงานมีอยู่ตามกฎหมาย ซึ่ง “การกระทำโดยมิชอบนั้น เฉพาะตามหน้าที่ของเจ้าพนักงานนั้น โดยตรงที่ได้รับมอบให้มีหน้าที่นั้นๆ ถ้าการปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติไม่เกี่ยวกับหน้าที่ของเจ้าพนักงานแล้ว ย่อม ไม่มีความคิด”

ถ้าการปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติ ไม่อยู่ในหน้าที่หรืออยู่ในหน้าที่แต่เป็นการกระทำที่ชอบด้วยหน้าที่โดยสุจริต ก็ไม่เป็นการผิดคตินั้นถ้ามีหน้าที่ต้องปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบเพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่นก็เป็นการกระทำความผิดตามมาตรา

องค์ประกอบของความผิดมาตรานี้อยู่ที่ มูลเหตุชักจูงใจ คือ “มีเจตนาพิเศษ” ที่ต้องการกระทำเพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด ซึ่งรวมถึงความเสียหายในทุกๆด้าน โดยไม่จำกัดเฉพาะความเสียหายที่เป็นทรัพย์สินเท่านั้น เช่น ความเสียหายแก่ชื่อเสียงหรือเสียหายแก่เสรีภาพ เป็นต้น

(2) ปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริต

คำว่า “โดยทุจริต” ตามความหมายนี้ คือการใช้อำนาจในหน้าที่เพื่อแสวงหาประโยชน์ ที่มีควร ได้โดยชอบด้วยกฎหมายสำหรับตนเองหรือผู้อื่นจากการปฏิบัติหน้าที่หรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่นั้น และที่สำคัญคือ “ต้องมีหน้าที่” คือ การปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติในหน้าที่นั้นต้องอยู่ในหน้าที่ ดังนั้นหากไม่อยู่ในหน้าที่หรืออยู่ในหน้าที่แต่ทำโดยชอบและ โดยสุจริต ก็ไม่เป็นการผิดตามมาตรา การปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริต สามารถพบได้ในหลาย

การปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริต มีลักษณะคล้ายคลึงกับการปฏิบัติหรือ ละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ แต่มีข้อแตกต่างอยู่ที่ว่าการปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบที่จะเป็นความผิดได้นั้น จะต้องเป็นการกระทำเพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด หากการกระทำนั้น ไม่เกิดความเสียหายแล้วย่อมจะไม่เป็นความผิดตามมาตรา 157 ในขณะที่การปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริตไม่ต้องคำนึงถึงข้อเท็จจริงว่าการกระทำนั้น มีจุดมุ่งหมายที่จะให้ผู้อื่นเสียหายหรือไม่ แม้ไม่เกิดความเสียหายก็ยังถือว่าเป็นการกระทำความผิดได้

2.8 พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ.2551

พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ.2551 ได้ปรับเปลี่ยนแนวทางและวิธีการปฏิบัติราชการ เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงและสามารถเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนภารกิจของประเทศ โดยได้กำหนดบทบาทภารกิจของคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน และสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 5) พ.ศ.2545 และให้การบริหารทรัพยากรบุคคลในภาคราชการสอดคล้องกับแนวทางการบริหารราชการแนวใหม่อย่างแท้จริง

พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ.2551 ประกอบด้วย 11 หมวด 139 มาตรา รวบรวมโดยคำนึงถึง 5 หลักการสำคัญ ได้แก่ หลักคุณธรรม โดยเน้นที่ความสามารถ ความเสมอภาค ความเป็นธรรม โปร่งใส ตรวจสอบได้ และให้โอกาสทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน หลักความรู้ ความสามารถที่จำเป็นและเหมาะสมกับการปฏิบัติหน้าที่ราชการ หลักผลงาน มีการให้คุณโทษโดยพิจารณาจากผลการปฏิบัติงานด้านการบริหารทรัพยากรบุคคลภาครัฐ และหลักความสมดุลระหว่างคุณภาพชีวิตและการทำงาน

2.9 หลักการบังคับใช้กฎหมายของหน่วยบังคับใช้กฎหมายของประเทศต่างๆ

2.9.1 ประเทศแคนาดา

เมื่อ ค.ศ.1982 ประเทศแคนาดาได้มีการตรากฎหมายที่เกี่ยวกับกำหนดหลักการปฏิบัติการ Undercover เพื่อรับรองและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของชาวแคนาดา เป็นผลให้การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ RCMP ในแบบเดิมที่จะต้องใช้ความระมัดระวังอยู่เดี๋ยวจะต้องเพิ่มความระมัดระวังเพิ่มมากยิ่งขึ้นไปอีกเพราะการนำปฏิบัติการ Undercover มาใช้ในบางกรณีอาจเป็นการขัดต่อรัฐธรรมนูญ ของประเทศแคนาดา และถือเป็นการละเมิดต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชน

2.9.2 ประเทศสหรัฐอเมริกา

ประเทศสหรัฐอเมริกาให้สัตยาบันในอนุสัญญาสหประชาชาติมากมายหลายอนุสัญญา รวมถึงอนุสัญญาที่เกี่ยวกับการสิทธิมนุษยชนที่เกี่ยวกับกับการกำหนดแนวทางการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐ อาทิเช่น อนุสัญญา UNCAC โดยให้สัตยาบัน ณ วันที่ 30 ตุลาคม พ.ศ.2549 ภายหลังจากการลงนามเป็นเวลาเกือบ 3 ปี (ลงนาม ณ วันที่ 9 ธันวาคม พ.ศ.2546) โดยก่อนหน้าที่จะเข้าเป็นภาคีในอนุสัญญาฯ ประเทศสหรัฐอเมริกาได้เตรียมพร้อมประเทศสำหรับการเป็นภาคีในอนุสัญญา 2 ฉบับคือ อนุสัญญาระหว่างรัฐอเมริกันเพื่อต่อต้านการทุจริต และอนุสัญญาอนุสัญญาองค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (OECD) ว่าด้วยการบรรจงคดีต่อต้านการคิดสินบนเจ้าพนักงานของต่างประเทศในธุรกรรมทางธุรกิจระหว่างประเทศ จึงทำให้กระบวนการ

ในการเตรียมพร้อมสำหรับอนุสัญญาฯ ของสหประชาชาตินั้นเป็นไปได้โดยไม่ยุ่งยากนัก ซึ่งเรื่องที่จะต้องกระทำต่อเนื่องและเพิ่มเติมจากอนุสัญญาสองฉบับเพื่อขจัดปัญหาการคอร์รัปชัน มีดังต่อไปนี้

(การปฏิบัติตามในฐานะรัฐภาคีของประเทศสหรัฐอเมริกา)

ข้อ แด การปฏิรูปหน่วยงานบังคับใช้กฎหมาย (Reform of law enforcement agencies)

การปฏิรูปหน่วยงานบังคับใช้กฎหมาย เพื่อจัดการทุจริตคอร์รัปชันภายในองค์กรและระดับการเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (human dignity) นอกจากนั้น ยังมีการปฏิรูปด้านจริยธรรม อันได้แก่การจัดทำแนวปฏิบัติมาตรฐานจรรยาบรรณของเจ้าหน้าที่ของรัฐ¹¹ (code or standards of conduct) และกฎเกณฑ์ด้านการเปิดเผยข้อมูลด้านการเงินอีกด้วยอันเป็นเรื่องสำคัญหลักนิติธรรมและการดำเนินมาตรการต่อต้านการคอร์รัปชันนั้น ไม่ได้จำกัดวงอยู่เพียงแก่กับภาครัฐเท่านั้น การดำเนินของภาครัฐต้องอาศัยความร่วมมือและการสนับสนุนของภาคธุรกิจเอกชนเป็นอย่างมาก

จากที่กล่าวมาข้างต้นสามารถสรุปได้ว่านอกจากที่ประเทศสหรัฐอเมริกาจะได้ปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการต่อต้านการคอร์รัปชันแล้ว ยังต้องมีการปฏิรูปองค์กรและกฎหมายที่เกี่ยวข้องอันจะก่อให้เกิดหรือผลักดันให้เกิดการคอร์รัปชันอีกด้วย เช่น ปฏิรูประเบียบของรัฐ หรือกฎหมายเศรษฐกิจที่เอื้อหรือผลักดันให้มีการคอร์รัปชันเกิดขึ้น การปฏิรูปองค์กรตรวจสอบและปราบปรามการคอร์รัปชัน รวมถึงกฎหมายที่ให้อำนาจอย่างเหมาะสม เช่น Inspector General and The Inspector General Act 1978 จนกระทั่งถึงกระบวนการพิจารณาของตุลาการ เป็นต้น เพื่อขจัดปัญหาการคอร์รัปชันทั้งภายในและระดับระหว่างประเทศให้สัมฤทธิ์ผล

นอกจากนี้ สิ่งที่ประเทศสหรัฐอเมริกามีการเตรียมพร้อมและให้การสนับสนุน คือ การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนและการต่อต้านคอร์รัปชันในภาคเอกชน ซึ่งถือว่าเป็นเรื่องใหม่และเป็นหลักการสำคัญในอนุสัญญาฯ ของสหประชาชาติฉบับนี้อีกด้วย ตลอดจนถึงการใช้ผ่านเครือข่ายระหว่างประเทศต่างๆ (เช่น องค์การรัฐอเมริกัน เอเปค เป็นต้น) เพื่อเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการแก้ปัญหาการคอร์รัปชันที่เกิดขึ้นจากประสบการณ์ของประเทศในเรื่องนี้ ดังนั้น ประเทศไทยอาจจะปรับปรุงในเรื่องดังกล่าวข้างต้น เพื่อรับกับการเข้าเป็นภาคีของอนุสัญญาฯ และขจัดปัญหาที่อาจเกิดขึ้น โดยอาศัยตัวอย่างดังกล่าว

2.9.3 ประเทศอังกฤษ

ประเทศอังกฤษได้มีการกำหนดแนวทางแก้ไขเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่และการบังคับใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีขอบ เช่น ปัญหาการทุจริตมาตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบันที่มี

รูปแบบของการทุจริตแปรเปลี่ยนไปตามพัฒนาการทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี โดยอาศัยมาตรการทางกฎหมาย ทั้งในแง่ของกฎหมายระหว่างประเทศและกฎหมายภายใน เพื่อจะป้องกันหรือกำจัดกรทุจริตให้ลดน้อยลงมากที่สุด

กฎหมายระหว่างประเทศว่าด้วยการต่อต้านการทุจริตที่สำคัญและเกี่ยวข้องกับประเทศ

อังกฤษ

(1) อนุสัญญา OECD Convention on Combating Bribery of Foreign Public Officials in International Business Transactions

ประเทศอังกฤษได้ลงนามในอนุสัญญานี้เมื่อวันที่ 17 ธันวาคม ค.ศ.1997 และได้ให้สัตยาบันไปเมื่อวันที่ 15 กุมภาพันธ์ ค.ศ.1999 ซึ่งเป็นเวลาที่อนุสัญญาเริ่มมีผลใช้บังคับสาระสำคัญของอนุสัญญานี้ คือ ทำให้การให้สินบนแก่เจ้าหน้าที่รัฐต่างประเทศเป็นความผิดอาญา มีการขยายความหมายของรับหรือให้สินบน มีการกำหนดมาตรการลงโทษที่หนัก และมีความร่วมมือกันทางกฎหมายของประเทศสมาชิก อย่างไรก็ตาม อนุสัญญานี้ยังไม่ครอบคลุมไปถึงกรณี ที่ข้าราชการชาวต่างประเทศรับสินบนซึ่งนับว่ายังเป็นจุดอ่อนอยู่

สำหรับประเทศอังกฤษได้ออกกฎหมายภายในเพื่ออนุวัติการแล้ว ได้แก่ Part 12 ของ Anti-Terrorism, Crime and Security Act 2001 ซึ่งมีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 14 กุมภาพันธ์ ค.ศ.2002 ทำให้การให้หรือรับสินบนโดยชาวอังกฤษหรือนิติบุคคลอังกฤษ แม้กระทั่ำนอกราชอาณาจักรก็เป็นความผิดที่อาจถูกลงโทษในราชอาณาจักรได้ โดยใช้กฎหมายดังกล่าวบังคับ นอกจากนี้ ใน Part 3 ยังกำหนดให้มีการแบ่งปันข้อมูลโดยเจ้าหน้าที่ศุลกากรหรือเจ้าหน้าที่สรรพากรเพื่อที่จะเป็นประโยชน์ในการสอบสวนในทางอาญา

(2) อนุสัญญา Council of Europe Criminal Law Convention on Corruption และ the Additional Protocol to the Criminal Law Convention on Corruption

ประเทศอังกฤษได้ลงนามเมื่อวันที่ 27 มกราคม ค.ศ.1999 และได้ให้สัตยาบันไปเมื่อวันที่ 9 ธันวาคม ค.ศ.2003 และมีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 1 เมษายน ค.ศ.2004 โดยประเทศอังกฤษได้ตั้งข้อสงวนเอาไว้ในประเด็นเรื่องเขตอำนาจศาลตามมาตรา 17

บทบัญญัติในอนุสัญญานี้มีมาตรการในการกำหนดโทษทางอาญาแก่ผู้ให้สินบน และผู้รับสินบนในภาครัฐ ไม่ว่าจะเป็นข้าราชการพลเรือนหรือข้าราชการการเมือง ไม่ว่าจะเป็นฝ่ายนิติบัญญัติ บริหารหรือตุลาการ ไม่ว่าจะเป็นเจ้าหน้าที่ภายในประเทศเองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐต่างประเทศหรือแม้กระทั่งเจ้าหน้าที่ขององค์กรระหว่างประเทศ รวมไปถึงการให้สินบนและรับสินบนในภาคเอกชนด้วย นอกจากนี้ก็มีบทบัญญัติในการให้ความร่วมมือกันในการสืบสวน

สอบสวน และการดำเนินคดีอาญา การส่งผู้ร้ายข้ามแดน รวมถึงการคุ้มครองพยานและการแลกเปลี่ยนข้อมูลและพยานหลักฐานซึ่งกันและกัน

(3) อนุสัญญา Council of Europe Civil Law Convention on Corruption

บทบัญญัติในอนุสัญญานี้มีเป้าหมายเพื่อขยายให้กับผู้เสียหายจากการทุจริต เพื่อให้ได้รับการทดแทนความเสียหายอย่างเต็มที่ เมื่อโจทก์ได้รับความเสียหายจากการที่จำเลยกระทำการโดยทุจริต และมีความเกี่ยวข้องกันระหว่างการทุจริตกับความเสียหายนั้น โจทก์ย่อมได้รับความคุ้มครอง (มาตรา 4) โดยในกรณีที่จำเลยเป็นเจ้าหน้าที่รัฐ โจทก์ก็สามารถเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนจากรัฐได้ (มาตรา 5) นอกจากนี้ ยังมีบทคุ้มครองพยานในมาตรา 9 การตรวจสอบข้อมูลบัญชี และการเรียกพยานหลักฐาน โดยผ่านความร่วมมือระหว่างประเทศอีกด้วย

(4) อนุสัญญา European Union Convention on the Fight against Corruption

Involving Officials of the European Communities or Officials of Member States of the EU

อนุสัญญานี้มีเป้าหมายเพื่อจะลดหรือกำจัดการทุจริตในภาครัฐ โดยบัญญัติให้การรับสินบนโดยเจ้าหน้าที่รัฐและการให้สินบนแก่เจ้าหน้าที่รัฐ เพื่อมุ่งใจให้กระทำหรือจงดเว้นกระทำการตามที่ข่มเป็นความคิด อย่างไรก็ตามแม้ประเทศอังกฤษได้ให้สัตยาบันกับอนุสัญญานี้ไว้แล้ว แต่อนุสัญญานี้ จะยังไม่มียผลบังคับจนกว่า 90 วันล่วงพ้นไปนับแต่ที่สมาชิกทุกประเทศของ EU จะได้แจ้งถึงการเสร็จสิ้นกระบวนการภายในของประเทศสมาชิก ต่อเลขาธิการ

(5) อนุสัญญา United Nation Convention on Against Corruption หรือ อนุสัญญา

UNCAC

ประเทศอังกฤษได้ลงนามในอนุสัญญาดังกล่าวตั้งแต่วันที่ 9 ธันวาคม ค.ศ. 2003 แต่ให้สัตยาบันเมื่อวันที่ 14 กุมภาพันธ์ ค.ศ.2006 ภายหลังจากที่ได้ปฏิบัติตามพันธกรณี กล่าวคือ การออกกฎหมายภายในเพิ่มเติมเพื่อให้สอดคล้องกับอนุสัญญา ได้แก่ Criminal Justice (International Co-operation) Act 1990 (Enforcement of Overseas Forfeiture Orders) Order 2005 ซึ่งมีผลใช้บังคับเมื่อ 31 ธันวาคม ค.ศ.2005 และ Proceeds of Crime Act 2002 (External Requests and Orders) Order 2005 ซึ่งมีผลใช้บังคับเมื่อ 1 มกราคม ค.ศ.2006 อันทำให้ประเทศอังกฤษมีกฎหมายอนุวัติการตามอนุสัญญานี้เรียบร้อยแล้ว

บทที่ 3

หลักมาตรฐานสากลกับหน่วยงานบังคับใช้กฎหมาย ความรับผิดชอบของรัฐ และความรับผิดชอบทางอาญา

องค์การสหประชาชาติมีมาตรฐานสากลที่สำคัญอยู่หลายมาตรฐาน ซึ่งได้ยอมรับเป็นมาตรฐานในระบบกฎหมายสิทธิมนุษยชนขององค์การสหประชาชาติเกี่ยวกับการบังคับใช้อำนาจตามกฎหมายของเจ้าหน้าที่ของรัฐรวมถึงพนักงานสอบสวนคดีพิเศษและเจ้าหน้าที่คดีพิเศษ

มาตรฐานสากลเหล่านี้จัดทำเพื่อให้รัฐนำไปเป็นหลักปฏิบัติในกฎหมายภายในและในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานของรัฐ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาว่า “เจ้าพนักงานของรัฐจะต้องปฏิบัติตามที่ตามกฎหมาย โดยการให้บริการแก่สาธารณะและคุ้มครองบุคคลจากการกระทำใดๆ ที่ผิดกฎหมาย” และระบุอีกว่า “เจ้าพนักงานของรัฐจะต้องเคารพและปกป้องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และรักษาไว้ซึ่งสิทธิมนุษยชนของทุกคน”

มาตรฐานสากล หลักการ และแนวทางการปฏิบัติเหล่านี้มีอ้างอิงถึงกติการะหว่างประเทศหลายฉบับที่ใช้เป็นแนวทางการตรวจสอบว่ามีการทรมานหรือไม่ในรัฐใดรัฐหนึ่ง หรือการรับเรื่องร้องเรียนรายบุคคล ดังนั้นแม้ว่า มาตรฐานสากลเหล่านี้จะไม่เป็นกฎหมายระหว่างประเทศ แต่มีความสัมพันธ์กัน และสามารถใช้ได้ในการตีความหมายถึงพันธกรณีที่เกิดขึ้นทั้งโดยรัฐและโดยเจ้าพนักงานของรัฐ

กลไกระหว่างประเทศมีมากมาย บางกลไกเกิดจากสนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชน เพื่อช่วยให้เกิดการตรวจสอบ บังคับใช้ เพื่อให้มีการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนกลไกอื่นๆ เป็นกลไกที่จัดตั้งขึ้นโดยองค์การสหประชาชาติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนขององค์การสหประชาชาติ (United Nations Commission on Human Rights)

3.1 สถิติร้องเรียนที่ผ่านมาของกรมสอบสวนคดีพิเศษ

ที่ผ่านมากรมสอบสวนคดีพิเศษ ได้รับการร้องเรียนจากประชาชนผู้ได้รับผลกระทบจากการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ หรือเจ้าหน้าที่คดีพิเศษ ที่ดำเนินการโดยบังคับใช้กฎหมายในทางที่มีชอบหรือเป็นการกระทำละเมิดสิทธิมนุษยชน โดยอาศัยอำนาจที่ตนเอง มีในหน้าที่ อาทิเช่น

(1) ได้รับการร้องเรียนจากประชาชนร้องเรียนเกี่ยวกับการดำเนินการหรือการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษและเจ้าหน้าที่คดีพิเศษ

(2) ข้าราชการกรมสอบสวนคดีพิเศษถูกร้องเรียนและแจ้งความที่สถานีตำรวจเกี่ยวกับการใช้อำนาจในทางที่มีชอบโดยการเรียกรับค่าตอบแทน และข่มขู่ว่าจะดำเนินการจับกุมหากไม่ให้ค่าตอบแทน

(3) มีผู้ร้องเรียนเพื่อขอความเป็นธรรม เกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษมากกว่า 30 เรื่อง

(4) มีผู้ร้องเรียนเกี่ยวกับการให้ข่าวซึ่งเป็นข้อมูลที่ไม่ควรเปิดเผย ซึ่งอาจอยู่ระหว่างการดำเนินการตรวจสอบข้อเท็จจริง อยู่ในระหว่างการสืบสวน ซึ่งข้อเท็จจริงยังไม่ปรากฏ ของผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้ต้องหา

(5) มีผู้ร้องเรียนเกี่ยวกับการให้ข่าวหรือเปิดเผยข้อมูลในคดีพิเศษ หรือเรื่องสืบสวน ซึ่งถือเป็นความลับในคดีที่ไม่ควรเปิดเผย ซึ่งอาจจะกระทบต่อบุคคลอื่นที่ส่วนเกี่ยวข้อง หรือมีส่วนได้ส่วนเสีย

(6) มีการกล่าวถึงการทำงานหรือการบังคับใช้กฎหมายของกรมสอบสวนคดีพิเศษว่าเป็นปฏิบัติอย่างไม่เท่าเทียมกันหรือดำเนินการหลายมาตรฐาน ในสังคมอินเทอร์เน็ตและสื่อสิ่งพิมพ์
ปัจจุบันกรมสอบสวนคดีพิเศษมีช่องทางการร้องเรียนหรือขอความเป็นธรรมของประชาชน ดังต่อไปนี้

- (1) ผ่านทางหน้าเว็บไซต์ของกรมสอบสวนคดีพิเศษ
- (2) ผ่านทางศูนย์รับแจ้งเรื่องราวร้องทุกข์ของกรมสอบสวนคดีพิเศษ
- (3) ผ่านทางกลุ่มงานบริหารทรัพยากรบุคคลของกรมสอบสวนคดีพิเศษ
- (4) ผ่านทางกระทรวงยุติธรรม
- (5) ผ่านทางสหประชาชาติ
- (6) ผ่านทางคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

3.2 เรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนที่เกี่ยวข้องกับกรมสอบสวนคดีพิเศษ

กรณีเกี่ยวกับการดำเนินการคดีที่เกี่ยวข้องกับการชุมนุมทางการเมือง

กรณีองค์กรสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ 8 แห่ง ในเอเชีย ยุโรปและแคนาดา ออกแถลงการณ์เรียกร้องรัฐบาลไทยให้ยกเลิกข้อกล่าวหาต่อ ‘สมยศ พุกผาสุขเกษมสุข’ ย้ำ ต้องให้สิทธิในการประกันตัวและเสรีภาพในการแสดงออกแก่ประชาชน

นายสมยศฯ ถูกจับกุมโดยเจ้าหน้าที่กรมสอบสวนคดีพิเศษ เมื่อวันที่ 30 เมษายน พ.ศ. 2554 ที่ด่านตรวจคนเข้าเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว นายสมยศฯ ถูกควบคุมตัวที่เรือนจำพิเศษกรุงเทพฯ ตั้งแต่นั้นมา และถูกปฏิเสธการให้ประกันตัวถึง 4 ครั้ง

เมื่อวันที่ 15 พฤษภาคม พ.ศ.2554 องค์การสิทธิมนุษยชนระหว่างชาติ 8 แห่ง จากเอเชีย ยุโรป และแคนาดา ออกแถลงการณ์เรียกร้องรัฐบาลไทยให้ยกเลิกข้อกล่าวหาต่อ นายสมยศฯ พกพาเกมมสุข นักเคลื่อนไหวด้านแรงงาน และแกนนำกลุ่ม 24 มิถุนา ที่ถูกจับกุมด้วยกฎหมายหมิ่น พระบรมเชษฐาญาท โดยระบุว่า กฎหมายดังกล่าวเป็นการละเมิดสิทธิของบุคคลในการแสดงออก

แถลงการณ์ดังกล่าวระบุว่า การที่นายสมยศฯ ถูกปฏิเสธการประกันตัวมาแล้วถึง 4 ครั้ง โดยที่ไม่มีเหตุผลชัดเจนพอจากทางการว่าเป็นเพราะเหตุผลใด เป็นการละเมิดสิทธิในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมที่เท่าเทียมและเป็นธรรม ทั้งๆ ที่คณะกรรมการอิสระตรวจสอบและค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ (คอป.) ได้ระบุไว้ในรายงานฉบับที่สองว่า การประกันตัว เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่ผู้ต้องหาทุกคนพึงมี

อนึ่ง องค์การสิทธิดังกล่าว เป็นองค์กรที่รณรงค์ทางด้านสิทธิมนุษยชน เสรีภาพในการแสดงออก และเสรีภาพสื่อที่ตั้งอยู่ในเอเชีย ยุโรป และแคนาดา ประกอบไปด้วย Front Line Defenders, Protection International, Asian Forum on Human Rights and Development (FORUM-ASIA), International Federation for Human Rights (FIDH), World Organisation against Torture (OMCT) , Lawyers' Rights Watch – Canada (LRWC) and Southeast Asia Press Alliance (SEAPA) และ Clean Clothes Campaign

องค์การสิทธิระหว่างประเทศยังมองว่า การที่จำเลยต้องเดินทางไปปรับการได้สวนที่ศาลถึง 4 จังหวัด คือ สระแก้ว เพชรบูรณ์ นครสวรรค์ และสงขลา ในระยะเวลา 4 เดือนระหว่างพฤศจิกายน 2554 ถึงกุมภาพันธ์ 2555 เป็นการละเมิดสิทธิในการได้รับการได้สวนอย่างเป็นทางการเป็นธรรมเนียมของผู้ต้องหา และเป็นอุปสรรคต่อผู้ที่ต้องการสังเกตการณ์ในคดีดังกล่าว เช่น เจ้าหน้าที่ทางการทูต และผู้สื่อข่าว

3.3 กฎสหประชาชาติกับการบังคับใช้กฎหมายของหน่วยงานบังคับใช้กฎหมาย

การร้องเรียนเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวน เป็นการแสดงความไม่พอใจการถูกระงับจากการปฏิบัติหน้าที่บังคับใช้อำนาจทางกฎหมาย ของเจ้าหน้าที่หรือพนักงานสอบสวนที่กระทำเกินกว่าเหตุ ไม่ถูกต้อง และเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน

มาตรฐานหรือหลักสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานที่เราเรียกว่า หลักสิทธิมนุษยชนสากล ทั้งกติการะหว่างประเทศและข้อตกลงในระดับภูมิภาค มาตรฐานด้านสิทธิมนุษยชนเหล่านี้ได้รับการพัฒนามาตั้งแต่สมัยสงครามโลกครั้งที่สองในระดับสากลนั้น จะเป็นการตรวจสอบโดยระบบทั่วโลก

ขององค์การสหประชาชาติ ขณะที่ในระดับภูมิภาคจะมีกลไกระดับภูมิภาคเช่น องค์การรัฐอเมริกา สาขายุโรป และสหภาพแอฟริกัน เป็นต้น

โดยที่กฎบัตรสหประชาชาติบัญญัติว่าประชาคมโลกขึ้นันการตัดสินใจเพื่อกำหนดเงื่อนไขที่จะรักษาความยุติธรรมและประกาศเป็นวัตถุประสงค์เพื่อความสำเร็จเกี่ยวกับความร่วมมือระหว่างประเทศในการส่งเสริมและการกระตุ้นการเคารพสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน โดยปราศจากการแบ่งแยกทางเชื้อชาติ เพศ ภาษา หรือศาสนา โดยที่ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน เคารพหลักการของความเสมอภาคกันภายใต้กฎหมาย ข้อสันนิษฐานว่าจำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์ และสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาคดีโดยเปิดเผยและเป็นธรรม โดยศาลที่มีความเป็นอิสระ และเป็นกลาง

โดยที่องค์กรและหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมของทุกประเทศ โดยเฉพาะ กรมสอบสวนคดีพิเศษซึ่งเป็นหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายกับประชาชนทั้งประเทศไทย ควรทราบหลักการต่างๆ และนำไปปรับใช้เพื่อกำหนดเป็นแนวทางการปฏิบัติงานของบุคลากร กรมสอบสวนคดีพิเศษ และต้องดำเนินการเพื่อให้หลักการดังกล่าวมีผลในทางปฏิบัติจริง โดยที่พนักงานสอบสวนคดีพิเศษมีบทบาทสำคัญในการอำนวยความสะดวก และกฎเกณฑ์ที่เกี่ยวข้อง กับการปฏิบัติงานของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษควรส่งเสริมให้เคารพและปฏิบัติตามหลักการดังกล่าวข้างต้น อันจะเป็นการก่อให้เกิดความยุติธรรมทางอาญาที่เป็นธรรมและเสมอภาคกัน รวมทั้งเป็นการคุ้มครองประชาชนจากอาชญากรรม โดยให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษมีคุณสมบัติ ทางวิชาชีพที่จำเป็นสำหรับการปฏิบัติหน้าที่ คือ การมีคุณธรรม ความยุติธรรม เพื่อผดุงความเป็นธรรมในสังคม และดูแลประชาชนอย่างเท่าเทียมกัน โดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ โดยเฉพาะแนวปฏิบัติที่เกี่ยวกับหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายเพื่อปรับปรุงวิธีการ ในการก่อให้เกิดความยุติธรรมและการปฏิบัติที่เป็นธรรมต่อประชาชนพลเมืองในประเทศ ซึ่งผู้บังคับใช้อำนาจตามกฎหมายหรือพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ มีภารกิจและความประพฤติที่พึงคาดหวังวิธีการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ ในการปฏิบัติหน้าที่และการประสานงานกับพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ เพื่อให้ระบบความยุติธรรมทางอาญาคำนึงไปอย่างรอบรึ้น โดยตรงเพื่อสร้างมาตรฐานที่ได้รับการยอมรับในระดับสากล และรองรับการเข้าสู่สมาคมอาเซียน

โดยปรับใช้มาตรฐานสากลของกฎบัตรสหประชาชาติเกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติหรือการบังคับใช้อำนาจตามกฎหมายของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่อาจละเมิดสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน กับมาตรฐานแนวทางการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษของกรมสอบสวนคดีพิเศษ

3.3.1 อนุสัญญาต่อต้านองค์การอาชญากรรมข้ามชาติและพิธีสารแนบท้ายอนุสัญญา

- 1) การกำหนดให้การขัดขวางกระบวนการยุติธรรมเป็นความผิด

อนุสัญญากำหนดให้รัฐภาคีแต่ละรัฐจะต้องรับเอามาตรการทางกฎหมาย หรือ มาตรการอื่นตามความเหมาะสมเพื่อกำหนดให้การใช้กำลัง การข่มขู่ การทำให้อับหรือการให้ สัญญา การเสนอหรือการให้ประโยชน์ที่มิควรได้เพื่อจูงใจให้พยานให้การเท็จหรือเพื่อแทรกแซง การให้การหรือการเสนอพยานหลักฐาน ในการดำเนินคดีที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดตามที่ระบุ ในอนุสัญญานี้เป็นความคิดเมื่อกระทำโดยเจตนา รวมถึงความรับผิดชอบทางอาญาจากการใช้กำลัง หรือ การข่มขู่ หรือการทำให้อับ เพื่อแทรกแซงการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ในการยุติธรรม หรือ เจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมายในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดตามที่ระบุในอนุสัญญานี้ วัตถุประสงค์ของอนุสัญญาข้อนี้ก็เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในระบบงานยุติธรรม

2) การกำหนดมาตรฐานแนวทางการใช้เทคนิคพิเศษในการสืบสวนสอบสวน

เนื่องจากองค์กรอาชญากรรมได้ก่ออาชญากรรมที่คุกคามต่อความปลอดภัย ของประชาชนและความมั่นคงของอำนาจอธิปไตยของรัฐต่างๆทั่วโลก ปัญหาอาชญากรรมได้ทวี ความซับซ้อนและรุนแรงขึ้น มีวิวัฒนาการที่ทันสมัยใช้รูปแบบและเทคโนโลยีสมัยใหม่และมี ลักษณะข้ามชาติ การป้องกันและปราบปรามองค์กรอาชญากรรมจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจาก นานาประเทศและต้องมีมาตรการที่มีประสิทธิภาพมาใช้ในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม

ดังนั้น วิธีการในกระบวนการยุติธรรมโดยทั่วๆ ไป อาจไม่สามารถปราบปราม องค์กรอาชญากรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ องค์กรสหประชาชาติได้ตระหนักถึงปัญหา และ อุปสรรคในการปราบปรามองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ จึงได้กำหนดให้มีเทคนิคการสืบสวนพิเศษ เพื่อเป็นมาตรการในการพิสูจน์ความคิดและนำตัวอาชญากรรมลงโทษ

อนุสัญญาข้อ 20 จึงได้ให้เสนอแนะแก่หน่วยงานบังคับใช้กฎหมายของรัฐภาคีให้ วิธีการสืบสวนสอบสวนพิเศษ สำหรับความคิดที่อนุสัญญานี้ระบุถึง โดยอาจใช้วิธีการเช่น

(1) การจัดส่งภายใต้การควบคุม (Controlled Delivery)

(2) การปฏิบัติการลับ (Undercover Operation)

(3) การเฝ้าติดตามโดยใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Surveillance) เช่น การดักฟังหรือการดักข้อมูลในการติดต่อสื่อสาร

บทบัญญัติของอนุสัญญาข้อนี้กำหนดไว้ว่า

(1) ภายใต้อำนาจที่ที่กำหนดไว้ในกฎหมายภายในรัฐภาคีนั้นเมื่อเห็นสมควรและ จำเป็นเพื่อให้มีการใช้เทคนิคการสืบสวนสอบสวนพิเศษอย่างหนึ่งอย่างใด เช่นการเฝ้าติดตามโดยใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์หรือการเฝ้าติดตามในรูปแบบอื่นๆ และการปฏิบัติการลับ โดยเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจของรัฐนั้นภายในดินแดนของตนเพื่อความมุ่งประสงค์ในการต่อต้านอาชญากรรมอย่างมีประสิทธิภาพก็ได้

(2) เพื่อความมุ่งประสงค์ในการสืบสวนสอบสวนความผิดที่อนุสัญญานี้ครอบคลุมถึงรัฐภาคีจะได้รับการส่งเสริมให้ทำความตกลงหรือข้อตกลงทวิภาคีหรือพหุภาคีที่เหมาะสมตามความจำเป็น เพื่อให้เทคนิคการสืบสวนสอบสวนพิเศษเหล่านั้น ในบริบทของความร่วมมือในระดับระหว่างประเทศจะต้องจัดทำและถือปฏิบัติตามความตกลงหรือข้อตกลงนั้น โดยสอดคล้องกับหลักการความเท่าเทียมของอธิปไตยแห่งรัฐอย่างเต็มที่และจะต้องมีการดำเนินการอย่างเคร่งครัดตามข้อกำหนดของความตกลงหรือข้อตกลงเหล่านั้น

(3) ในกรณีที่ไม่มีความตกลงหรือการจัดการดังที่ระบุไว้ในวรรค 2 ของข้อนี้ การตัดสินใจที่จะใช้เทคนิคการสืบสวนสอบสวนพิเศษดังกล่าวในระดับระหว่างประเทศจะต้องกระทำเป็นรายกรณีไปและหากมีความจำเป็นอาจนำข้อตกลงและความเข้าใจระหว่างกันในเรื่องทางการเงินมาพิจารณาด้วย โดยคำนึงถึงเขตอำนาจของรัฐภาคีที่เกี่ยวข้อง

(4) การตัดสินใจที่จะใช้การจัดส่งภายใต้การควบคุมในระดับระหว่างประเทศอาจให้รวมถึงวิธีการเช่นการอนุญาตให้สิ่งของส่งผ่านไปยังผู้รับหรือมีการเคลื่อนย้าย หรือปรับเปลี่ยนทั้งหมดหรือบางส่วนทั้งนี้ด้วยความยินยอมของรัฐภาคีที่เกี่ยวข้อง

3.3.2 อนุสัญญาว่าด้วยการต่อต้านการทรมานฯ (Convention Against Torture and other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment - CAT) (คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ: 2549)

การห้ามทรมานนั้นถือเป็นการห้ามอย่างเด็ดขาด โดยไม่มีข้อยกเว้นใดๆ เป็นหลักการของกฎหมายระหว่างประเทศ การห้ามทรมานอย่างเด็ดขาดหมายถึงการห้ามแม้ในสถานการณ์ที่เจ้าหน้าที่ระดับผู้บังคับการหรือเจ้าพนักงานของรัฐสั่งให้ทำ คำสั่งการนั้นเป็นคำสั่งที่ผิดกฎหมาย และไม่สามารถที่จะบอกได้ว่าเป็นการป้องกันตัว เพราะการห้ามทรมานเป็นหลักกฎหมายระเบียบประเพณีสากลและเป็นที่ยอมรับในกฎหมายระหว่างประเทศ และกฎหมายกติกานานาชาติต่างๆ ไม่มีใครที่จะสามารถกระทำการทรมานได้อย่างถูกกฎหมาย

รัฐภาคีต้องป้องกันไม่ให้มีการทรมานในอาณาเขตของรัฐตน ทุกรัฐจะต้องปฏิบัติอย่างเคร่งครัดเพื่อป้องกันการทรมาน ยกตัวอย่างเช่น ระบุไว้อย่างชัดเจนในกฎหมายภายในประเทศ และบังคับไม่ให้มีการทรมานอย่างเด็ดขาด รวมทั้งกฎหรือระเบียบข้อบังคับต่างๆ ที่ป้องกันไม่ให้มีการทรมานให้สอดคล้องกับหลักกฎหมายระหว่างประเทศ ที่สำคัญคือ การทรมานนำไปสู่การรับผิดชอบทางแพ่งและทางอาญาของบุคคลโดยส่วนตัวด้วย บางครั้งรัฐพยายามที่จะคุ้มครองปกป้องการทรมาน โดยกำหนดกฎหมายนิรโทษกรรมที่ให้พนักงานสอบสวน ทหาร และบุคคลอื่นๆ ไม่ต้องรับผิดชอบในการกระทำนั้น ในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งหรือ ในสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง อย่างไรก็ตามกฎหมายระหว่างประเทศไม่ยอมรับให้มีกฎหมายนิรโทษกรรม เพราะทำให้ผู้

เหมือนว่าการทรمانกลายเป็นการกระทำที่ถูกกฎหมาย หลังจากเกิดเหตุไปแล้วรัฐบาลใหม่ไม่ควรจะยอมรับกฎหมายนิรโทษกรรมใดๆ ผู้กระทำผิดต้องถูกนำมาดำเนินคดีตามกฎหมายไม่ว่าเวลาเกิดเหตุการณ์ทรمانจะผ่านนานแค่ไหนก็ตาม ไม่มีกฎหมายใดก็ตามที่จะลบล้างการกระทำผิดไปได้

ซึ่งตามแนวทางปฏิบัติของหลักสากลนี้ พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ เจ้าหน้าที่คดีพิเศษของกรมสอบสวนคดีพิเศษจำเป็นที่จะต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด เนื่องจากการกระทำต่อบุคคลเกี่ยวกับการบังคับใช้กำลังต่อร่างกายประชาชนไม่ว่าเป็นผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้ต้องหา นั้น พึ่งต้องมีความระมัดระวังอย่างยิ่ง โดยมีแนวทางดังนี้

1) สิทธิในการพบทนายความที่ตนเองเลือก

กฎหมายระหว่างประเทศคุ้มครองสิทธิที่บุคคลถูกลิดรอนสิทธิเสรีภาพว่าทุกคนจะต้องได้รับสิทธิในการพบทนายความของตนเองโดยพลัน กล่าวคือ หลักการพื้นฐานเรื่องบทบาทของทนายความ หลักการคุ้มครองปกป้องบุคคลทุกคนที่ถูกคุมขังหรือจำคุก และผู้แทนพิเศษฯ เรื่องการทรمان เหล่านี้ได้พัฒนาให้เป็นมาตรฐานที่รับรองสิทธิในการพบทนายความ และกรมสอบสวนคดีพิเศษซึ่งบังคับใช้กฎหมายต่อผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้ต้องหาควรที่จะต้องปกป้องคุ้มครองสิทธินี้

- ผู้กระทำผิด ผู้ถูกกล่าวหา หรือผู้ต้องหา ทุกคนต้องได้รับแจ้งว่าเขามีสิทธิในการพบทนายความของเขาเองหลังการถูกจับกุมและมีการควบคุมตัว

- โอกาสในการเข้าถึงทนายความที่เท่าเทียมและมีประสิทธิภาพให้กับทุกคน โดยไม่มีข้อกีดกัน การเข้าถึงทนายความต้องเกิดขึ้นอย่างทันทีภายหลังการจับกุมและภายใน 24 ชั่วโมง

- ผู้ถูกควบคุมตัวต้องได้รับ โอกาส เวลา และสิ่งอำนวยความสะดวกในการพบทนายความหรือการติดต่อสื่อสารกับทนายความ

- สิทธิที่จะปรึกษาหารือหรือสื่อสารกับทนายความควรได้รับทันที โดยปราศจากการแทรกแซง หรือเซ็นเซอร์ และโดยเป็นความลับ

- ทนายความควรเป็นอิสระจากเจ้าพนักงานของรัฐ บุคคลที่ทำหน้าที่เป็นทนายความโดยไม่มีใบอนุญาตอย่างเป็นทางการ เช่น เจ้าหน้าที่องค์กรสิทธิมนุษยชน ควรจะได้รับอนุญาตให้พบกับผู้ถูกควบคุมตัวและได้รับการปฏิบัติเช่นเดียวกับทนายความ

- เจ้าพนักงานหรือพนักงานสอบสวนผู้จับกุมควรแจ้งให้บุคคลทราบว่ามีสิทธิพบทนายความในช่วงระหว่างการจับกุม ดังนั้นทนายความจึงสามารถเป็นตัวแทนทางกฎหมายตั้งแต่เริ่มต้น โดยเฉพาะในระหว่างการสอบสวน ไม่ควรมีการการสอบสวนผู้ถูกจับกุม

จนกว่าจะได้พบทนายความหรือการปรึกษาหารือกับทนายความก่อน ถ้าไม่เช่นนั้นเท่ากับว่าสิทธิในการพบทนายถูกละเมิดไป

- เจ้าพนักงานของรัฐหรือพนักงานสอบสวนต้องจัดให้บุคคลสามารถติดต่อกับทนายความได้ โดยการอนุญาตให้ใช้โทรศัพท์หรืออนุญาตให้ติดต่อสื่อสารด้วยวิธีอื่นๆ ควรจัดให้มีห้องพบปะทนายความที่เหมาะสมเป็นการส่วนตัว ไม่ควรข่มขู่และคุกคามทนายความเมื่อเขาปฏิบัติหน้าที่ให้คำปรึกษาทางกฎหมาย

2) สิทธิในการพบญาติและเพื่อน

กรมสอบสวนคดีพิเศษซึ่งบังคับใช้กฎหมายต่อผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้ต้องหา ควรที่จะ ให้ผู้ที่ถูกจับมีสิทธิที่จะแจ้งให้ครอบครัวหรือเพื่อนรับรู้ว่าจะเกิดอะไรขึ้นและสามารถติดต่อกันได้ เช่นเดียวกับ สิทธิในการพบทนายความเป็นพันธกรณีว่าระหว่างการถูกจับกุมตัวหรือระหว่างที่เจ้าหน้าที่ควบคุมตัว เจ้าหน้าที่ต้องแจ้งให้ทราบว่าเขามีสิทธิในการพบญาติหรือเพื่อน และได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น โทรศัพท์ หรือ วิธีการติดต่อสื่อสารอื่นๆ และบุคคลที่ต้องการพบกับผู้ถูกคุมขังควร ได้รับการอำนวยความสะดวกและเวลาที่เหมาะสม โดยไม่มีกรข่มขู่ คุกคาม ทั้งต่อญาติและผู้ถูกคุมขัง

3) สิทธิในการรักษาพยาบาลโดยแพทย์และการตรวจร่างกาย

หลักสิทธิมนุษยชนสากลคุ้มครองสิทธิในการได้รับการตรวจร่างกายก่อนการเข้าและออกจากสถานที่ควบคุมตัว และ/หรือเมื่อได้รับการร้องขอ ซึ่งเป็นหลักพื้นฐานในการต่อต้านการทรมานมาตรฐานระหว่างประเทศประกอบไปด้วย หลักเกณฑ์มาตรฐานขั้นต่ำสุดของการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง (Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners) หลักการเพื่อปกป้องคุ้มครองบุคคลทุกคนที่ถูกคุมขังและจำคุก (Body of Principles for the Protection of All Persons under any Form of Detention or Imprisonment)

ดังนั้นกรมสอบสวนคดีพิเศษซึ่งบังคับใช้กฎหมายต่อผู้กระทำความผิด ผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้ต้องหา ควรที่จะ

- รับรองสิทธิของผู้ถูกควบคุมตัวให้สามารถได้รับการตรวจร่างกายโดยแพทย์หรือถ้าจำเป็นต้องได้รับการรักษาพยาบาล

- ให้ได้รับการตรวจร่างกายโดยทันทีหลักการถูกควบคุมตัว

- การตรวจร่างกายเกิดขึ้นโดยไม่มีเจ้าพนักงานของรัฐอยู่ด้วย และถ้า

ไม่เช่นนั้นแพทย์ที่ทำการตรวจต้องร้องขอให้ตรวจโดยพันสาขตาของเจ้าพนักงานของรัฐ

3.3.3 หลักมาตรฐานสากลในการสืบสวนสอบสวน

คณะกรรมการของอนุสัญญาาระหว่างประเทศหรือองค์กรด้านสิทธิมนุษยชนได้ระบุว่า การสืบสวนสอบสวนต้องทำอย่างเต็มที่และอย่างมีประสิทธิภาพ และในพิธีสารเลือก รับผิดชอบ ต้นบูล ได้ระบุว่า “พนักงานสอบสวนที่มีอำนาจหน้าที่และมีพันธกรณีในการจัดหาข้อมูลรอบด้านที่จำเป็นสำหรับการสืบสวนสอบสวน พนักงานสอบสวนจะต้องได้รับการจัดสรร งบประมาณ และความเชี่ยวชาญด้านบุคลากรอย่างมีประสิทธิภาพ

ดังนั้น ในการสืบสวนสอบสวนของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษและเจ้าหน้าที่คดีพิเศษของกรมสอบสวนคดีพิเศษต้องมีประสิทธิภาพทั้งในทางปฏิบัติและในทางกฎหมายและต้องมีความเป็นธรรมโดยไม่ให้มีการปฏิบัติหรือลดเว้นการปฏิบัติจากรัฐ ยิ่งไปกว่านั้น ความมีประสิทธิภาพนั้นขึ้นอยู่กับสภาพการณ์ที่แตกต่างกันออกไป โดยเจ้าพนักงานของรัฐต้องดำเนินการอย่างจริงจังเพื่อค้นหาว่าเกิดอะไรขึ้น และ “ไม่ควรที่จะเชื่อในข้อมูลที่ไม่มีน้ำหนัก หรือสรุปการสืบสวนสอบสวนไปโดยพลการ” การสืบสวนสอบสวนข้อกล่าวหาเหล่านั้นควรมีเหตุมีผลและสมควรแก่เวลา

3.3.4 แนวทางปฏิบัติของผู้บังคับใช้กฎหมาย (Code of Conduct for Law Enforcement Officials)

องค์กรสหประชาชาติ ได้บัญญัติ Code of Conduct for Law Enforcement Officials เป็นประมวลหลักปฏิบัติไว้สำหรับเจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมายเพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติของเจ้าหน้าที่รัฐในการเคารพสิทธิมนุษยชน หลักการเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนไว้โดย General Assembly ตาม resolution ที่ 34/169 เมื่อวันที่ 17 December 1979

เนื้อหาใจความหลัก คือ พนักงานสอบสวนจะต้องทำหน้าที่ในการป้องกันปราบปรามการกระทำผิดทุกรูปแบบ และปกป้องผลประโยชน์ของชุมชน คือ ความสงบสุขเรียบร้อย โดยเต็มกำลังและดำเนินการมาตรฐานทั้งหลายให้การป้องกันปราบปรามอาชญากรรมมีประสิทธิภาพสูงสุด แต่ในขณะเดียวกัน ก็จะต้องเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิมนุษยชน และเคารพกฎหมาย โดยพนักงานสอบสวนต้องตระหนักถึงสิทธิและหน้าที่และต่อด้านการกระทำ การทุจริตในทุกรูปแบบ พร้อมทั้งไม่ยินยอมปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชาที่ผิดกฎหมายด้วย เป็นต้น รายละเอียด มุ่งคุ้มครองการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่รัฐที่เกินขอบเขต อันอาจส่งผลกระทบต่อสิทธิของผู้ต้องหาโดยเฉพาะเกียรติและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

Code of Conduct และ Basic Principles ดังกล่าวก็สอดคล้องกับหลักนิติธรรมของประเทศไทยซึ่งหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายรวมถึงกรมสอบสวนคดีพิเศษ ซึ่งคือ พนักงานสอบสวนคดีพิเศษและเจ้าหน้าที่คดีพิเศษจำเป็นปฏิบัติตามอย่างยิ่ง

ตามมาตรา 3 วรรคสอง ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย “การปฏิบัติหน้าที่ของรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล รวมทั้งองค์กรตามรัฐธรรมนูญ และหน่วยงานของรัฐ ต้องเป็นไปตามหลักนิติธรรม”

มาตรา 26 “การใช้อำนาจโดยองค์กรรัฐ ต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ และเสรีภาพตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ”

มาตรา 27 “สิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้โดยชัดแจ้ง โดยปริยายหรือโดยคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ย่อมได้รับความคุ้มครองและผูกพันรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล รวมทั้งองค์กรตามรัฐธรรมนูญ และหน่วยงานของรัฐ โดยตรงในการตรากฎหมาย การใช้บังคับกฎหมาย และการตีความกฎหมายทั้งปวง ”

มาตรา 28 “บุคคลย่อมอ้างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หรือใช้สิทธิและเสรีภาพของตนได้เท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิและเสรีของบุคคลอื่น ไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐธรรมนูญ หรือไม่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน

บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้ สามารถกบฏญัตติแห่งรัฐธรรมนูญนี้เพื่อใช้สิทธิทางศาลหรือยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้คดีในศาลได้

บุคคลย่อมสามารถใช้สิทธิทางศาลเพื่อบังคับให้รัฐต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติในหมวดนี้ได้โดยตรง หากการใช้สิทธิและเสรีภาพในเรื่องใดมีกฎหมายบัญญัติรายละเอียดแห่งการใช้สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญนี้รับไว้แล้ว ให้การใช้สิทธิและเสรีภาพในเรื่องนั้นเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับการส่งเสริม สนับสนุน และช่วยเหลือจากรัฐ ในการใช้สิทธิตามความในหมวดนี้ ”

มาตรา 29 “การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญนี้กำหนดไว้และเท่าที่จำเป็น และจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพนั้นมิได้

กฎหมายตามวรรคหนึ่งต้องมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป และไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง ทั้งต้องระบุบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายนั้นด้วย

บทบัญญัติในวรรคหนึ่งและวรรคสองให้นำมาใช้บังคับกับกฎที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายด้วยโดยอนุโลม”

กฎบัตรสหประชาชาติเกี่ยวกับ แนวทางบังคับใช้กฎหมายของเจ้าหน้าที่ของรัฐ นั้น กรมสอบสวนคดีพิเศษควรที่จะต้องนำมาปรับใช้กับการกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติหน้าที่

และการบังคับใช้อำนาจทั้งจากกฎหมายทั่วไปที่ให้อำนาจแก่พนักงานสอบสวน และกฎหมายพิเศษที่ให้อำนาจแก่พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ซึ่งอาจละเมิดสิทธิของบุคคล เพื่อให้เป็นการใช้อำนาจตามหลักนิติธรรม ถูกต้อง มีประสิทธิภาพ และเป็นธรรมกับประชาชน

3.3.5 หลักการพื้นฐานในการใช้อาวุธหรือใช้กำลัง โดยเจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมาย (Basic Principles on the Use of Force and Firearms by Law Enforcement Officers)

หลักการดังกล่าว เป็น “หลักสากล” เกี่ยวกับการใช้อาวุธหรือใช้กำลังโดยเจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมาย แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ “การใช้กำลัง” (Use of force) กับ “การใช้อาวุธ” (Use of firearms) ซึ่งเจ้าหน้าที่ของรัฐใช้อาวุธได้ แต่ต้องเป็นไปเพื่อป้องกันตนเองหรือบุคคลอื่นให้พ้นจาก ภัยอันตรายแรงต่อชีวิตหรือร่างกาย เพื่อป้องกันมิให้เกิดการกระทำความคิดอาชญากรรมที่อาจ ก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิต หรือเพื่อจับกุมผู้ที่กระทำการอันเป็นอันตรายหรือต่อผู้เข้าพนักงาน หรือ เพื่อป้องกันมิให้บุคคลดังกล่าวหลบหนี และการใช้อาวุธร้ายแรงโดยเจตนาให้กระทำได้เฉพาะเพื่อป้องกันชีวิตในกรณีที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้เท่านั้น แต่ไม่ว่าจะเป็นการใช้กำลังหรือการใช้อาวุธต้องเป็นกรณีที่ปรากฏว่าไม่มีมาตรการอื่นที่จะใช้ในการยุติการชุมนุมนั้น ได้แล้วเท่านั้น

ในการทำงานหรือการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษหรือเจ้าหน้าที่คดีพิเศษ จะมีการใช้อาวุธหรือพกพาอาวุธ ดังนั้น พนักงานสอบสวนคดีพิเศษจะเป็นต้องปฏิบัติตามหลักการดังกล่าวอย่างเคร่งครัด

3.3.6 The European Code of Police. โดย The European Code of Police

ตัวแบบของยุโรปตาม The European Code of Police โดย The European Code of Police ได้ตราไว้รวมถึง Ethics ข้อเสนอแนะในการบริหารงานพนักงานสอบสวนไว้ โดยหลักการที่กำหนด คือ การเน้นย้ำในเรื่องการเคารพต่อกฎหมายกับการทำหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพของพนักงานสอบสวน ข้อกำหนดเกี่ยวกับเรื่องการปฏิบัติต่าง ๆ ของพนักงานสอบสวนในการตรวจค้น จับกุม ฯลฯ ไปจนถึง การจัดตั้งองค์กรพนักงานสอบสวน เพื่อให้เข้าถึงและพร้อมที่จะปฏิบัติงานเพื่อป้องกันอาชญากรรมหรือช่วยเหลือประชาชนได้โดยรวดเร็ว เป็นต้น

3.4 การปรับใช้อุญญาสาพระราชกติกากับหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายของต่างประเทศ

3.4.1 ประเทศสหรัฐอเมริกา

การปรับใช้อุญญาสาพระราชกติกากับหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายของต่างประเทศที่กรมสอบสวนคดีพิเศษควรนำมาปรับใช้เพื่อกำหนดเป็นแนวทางปฏิบัติที่เป็นมาตรฐานเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่รวมถึงการบังคับใช้กฎหมายของพนักงานสอบสวนและเจ้าหน้าที่คดีพิเศษนั้น

คอลลาจสหรัฐ ให้จำกัดไม่เกินหนึ่งปี หรือบทเฉพาะในบางตำแหน่งหน้าที่ที่จะมีบทบัญญัติเฉพาะ กำหนดความคิดต่างหาก ซึ่งโทษจะสูงกว่าในบทบัญญัติทั่วไป เช่น การชักออกทรัพย์สินการเบียดบัง หรือการชักย้ายถ่ายเททรัพย์สินของรัฐ หรือโครงการซึ่งได้รับการสนับสนุนจากสาธารณชน กองทุน หรือรัฐบาลกลาง การชักออกทรัพย์สิน การเบียดบัง หรือการชักย้ายถ่ายเททรัพย์สินโดยเจ้าหน้าที่ทางการศาลของรัฐบาลกลาง เป็นต้น

2) กำหนดให้การขัดขวางกระบวนการยุติธรรมเป็นความผิด

บทบัญญัติหลักของกฎหมายสหรัฐฯ จะเน้นความสำคัญเกี่ยวกับเรื่องการกระทำต่อพยานเป็นอันดับแรก ทั้งเรื่องการให้สินบน ช่มชู้ ต่อพยาน เป็นต้น นอกจากนั้นยังมีกลไกสำคัญที่เรียกว่า whistle blowing ซึ่งเป็นการแจ้งข้อมูล ให้เบาะแส หรือข่าวประกาศถึงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับข้อมูลการกระทำผิดขององค์กรหรือบุคคลในองค์กรของคนอื่นเป็นภัยต่อองค์กรและสังคม ซึ่งสหรัฐฯ เห็นความสำคัญและให้ความคุ้มครองผู้ให้ข้อมูลการทุจริตที่เรียกว่า “The Whistleblower Protection Act 1989” คุ้มครองเจ้าหน้าที่รัฐหรือลูกจ้างของรัฐที่รายงานข้อมูลซึ่งมีเหตุผลเชื่อได้ว่ามีการกระทำผิดกฎหมาย หรือกฎระเบียบ ใช้เงินงบประมาณไม่ถูกต้องปฏิบัติงานไม่ถูกต้อง ใช้อำนาจโดยไม่ชอบ หรือมีการกระทำซึ่งเป็นอันตรายต่อสุขภาพและความปลอดภัยของประชาชน โดยผู้ให้ข้อมูลดังกล่าวสามารถรายงานต่อผู้บังคับบัญชา หรือหน่วยงานภายนอกก็ได้ แม้กระทั่งการให้ข้อมูลกับสื่อ หรือหนังสือพิมพ์

และสหรัฐอเมริกาได้มีการปรับใช้อนุสัญญาเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติ ซึ่งกรมสอบสวนคดีพิเศษควรนำมากำหนดเป็นแนวทางมาตรฐานในการปฏิบัติหน้าที่ โดยบัญญัติไว้ใน Title 18 ของ U.S.C.A มาตรา 1501-1508 ซึ่งห้ามการขัดขวางกระบวนการยุติธรรมในขอบเขตที่กว้างกว่าที่บัญญัติไว้ในอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร (ข้อ 23)

ซึ่ง อนุสัญญาข้อ 23 มีบทบัญญัติ ดังนี้

รัฐที่เป็นภาคีสมาชิกจะต้องรับเอามาตรการทางกฎหมายและมาตรการอื่น ๆ เท่าที่จำเป็นเพื่อกำหนดให้การกระทำต่อไปนี้เป็นความผิดอาญาเมื่อกระทำโดยเจตนา

(ก) การใช้กำลังทางกายภาพ การข่มขู่หรือการทำให้กลัว หรือการให้สัญญาอื่นข้อเสนอ หรือให้ประโยชน์ที่มีควรถูกได้เพื่อจูงใจให้การเท็จ หรือเพื่อแทรกแซงการให้การหรือการเสนอพยานหลักฐานในการดำเนินคดีที่เกี่ยวกับการกระทำผิดที่อนุสัญญานี้ครอบคลุมถึง

(ข) การใช้กำลังทางกายภาพ หรือการข่มขู่ หรือการทำให้กลัวเพื่อขัดขวางการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่งานยุติธรรม หรือเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมายในส่วนที่เกี่ยวกับการ

กระทำความผิดที่อนุสัญญานี้ครอบคลุมถึง ไม่มีข้อความใดในอนุวรรคนี้ที่ทำให้เสื่อมสิทธิของรัฐภาคีที่จะมีกฎหมายคุ้มครองเจ้าหน้าที่ประเภทอื่นของรัฐ

รวมถึงมาตรการบังคับที่กำหนดความผิดฐานขัดขวางความยุติธรรม ซึ่งรัฐภาคีมีพันธกรณีในการออกกฎหมายภายในเท่าที่จำเป็นเพื่อกำหนดให้การกระทำที่ขัดขวางความยุติธรรมเป็นความผิดทางอาญาเมื่อได้กระทำโดยเจตนา จะเห็นได้ว่าการขัดขวางความยุติธรรมเกี่ยวข้องกับการกระทำใด ๆ อันเป็นการแทรกแซงการปฏิบัติการตามหน้าที่ของเจ้าพนักงาน รวมทั้งการกระทำใด ๆ ซึ่งเป็นการขัดขวางระบบงานยุติธรรมมิให้ดำเนินไปอย่างถูกต้องชอบธรรม ซึ่งกำหนดให้การใช้กำลังทางกาย การข่มขู่หรือทำให้กลัว หรือการให้สัญญา รวมทั้งยื่นข้อเสนอหรือให้ผลประโยชน์ที่มีควรได้เพื่อจูงใจให้การเท็จ หรือเพื่อแทรกแซงการให้การหรือการแสดงพยานหลักฐานในการดำเนินคดีที่เกี่ยวข้องกับความผิดที่อนุสัญญาครอบคลุมถึง เป็นความผิดอาญาฐานขัดขวางความยุติธรรม ความผิดตามข้อนี้ไม่ได้กำหนดคุณสมบัติของผู้กระทำความผิดและผู้ถูกกระทำไว้เป็นพิเศษ ดังนั้นผู้กระทำความผิดจึงอาจเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ เจ้าหน้าที่งานยุติธรรมหรือบุคคลอื่นใดก็ได้ เช่น ผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดี ญาคติหนึ่ง หรือกลุ่มบุคคลในองค์กรอาชญากรรม ซึ่งหากผู้กระทำความผิดเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐก็อาจมีความผิดเกี่ยวกับตำแหน่งหน้าที่ราชการด้วย

3) กำหนดให้การทุจริตต่อราษฎรบังหลวงในหน้าที่ราชการเป็นความผิด

ปัญหาสังคมที่เป็นภัยอันใหญ่หลวงต่อความมั่นคงของประเทศ และเป็นที่วิพากษ์วิจารณ์กันมากคือ ปัญหาข้าราชการคอร์รัปชัน หรือที่เรียกกันว่า “ปัญหาต่อราษฎรบังหลวง” นั่นเอง ซึ่งเป็นปัญหาที่ประเทศไทยประสบ และการปฏิบัติงานที่ผ่านมาตลอดระยะเวลา 9 ปี ของกรมสอบสวนคดีพิเศษก็ถูกกล่าวถึงในสังคม รวมถึงถูกร้องเรียนจากประชาชนว่าข้าราชการพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ เจ้าหน้าที่คดีพิเศษ ทุจริต รับสินบน และคอร์รัปชัน เช่น การจ่ายเงินเพื่อวิ่งเส้นสัมพันธ์ ซึ่งเป็นกรที่ข้าราชการใช้อำนาจในตำแหน่งหน้าที่ราชการ เพื่อให้ได้มาซึ่งประโยชน์สำหรับตนเองหรือผู้อื่น หรือการเบียดเบียนชักออกผลประโยชน์ของรัฐมาเป็นประโยชน์ส่วนตัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งกรณีที่นักการเมือง หรือข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ ได้อาศัยอำนาจหน้าที่ของตนแสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบจนมีฐานะร่ำรวย และข้าราชการชั้นผู้น้อยก็ ต่อราษฎรบังหลวงกันอย่างกว้างขวาง โดยใช้ช่องทางตามที่ตนมีอยู่ในตำแหน่งหน้าที่ และตามที่โอกาสจะอำนวย ทำให้เกิดผลกระทบต่อประเทศชาติอย่างมหาศาล กล่าวคือ นอกจากประเทศชาติจะต้องสูญเสียเงินทองแล้ว การต่อราษฎรบังหลวงยังบั่นทอนความเจริญก้าวหน้า และเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของประเทศ และสะท้อนให้เห็นถึงความเสื่อมโทรมทางศีลธรรมของประชาชน และความไม่มั่นคงทางการเมืองอีกด้วย ซึ่งเป็นสาเหตุที่นำไปสู่ความล้มเหลวทางสังคม ประเทศใดที่ไม่สามารถแก้ไข

ปัญหาการฉ้อราษฎร์บังหลวงให้เบาบางลงได้ ประเทศนั้นย่อมไม่อาจแก้ปัญหาความยากจนของประเทศ และประชาชนได้

ด้วยเหตุนี้ อเมริกาจึงมีแนวความคิดเกี่ยวกับการดำเนินการป้องกันและปราบปรามการฉ้อราษฎร์บังหลวง เพื่อแก้ไขปัญหาการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ

3.1) แนวความคิดด้านการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ หลักการของแนวความคิดนี้คือ การมุ่งป้องกันในส่วนที่สามารถป้องกันได้ โดยมีเป้าหมายอยู่ที่เจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งส่วนใหญ่ไม่มีสันดานชั่วร้าย แต่ได้กระทำความผิดไปเพราะความจำเป็น หรือมีแรงจูงใจอื่นๆ ดังนั้น ถ้าสามารถป้องกันต้นเหตุหรือมูลเหตุที่ทำให้เกิดความจำเป็น หรือแรงจูงใจได้แล้ว บุคคลเหล่านั้นก็ย่อมจะไม่กระทำความผิดอีกต่อไป

3.2) แนวคิดด้านการปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ แนวความคิดนี้เห็นว่า ตราบไคที่บุคคลซึ่งมีสันดานชั่วร้ายยังคงอยู่ในวงราชการ การทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ โดยบุคคลนั้น ย่อมจะเกิดขึ้นอย่างแน่นอน ไม่ว่าจะมีความมาตรการป้องกันที่ดีเพียงใดก็ตาม

3.4.2 ประเทศอังกฤษ

ประเทศอังกฤษเป็นประเทศที่เล็งเห็นถึงความสำคัญของการปฏิรูปหรือแก้ไขปัญหาการปฏิบัติงานของข้าราชการ โดยรวมถึงการบังคับใช้อำนาจตามกฎหมายของเจ้าหน้าที่ฝ่ายยุติธรรม ซึ่งปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างมากในระบบราชการของอังกฤษ คือ การทุจริตซึ่งปัจจุบันที่มีรูปแบบของการทุจริตแปรเปลี่ยนไปตามพัฒนาการทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี ดังนั้น ประเทศอังกฤษจึงให้ความสำคัญกับการแก้ปัญหาการทุจริต โดยอาศัยมาตรการทางกฎหมาย ทั้ง ในแง่ของกฎหมายระหว่างประเทศและกฎหมายภายใน เพื่อจะป้องกันหรือกำจัดการทุจริตให้ลดน้อยลงมากที่สุด

1) กฎหมายระหว่างประเทศว่าด้วยการต่อต้านการทุจริตที่สำคัญและเกี่ยวข้องกับประเทศอังกฤษ

1.1) OECD Convention on Combating Bribery of Foreign Public Officials in International Business Transactions อนุสัญญาฉบับนี้ คือ ทำให้การให้สินบนแก่เจ้าหน้าที่รัฐต่างประเทศเป็นความผิดอาญา โดยมีการขยายความหมายของรับหรือให้สินบน และมีการกำหนดมาตรการลงโทษที่หนักมากยิ่งขึ้น และมีความร่วมมือกันทางกฎหมายของประเทศสมาชิก

โดยประเทศอังกฤษได้ออกกฎหมายภายในเพื่ออนุวัติการแล้ว ได้แก่ Part 12 ของ Anti-Terrorism, Crime and Security Act 2001 ซึ่งมีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2002 ทำให้การให้หรือรับสินบนโดยชาวอังกฤษหรือนิติบุคคลอังกฤษ แม้กระทำนอก

ราชอาณาจักรก็เป็นความคิดที่อาจถูกกลโથในราชอาณาจักรได้ โดยใช้กฎหมายดังกล่าวบังคับ นอกจากนี้ ใน Part 3 ยังกำหนดให้มีการแบ่งปันข้อมูลโดยเจ้าหน้าที่ศุลกากรหรือสรรพากรเพื่อที่จะเป็นประโยชน์ในการสอบสวนในทางอาญา

1.2) Council of Europe Criminal Law Convention on Corruption และ the Additional Protocol to the Criminal Law Convention on Corruption

บทบัญญัติในอนุสัญญาฉบับนี้มีมาตรการในการกำหนดโทษทางอาญาแก่ผู้ให้สินบน และผู้รับสินบนในภาครัฐ ไม่ว่าจะเป็นการขอร้องหรือขู่หรือการกระทำความผิดไม่ว่าจะเป็นฝ่ายนิติบัญญัติ บริหารหรือตุลาการ ไม่ว่าจะเป็นการกระทำภายในประเทศเองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐต่างประเทศหรือแม้กระทั่งเจ้าหน้าที่ขององค์กรระหว่างประเทศ รวมไปถึงการให้สินบนและรับสินบนในภาคเอกชนด้วย นอกจากนี้ก็มีบทบัญญัติในการให้ความร่วมมือกันในการสืบสวนสอบสวน และการดำเนินคดีอาญา การส่งผู้ร้ายข้ามแดน รวมถึงการคุ้มครองพยานและการแลกเปลี่ยนข้อมูลและพยานหลักฐานซึ่งกันและกัน

1.3) Council of Europe Civil Law Convention on Corruption

บทบัญญัติในอนุสัญญาฉบับนี้มีเป้าหมายเพื่อเยียวยาให้กับผู้เสียหายจากการทุจริต เพื่อให้ได้รับการทดแทนความเสียหายอย่างเต็มที่ เมื่อโจทก์ได้รับความเสียหายจากการที่จำเลยกระทำการโดยทุจริต และมีความเกี่ยวข้องกันระหว่างการทุจริตกับความเสียหายนั้น โจทก์ย่อมได้รับความคุ้มครอง โดยในกรณีที่จำเลยเป็นเจ้าหน้าที่รัฐ โจทก์ก็สามารถเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนจากรัฐได้ นอกจากนี้ ยังมีบทคุ้มครองพยานเกี่ยวกับการขอตรวจสอบข้อมูลบัญชี และการเรียกพยานหลักฐาน โดยผ่านความร่วมมือระหว่างประเทศอีกด้วย

1.4) European Union Convention on the Fight against Corruption Involving Officials of the European Communities or Officials of Member States of the EU

อนุสัญญาฉบับนี้มีเป้าหมายเพื่อจะลดหรือกำจัดการทุจริตในภาครัฐ โดยบัญญัติให้การรับสินบนโดยเจ้าหน้าที่รัฐและการให้สินบนแก่เจ้าหน้าที่รัฐ เพื่อจงใจให้กระทำความผิดวินัยการกระทำตามหน้าที่ย่อมเป็นความผิด อย่างไรก็ตามแม้ประเทศอังกฤษได้ให้สัตยาบันกับอนุสัญญาฉบับนี้ไว้แล้ว แต่อนุสัญญาฉบับนี้ จะยังไม่ีผลบังคับจนกว่า 90 วันล่วงพ้นไปนับแต่ที่สมาชิกทุกประเทศของ EU จะได้แจ้งถึงการเสร็จสิ้นกระบวนการภายในของประเทศสมาชิกต่อเลขาธิการ

2) มาตรการป้องกันการกระทำความผิด

Serious Organised Crime and Police Act 2005 ได้ก่อตั้งองค์กรเพื่อป้องกันอาชญากรรมร้ายแรง (SOCA) ซึ่งเป็นองค์กรอิสระที่ได้รับงบประมาณสนับสนุนจาก Home

Secretary แต่ไม่ได้ผู้ภายใต้การบังคับบัญชาหรือกำกับดูแลของรัฐแต่ประการใด องค์กรดังกล่าว โดยถือกำเนิดขึ้นมาเมื่อวันที่ 1 เมษายน 2006 โดยมีการออกแบบให้หน่วยงานรายงานธุรกรรมที่น่าสงสัย (suspicious activities reports หรือ SAR) ตามข้อแนะนำที่กำหนดไว้เพื่อประโยชน์ในการสอบสวนหาข้อเท็จจริงอันจะเป็นประโยชน์ในการค้นหาทรัพย์สินอันได้มาโดยปราศจากมูลอันจะอ้างได้โดยชอบด้วยกฎหมาย และการประเมินภัยจากเงินได้ที่เกี่ยวข้องกับอาชญากรรม อันเป็นองค์กระอิสระในการป้องกันการทุจริตที่สอดคล้องกับพันธกิจของอนุสัญญา UNCAC ข้อ 6

นอกจากนี้พระราชบัญญัติฉบับนี้ยังมีบทบัญญัติที่เน้นหนักในเรื่องอำนาจหน้าที่ของพนักงานสอบสวนและองค์กรอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมสรรพากร กรมศุลกากร ป.ป.ศ. ป.ป.ช. เป็นต้น ในการปกป้องและคุ้มครองบุคคลตามตาราง 5 ท้ายพระราชบัญญัติซึ่งได้แก่ บุคคลผู้เป็นหรืออาจเป็นพยานในการดำเนินคดี หรือบุคคลผู้เปิดเผยข้อเท็จจริงว่ามีการกระทำความผิด ไปจนถึงบุคคลในกระบวนการยุติธรรม เช่น พนักงานสอบสวน ลูกขุน ศาล อัยการ หรือเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ เป็นต้น และบุคคลในครอบครัวและผู้ใกล้ชิดของบุคคลดังกล่าวด้วย ในกรณีที่เกี่ยวข้องอันตรงในการเป็นผู้ให้ข้อมูลหรือเป็นพยานในเหตุการณ์ทุจริต โดยจะต้องร่วมมือกันทำงานซึ่งกันและกัน นอกจากนี้องค์กรของรัฐอื่นๆ ก็ต้องให้ความช่วยเหลือตามสมควรเมื่อได้รับการร้องขอด้วย เช่น ศาล หรือรัฐสภา เป็นต้น ความคุ้มครองผู้เปิดเผยข้อมูลการทุจริต (whistleblower) รวมไปถึงการกำหนดให้เป็นความผิดอาญาในกรณีที่เปิดเผยข้อมูลของบุคคลดังกล่าว เว้นแต่เป็นการเปิดเผยในการสืบสวนสอบสวนข้อเท็จจริงในทางคดี หรือเพื่อป้องกันภัยอันตรงที่อาจจะเกิดขึ้นกับตนเอง

2.1) การกำหนดโทษทางอาญาและการบังคับใช้กฎหมาย

กฎหมายภายในของประเทศไทยที่ได้กำหนดโทษทางอาญาในความผิดฐานทุจริตมีพระราชบัญญัติที่ใช้เป็นหลักอยู่ด้วยกัน 3 ฉบับ ได้แก่

(1) Public Bodies Corrupt Practices Act 1889 พระราชบัญญัติฉบับนี้ได้กำหนดให้การทุจริตหรือรับสินบนของเจ้าหน้าที่รัฐเป็นความผิด รวมทั้งยังเอาผิดกับบุคคลที่ให้การสินบนแก่เจ้าหน้าที่รัฐด้วย โดยได้กำหนดว่าบุคคลใดโดยทุจริต (corruptly) รับหรือตกลงว่าจะรับของขวัญ เงินกู้ ค่าธรรมเนียม รางวัล หรือประโยชน์อื่นใดด้วยตนเองหรือผ่านตัวแทนเพื่อประโยชน์แก่ตนเองหรือผู้อื่น อันเป็นการชักจูงใจให้เจ้าหน้าที่ในองค์กรของรัฐ (public body) กระทำหรือจะกระทำสิ่งใดตามที่ตนมีอำนาจหรือเกี่ยวข้องย่อมมีความผิด เช่นเดียวกับบุคคลใดโดยทุจริตให้ เสนอ หรือตกลงว่าจะให้ของขวัญ เงินกู้ ค่าธรรมเนียม รางวัล หรือประโยชน์อื่นใดด้วยตนเองหรือผ่านตัวแทนเพื่อประโยชน์แก่ตนเองหรือผู้อื่น อันเป็นการชักจูงใจให้เจ้าหน้าที่ขององค์กรของรัฐกระทำหรือจะกระทำสิ่งใดตามที่ตนมีอำนาจหรือเกี่ยวข้องย่อมมีความผิดความหมายขององค์กรของรัฐ คือ สภาของประเทศ เขต เมือง หรือองค์กรส่วนท้องถิ่นต่างๆ รวมถึง

คณะกรรมการหรือผู้อื่นที่มีอำนาจกระทำการกระทำการไปในนามขององค์กรส่วนท้องถิ่น สาธารณสุขหรือองค์กรอื่นๆ ที่ได้งบประมาณจากรัฐ รวมไปถึงองค์กรต่างๆ ของรัฐต่างประเทศที่มีลักษณะเช่นเดียวกับองค์กรที่กล่าวมาแล้วด้วย ซึ่งมีความน่าสนใจเพราะนอกจากจะมีโทษทางอาญาแล้ว ยังมีโทษทางปกครองและทางการเมืองอีกด้วย

โทษทางปกครองและโทษทางการเมือง โดยสรุปคือ ผู้กระทำความผิด ไม่สามารถได้รับการเลือกหรือแต่งตั้งให้เป็นข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่รัฐได้ภายในระยะเวลา 5 ปี นับจากวันที่กระทำความผิดและหากเป็นการทุจริตเพื่อให้ได้มาซึ่งตำแหน่งหน้าที่ผู้กระทำความผิด ก็จะถูกตัดสิทธิในการเข้ารับตำแหน่งข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่รัฐดังกล่าว แต่หากผู้กระทำความผิด เป็นข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่รัฐก็แล้วก็จะถูกตัดสิทธิการใช้สวัสดิการหรือบำเหน็จบำนาญต่างๆ และบทลงโทษสุดท้ายผู้กระทำความผิดจะถูกตัดสิทธิเลือกตั้งในการเลือกตั้งทุกประเภทเป็นเวลา 5 ปี ซึ่งแสดงให้เห็นถึงแนวคิดของรัฐบาลอังกฤษว่า ไม่สมควรให้ผู้ทุจริตเข้ามามีส่วนร่วม

3.5 กลไกสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศที่ใช้เกี่ยวกับ หลักมาตรฐานสากลในการบังคับใช้ กฎหมายความรับผิดชอบของรัฐ

กลไกระหว่างประเทศมีมากมาย บางกลไกเกิดจากสนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชน เพื่อช่วยให้เกิดการตรวจสอบ บังคับใช้ เพื่อให้มีการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนกลไกอื่นๆ เป็นกลไกที่ จัดตั้งขึ้นโดยตรง โดยองค์การสหประชาชาติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนขององค์การ สหประชาชาติ (United Nations Commission on Human Rights) มีการประชุมทุกปีเพื่อพิจารณา ตรวจสอบ และรายงานต่อสาธารณะในเรื่องเกี่ยวกับสถานการณ์สิทธิมนุษยชน

คณะกรรมการฯ หรือคณะกรรมการฯ ตรวจสอบที่ดั่งขึ้นตามกรอบกติการะหว่างประเทศ ด้านสิทธิมนุษยชน จะทำการตรวจสอบการนำกติการะหว่างประเทศแต่ละฉบับไปบังคับใช้ในรัฐ ภาควิสามัญ คณะกรรมการของกติการะหว่างประเทศเหล่านี้แต่ละคณะประกอบไปด้วยผู้เชี่ยวชาญ ที่ได้รับการยอมรับในการทำงานด้านสิทธิมนุษยชน และได้รับการคัดเลือกจากรัฐภาควิสามัญของ กติการะหว่างประเทศฉบับนั้นๆ คณะกรรมการฯ เหล่านี้จะตรวจสอบรายงาน โดยระบุว่าการบังคับ ใช้กฎหมายภายใต้สนธิสัญญานี้ได้ผลอย่างไร โดยดูที่กฎหมาย การปฏิบัติของเจ้าพนักงานของ รัฐ และการร้องเรียนของผู้ถูกละเมิด ซึ่งรัฐภาควิสามัญยินยอมให้คณะกรรมการฯ มีอำนาจในการ ตั้งคำถามในเรื่องเหล่านี้

รัฐมีส่วนรับผิดชอบต่อการกระทำที่ผิดกฎหมายของเจ้าพนักงานของรัฐเจ้าพนักงานของ รัฐไม่ว่าจะกระทำไปโดยนโยบาย หรือความสับสนในการป้องกันก่ละเมิดสิทธิมนุษยชน หาก ได้เข้าไปละเมิดกฎหมายระหว่างประเทศ แล้วรัฐต้องรับผิดชอบต่อการกระทำหรือละเว้นกระทำ

โดยบุคคลหรือโดยกลุ่มเหล่านั้น เพราะถือว่าเป็นการกระทำของรัฐ ถ้าข้อเท็จจริงเป็นการกระทำในการสั่งการ หรือการชี้แนะหรือการควบคุมของรัฐนั้น ถ้ารัฐล้มเหลวในการป้องกันหรือตอบสนองต่อกรณีการละเมิดสิทธิมนุษยชนคั้งนั้นรัฐต้องมีความรับผิดชอบด้วย

เมื่อรัฐ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ กระทำการ หรือละเว้นการกระทำใดๆ อันเป็นการละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพของประชาชนที่รัฐธรรมนูญบัญญัติรับรองไว้ จึงเป็นการที่ประชาชนสามารถที่จะกล่าวอ้างได้ว่าการกระทำหรือละเว้นการกระทำของรัฐเป็นการขัดต่อรัฐธรรมนูญ (Unconstitutional)

3.5.1 การใช้กฎหมายอาญาเพื่อควบคุม การใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ของรัฐ

บทลงโทษเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่และการบังคับใช้อำนาจตามกฎหมายไปในทางที่มีชอบหรือไม่ถูกต้องของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษหรือเจ้าหน้าที่ของกรมสอบสวนคดีพิเศษ ไม่ว่าจะเป็นการใช้กำลัง การควบคุมตัว การตรวจค้น การจับกุม การใช้อาวุธ การสืบสวนสอบสวน โดยทุจริตหรือละเมิดสิทธิมนุษยชนเกินกว่าที่กฎหมายให้อำนาจไว้ นั้น เป็น

ความผิดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 157

“ผู้ใดเป็นเจ้าพนักงานปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ เพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด หรือปฏิบัติ หรือละเว้น การปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริต”

หลักการกระทำความผิดตามมาตรา 157 แห่งประมวลกฎหมายอาญานี้ต้องมีองค์ประกอบ ดังนี้ ผู้กระทำต้องเป็นเจ้าพนักงาน และที่สำคัญต้องเป็นเจ้าหน้าที่กระทำการตามกฎหมายให้อำนาจไว้ และในการปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่นั้นเป็นการกระทำโดยมิชอบ เพื่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น หรือปฏิบัติ หรือละเว้น การปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริต

ในการใช้อำนาจตามที่กำหนดไว้โดยกฎหมาย นั้นไม่ว่าจะเป็นองค์กร เจ้าหน้าที่ในระดับใด โดยทั่วไปกฎหมายจะกำหนด “ข้อเท็จจริง” อย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งข้อเท็จจริงดังกล่าวเป็นเงื่อนไขในการใช้อำนาจ ในกระบวนการการใช้อำนาจขององค์กร เจ้าหน้าที่รัฐนั้น เจ้าหน้าที่จะต้องใช้อำนาจ หรือดุลพินิจของคนในการพิจารณาว่า “ข้อเท็จจริง” ที่เกิดขึ้นแล้ว เป็น “ข้อเท็จจริง” ตามที่กฎหมายกำหนดไว้หรือไม่ ถ้าหากเห็นว่า ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นเป็นข้อเท็จจริงตามที่กฎหมายกำหนดเป็นเงื่อนไขไว้ องค์กร เจ้าหน้าที่ ก็จะสามารถใช้อำนาจอย่างใดอย่างหนึ่งต่อไปตามที่กฎหมายไว้

เช่น การใช้ดุลพินิจในการตีความหมายกฎหมาย เกี่ยวกับการบังคับใช้อำนาจตามกฎหมาย เช่นการสั่งฟ้อง หรือไม่ฟ้อง ควรต้องมีองค์ประกอบที่ชัดเจนถึงจะฟ้องร้อง ผู้มีอำนาจในการฟ้องร้องดำเนินคดีจะต้องไต่สวนหรือสอบสวนหา “ข้อเท็จจริง” ให้ครบถ้วนเสียก่อนแล้วจึงนำไปสู่กระบวนการในการวินิจฉัยในปัญหาหรือกฎหมายว่ามีความผิดในความผิดฐานใด

3.5.2 พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ.2535 หมวด 4 วินัยและการรักษา วินัย และหมวด 5 การดำเนินการตามวินัย

ปัจจุบันรัฐบาลได้มีมาตรการเน้นหนักเกี่ยวกับการป้องกันการทุจริตและประพฤติ
มิชอบในภาคราชการและเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ รวมทั้งปฏิรูประบบบริหาร
ราชการโดยการปรับปรุงคุณภาพข้าราชการในการทำงานโดยเน้นผลงาน การมีคุณภาพ ความ
ซื่อสัตย์สุจริต การมีจิตสำนึกในการให้บริการประชาชน

สำหรับคำว่า “ทุจริต” มีกฎหมายหลายฉบับที่กำหนดนิยามความหมายไว้ เช่น
ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 1(1) “โดยทุจริต” หมายความว่า เพื่อแสวงหาประโยชน์ที่มีควรได้
โดยชอบด้วยกฎหมายสำหรับตนเองหรือผู้อื่น

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต
แห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 4 “ทุจริตต่อหน้าที่” หมายความว่าปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติอย่างใด
ในตำแหน่งหรือหน้าที่ หรือปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติอย่างใดในพฤติกรรมการที่อาจทำให้ผู้อื่นเชื่อ
ว่ามีตำแหน่งหรือหน้าที่ซึ่งตนมิได้มีตำแหน่งหรือหน้าที่นั้น หรือใช้อำนาจในตำแหน่งหรือหน้าที่
ทั้งนี้ เพื่อแสวงหาประโยชน์ที่มีควรได้โดยชอบสำหรับตนเองหรือผู้อื่น

ในส่วนของการปฏิบัติหน้าที่ราชการโดยทุจริต กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติ
ระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ.2535 มาตรา 85 (2) บัญญัติว่า การปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติ
หน้าที่ราชการโดยทุจริต เป็นการกระทำความผิดอย่างร้ายแรง มีโทษปลดออกหรือไล่ออก การทุจริต
ตามพระราชบัญญัติข้าราชการพลเรือนนั้น มีหลักหรือองค์ประกอบที่พิจารณา 4 ประการ คือ

1) มีหน้าที่ราชการที่ต้องปฏิบัติราชการ ผู้มีหน้าที่จะปฏิบัติหน้าที่อยู่ในสถานที่
ราชการหรือนอกสถานที่ราชการก็ได้

2) ได้ปฏิบัติหน้าที่ราชการโดยมิชอบหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ราชการโดยมิชอบ

“ปฏิบัติหน้าที่ราชการ” หมายความว่า ได้มีการกระทำลงไปแล้ว

“ละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ราชการ” หมายความว่า มีหน้าที่ราชการที่ต้องปฏิบัติ

แต่ผู้นั้น ไม่ปฏิบัติหรือละเว้นไม่กระทำการตามหน้าที่ การที่ไม่ปฏิบัติหรือละเว้นไม่กระทำการตาม
หน้าที่นั้นจะเป็นความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่ราชการก็ต่อเมื่อได้กระทำโดยเป็นทางจงใจที่จะไม่
ปฏิบัติตามหน้าที่ โดยปราศจากอำนาจหน้าที่ซึ่งจะได้ตามกฎหมาย กฎ ระเบียบหรือข้อบังคับ
แต่ถ้าเป็นเรื่องปล่อยปละละเว้นก็ยังไม่ถือว่าเป็นการละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ราชการที่จะเป็น
ความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่ราชการส่วนจะเป็นความผิดฐานใดต้องพิจารณาข้อเท็จจริงเป็นเรื่องๆ
ไป

“มิชอบ” หมายความว่า ไม่เป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบของทางราชการ คำสั่งของผู้บังคับบัญชา มติของคณะรัฐมนตรีแบบธรรมเนียมของราชการหรือทำนองคลองธรรม

3) เพื่อให้ตนเองหรือผู้อื่นได้ประโยชน์ที่มีควรได้

“ผู้อื่น” หมายถึง ใครก็ได้ที่จะได้รับประโยชน์จากการที่ราชการผู้นั้นปฏิบัติ หรือไม่ปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ

“ประโยชน์” หมายถึง สิ่งที่ได้รับอันเป็นคุณแก่ผู้ได้รับ ซึ่งอาจเป็นทรัพย์สิน หรือประโยชน์อย่างอื่นที่มีใช้ทรัพย์สิน เช่น การได้รับบริการ เป็นต้น

“มิควรได้” หมายถึง ไม่มีสิทธิ์โดยชอบธรรมที่จะได้รับประโยชน์ใดๆ ตอบแทนจากการปฏิบัติหน้าที่นั้น

4) โดยมีเจตนาทุจริต การพิจารณาว่าการกระทำใดเป็นการทุจริตต่อหน้าที่ราชการหรือไม่นั้น จะต้องพิจารณาลงไปถึงเจตนาของผู้กระทำด้วยว่ามีเจตนาทุจริตหรือมีเจตนาชั่วร้ายคิดเป็นโจร ในการปฏิบัติหน้าที่ราชการหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ราชการโดยมุ่งที่จะให้ตนเอง หรือผู้อื่นได้รับประโยชน์ที่มีควรได้ซึ่งหากการสอบสวนพิจารณาได้ว่า ข้าราชการผู้นั้นได้กระทำความผิดวินัยฐานทุจริตต่อหน้าที่ราชการ คณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 21 ธันวาคม พ.ศ.2536 ว่า การลงโทษผู้กระทำความผิดวินัยฐานทุจริตต่อหน้าที่ราชการ ซึ่งควรลงโทษเป็นการไล่ออกจากราชการ การนำเงินที่ทุจริตไปแล้วมาคืนหรือมีเหตุอันควรปราณีอื่นใดไม่เป็นเหตุลดหย่อนโทษ โดยเป็นความผิดอาญาฐานเป็นเจ้าพนักงานปฏิบัติหรือปฏิบัติหน้าที่ราชการโดยมิชอบ เพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใดหรือปฏิบัติละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริต ตามมาตรา 157 แห่งประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี หรือปรับตั้งแต่สองพันถึงสองหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ

สรุป หากข้าราชการผู้ใดกระทำความผิดวินัยฐานทุจริตก็จะต้องถูกลงโทษไล่ออก สถานเดียว รวมทั้งอาจถูกและยึดทรัพย์ ดังนั้น ข้าราชการทุกคนควรพึงละเว้นการทุจริตต่อหน้าที่ราชการ โดยเห็นแก่ประโยชน์ของประเทศชาติเป็นสำคัญ ให้สมกับการเป็นข้าราชการในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ดังนี้

มาตรา 82 ข้าราชการพลเรือนสามัญต้องปฏิบัติหน้าที่ราชการด้วยความซื่อสัตย์สุจริต และเที่ยงธรรม

ห้ามมิให้อาศัยหรือยอมให้ผู้อื่นอาศัยอำนาจหน้าที่ราชการของตน ไม่ว่าจะโดยทางตรงหรือทางอ้อมหาประโยชน์ ให้แก่ตนเองหรือผู้อื่น

การปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ราชการ โดยมิชอบ เพื่อให้ตนเองหรือผู้อื่นได้ประโยชน์ที่มีควรได้ เป็นการ ทุจริตต่อหน้าที่ราชการและเป็นความผิดวินัยอย่างร้ายแรง

มาตรา 85 ข้าราชการพลเรือนสามัญต้องปฏิบัติหน้าที่ราชการให้เป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบของทางราชการ มติคณะรัฐมนตรี และนโยบายของรัฐบาลโดยไม่ให้เสียหายแก่ราชการ

การปฏิบัติหน้าที่ราชการ โดยจงใจไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบของทางราชการ มติคณะรัฐมนตรี หรือนโยบายของรัฐบาล อันเป็นเหตุให้เสียหายแก่ราชการอย่างร้ายแรง เป็นความผิดวินัยอย่างร้ายแรง

มาตรา 87 ข้าราชการพลเรือนสามัญต้องรักษาความลับของทางราชการ การเปิดเผยความลับของทางราชการ อันเป็นเหตุให้เสียหายแก่ราชการอย่างร้ายแรง เป็นความผิดวินัยอย่างร้ายแรง

มาตรา 94 ข้าราชการพลเรือนสามัญต้องต้อนรับ ให้ความสะดวกให้ความเป็นธรรม และให้การสงเคราะห์แก่ ประชาชนผู้ติดต่อราชการเกี่ยวกับหน้าที่ของตน โดยไม่ชักช้า และด้วยความสุภาพเรียบร้อย ห้ามมิให้ดูหมิ่น เหยียดหยาม กดขี่ หรือข่มเหงประชาชนผู้ติดต่อราชการ

การดูหมิ่น เหยียดหยาม กดขี่ หรือข่มเหงประชาชนผู้ติดต่อราชการอย่างร้ายแรง เป็นความผิดวินัยอย่างร้ายแรง

มาตรา 100 ข้าราชการพลเรือนสามัญผู้ใดฝ่าฝืนข้อห้ามหรือไม่ปฏิบัติตามข้อปฏิบัติทางวินัยตามที่บัญญัติไว้ในหมวดนี้ ผู้นั้นเป็นผู้กระทำความผิดวินัยซึ่งต้องได้รับโทษทางวินัย เว้นแต่มีเหตุอันควรงดโทษตามที่บัญญัติไว้ในหมวด 5

โทษทางวินัยมี 5 สถาน คือ

- (1) ภาคทัณฑ์
- (2) ตัดเงินเดือน
- (3) ลดขั้นเงินเดือน
- (4) ปลดออก
- (5) ไล่ออก

บทที่ 4

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

การบังคับใช้กฎหมายตามหลักนิติธรรมอย่างแท้จริง คือ การใช้กระบวนการที่เป็นธรรม สุภาพและมีเจตนาโดยสุจริต เท่านั้นที่จะสร้างให้เกิดความเคารพเชื่อฟังกฎหมายของคนในสังคมได้ โดยเฉพาะการทำของผู้บังคับใช้อำนาจตามกฎหมาย

ผู้บังคับใช้อำนาจตามกฎหมายหรือพนักงานสอบสวน จึงจำต้องปฏิบัติตามหลักปฏิบัติของแนวทางปฏิบัติตามมาตรฐานสากลของผู้บังคับใช้กฎหมาย (Code of Conduct for Law Enforcement Officials) ค.ศ.1979 38 ที่กำหนดให้พนักงานสอบสวนจะต้องบังคับใช้กฎหมายเพื่อบริการชุมชนบนพื้นฐานของมาตรฐานวิชาชีพอย่างเคร่งครัดให้มีประสิทธิภาพสูงสุด โดยจะต้องเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และการเคารพสิทธิและเสรีภาพของปัจเจกชนโดยเคร่งครัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อมีกรณีที่มีการละเมิดกฎหมาย หรือ การกระทำอันเป็นขัดต่อหลักมนุษยธรรม หรือ เหยียดข่าศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ไม่ว่าองค์กรหรือบุคคลใด ๆ เจ้าหน้าที่ตำรวจ จะต้องดำเนินการเพื่อปกป้องประชาชนอย่างจริงจัง โดยไม่ละเลย หรือเพิกเฉย แม้ประเทศชาติจะมีการประกาศภาวะฉุกเฉิน พนักงานสอบสวนก็ไม่อาจจะละเมิดสิทธิมนุษยชนของปัจเจกชนได้ พนักงานสอบสวนก็ต้องบังคับใช้กฎหมายด้วยจิตเมตตา เป็นธรรมและเสมอภาคได้หลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ในลักษณะเท่าเทียมกัน แม้จะมีความคิดแตกต่าง ทั้งนี้ พนักงานสอบสวนจะสามารถปฏิบัติงานดังกล่าวได้ด้วยความเป็นอิสระและความเป็นวิชาชีพ ก็ต่อเมื่อพนักงานสอบสวนมีความเป็นอิสระจากการครอบงำทางการเมือง และมีหลักประกันความเป็นวิชาชีพจากการแทรกแซงโดยผู้บริหารองค์กรตำรวจเอง เมื่อมีหลักประกันเช่นว่าแล้ว เชื่อว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจจะไม่ตกเป็นเครื่องมือในการใช้ความรุนแรงปราบปรามประชาชน จนกลายเป็นความแตกแยกของสังคมอย่างไม้อาจจะเยียวยาได้อีกในอนาคต

4.1 สรุปผลการศึกษา

แนวทางที่ควรดำเนินการในการบังคับใช้กฎหมายของกรมสอบสวนคดีพิเศษสิทธิของ ผู้ต้องหาในคดีอาญาที่จะ ไม่ถูกดำเนินกรเกินกว่าสมควรการดำเนินคดีอาญาของแต่ละประเทศ จะ

ให้การรับรองสิทธิของผู้ต้องหาโดยบัญญัติเป็นหลักไว้ในรัฐธรรมนูญเพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหา ซึ่งสิทธิของผู้ต้องหาในคดีอาญา มีดังนี้

4.1.1 สิทธิในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

ในรัฐเสรีประชาธิปไตยโดยศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ถือว่ามีความค่าสูงสุดอันมิอาจก้าวล่วงละเมิดได้ เป็นสิ่งที่พึงจะต้องได้รับความคุ้มครองจากรัฐ โดยมาตรฐานสากลที่มีการกล่าวถึงเรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์คือ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน(Universal Declaration of Human Right 1948)กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant of Civil and Political Right 1966) ปฏิญญาสากลว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลทุกคนให้พ้นจากการกระทำทารุณและการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่เป็นการทรมานโหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือลดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์(Declaration on the Protection of all persons from Being Subjected to Torture and Other Cruel ,Inhuman or degrading Treatment or Punishment1975) และประมวลระเบียบการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจหน้าที่บังคับใช้กฎหมาย (Code of Conduct for Law Enforcement Officials 1979) เหล่านี้ล้วนมุ่งคุ้มครองการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่รัฐที่เกินขอบเขตอันอาจส่งผลกระทบต่อสิทธิของผู้ต้องหาโดยเฉพาะเกิดขึ้นสำหรับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 ก็ได้ให้ความสำคัญในเรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ไว้เช่นกัน โดยบัญญัติไว้ในมาตรา 4 ว่า“ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคล ย่อมได้รับความคุ้มครอง”ดังนั้นศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์จึงเป็นหลักที่รัฐธรรมนูญให้ความสำคัญและคุ้มครองแก่ประชาชนทั้งนี้การตกเป็นผู้ต้องหาได้ทำให้ค่าความเป็นคนหรือศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ต้องหมดสิ้นไปด้วย และการตกเป็นผู้ต้องหาที่มีไข่มืดใจทำให้ค่าความเป็นมนุษย์ของผู้ต้องหาแตกต่างไปจากคนทั่วไปในสังคม ผู้ต้องหาจึงยังต้องได้รับการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เช่นเดียวกับประชาชนทั่วไป และเมื่อการประชาตัญญ์ผู้ต้องหาเป็นเสมือนการลงโทษแก่คนตอบแทนให้ผู้ต้องหาได้รับผลจากการกระทำที่ตนได้ก่อขึ้น โดยไม่ได้คำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ จึงถือได้ว่าผู้ต้องหาสิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองจากการประชาตัญญ์ตามบทบัญญัติมาตรา 4 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550

4.1.2 สิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์

สิทธิของผู้ต้องหาที่จะได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ ถือเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่นานาอารยประเทศให้ความสำคัญในการคุ้มครองผู้ที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด ประเทศไทยมีการบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 39 วรรค 1 และวรรค 2 ว่า “ในคดีอาญาต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด และก่อนมี

คำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้”

หลักการดังกล่าวปรากฏเป็นครั้งแรกในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ.2492) โดยขณะประชุมยกร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ. 2492)อยู่นั้น สหประชาชาติอยู่ระหว่างการจัดทำปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและจัดทำแล้วเสร็จจนประกาศใช้เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2491 จึงได้มีการนำหลักการและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนมาบรรจุลงในหมวดที่ว่าด้วยสิทธิเสรีภาพของปวงชนชาวไทย ทำให้สิทธิพลของแนวคิดเรื่องการสันนิษฐานความบริสุทธิ์ของผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญาดำรงที่ กำหนดไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ได้สืบทอดกันต่อมาในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยจนถึงทุกวันนี้บทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 มาตรา 39 นี้ ถือว่ามีความสำคัญต่อผู้ต้องหามาก เพราะเมื่อผู้ต้องหาอยู่ในขั้นตอนการสอบสวน คดีอาญาชั้นเจ้าพนักงาน หรือในระหว่างการพิจารณาของศาลจะปฏิบัติต่อผู้ต้องหาเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้

4.1.3 สิทธิที่จะได้รับความปลอดภัยในชีวิต

สิทธิที่จะได้รับความปลอดภัยในชีวิตถือเป็นสิทธิอีกประการหนึ่งซึ่งเป็นหลักการสากลที่สำคัญอย่างยิ่งสิทธิในชีวิตและร่างกายของมนุษย์ถือเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่คิดตัวของมนุษย์มาตั้งแต่ต้น ไม่มีใครจะสามารถพรากสิทธิในชีวิตและร่างกายไปจากตัวเราโดยกเว้นแต่โทษประหารชีวิต ในส่วนของสิทธิที่จะได้รับความปลอดภัยในชีวิตรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 32 บัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย การทรมาน ทารุณกรรม หรือการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้าย หรือไร้มนุษยธรรม จะกระทำมิได้ แต่การลงโทษตามคำพิพากษาของศาลหรือตามที่กฎหมายบัญญัติไม่ถือว่าเป็นการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรม...” ซึ่งสอดคล้องกับในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ที่กล่าวไว้ในข้อ 5 ว่า “บุคคลใดจะถูกทรมาน หรือได้รับการปฏิบัติ หรือการลงทัณฑ์ซึ่งทารุณ โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือหยาบเถื่อนมิได้”อีกทั้งปฏิญญาสากลว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลทุกคนให้พ้นจากการกระทำทารุณ และการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่เป็นการทารุณ โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือลดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (Declaration on the Protection of all persons from Being Subjected to Torture and Other Cruel, Inhuman or degrading Treatment or Punishment 1975)

การกระทำใดๆ ก็ตามที่เป็นการกระทำทารุณหรือการปฏิบัติ หรือการลงโทษอื่นที่เป็นการทารุณ โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือลดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ถือเป็นความผิดที่กระทำต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และพึงถูกประณาม(กิตติพงษ์ กิตยารักษ์, 2548)บทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ

แห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 มาตรา 32 มุ่งจะคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกายของบุคคล จากการทรมาน ทารุณกรรมหรือการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือ ไร้มนุษยธรรมเมื่อการประหารชีวิตผู้ต้องหามีลักษณะเป็นการลงโทษผู้ต้องหาด้วยวิธีที่ไร้มนุษยธรรม หรือลดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เหมือนเป็นการตัดสินใจการเป็นผู้กระทำผิดของผู้ต้องหาจากมติมหาชน มิใช่จากกระบวนการพิจารณาของศาล ดังนั้นจึงถือได้ว่าผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้ต้องหาที่มีสิทธิที่จะไม่ถูกประหารชีวิตตามบทบัญญัติมาตรา 32 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550

ดังนั้น การทำงานหรือการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนจะต้องคำนึงถึงและเป็นไปเพื่อความปลอดภัยของประชาชนหรือผู้เสียหาย และการบังคับใช้อำนาจตามกฎหมายที่ไม่ละเมิดสิทธิมนุษยชนของผู้กระทำผิด ผู้ถูกกล่าวหา หรือผู้ต้องหา

4.1.4 สิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองจากรัฐ

สิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองจากรัฐถือเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานประการหนึ่งที่นานาประเทศให้ความสำคัญในการคุ้มครองผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้ต้องหา สำหรับประเทศไทยมีการบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 มาตรา 40 ว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิในกระบวนการยุติธรรมผู้ต้องหาในคดีอาญามีสิทธิได้รับความคุ้มครอง และความช่วยเหลือที่จำเป็นและเหมาะสมจากรัฐ...” และมาตรา 81 ว่า “รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านกฎหมายและการยุติธรรม... คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลให้พ้นจากการล่วงละเมิด ทั้งโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐและโดยบุคคลอื่น...” บทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 40 และมาตรา 81 บัญญัติให้รัฐต้องดำเนินการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาในคดีอาญามีให้ได้รับการดำเนินการ การสืบสวน สอบสวน อย่างไม่เป็นธรรม หรือละเมิดสิทธิมนุษยชน ทั้งจากเจ้าหน้าที่ของรัฐเองและจากบุคคลอื่น และเมื่อการประหารชีวิตถือเป็นการกระทำที่ละเมิดสิทธิของผู้ต้องหาที่กฎหมายให้ความคุ้มครองอย่างชัดเจน ทั้งเรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ และสิทธิที่จะได้รับความปลอดภัยในชีวิต ดังนั้นผู้ต้องหาจึงมีสิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองจากรัฐในการดำเนินการต่างๆ ที่เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ และจะต้องได้รับความคุ้มครองว่าจะได้รับการดำเนินการ สืบสวน สอบสวน อย่างรวดเร็ว เพียงตรง โดยคำนึงถึงความปลอดภัยของประชาชน ผู้ต้องหาหรือผู้ถูกกล่าวหา ในการสอบสวนนั้นพนักงานสอบสวนต้องรวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิดเท่าที่สามารถจะกระทำได้เพื่อประสงค์จะทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่างๆอันเกี่ยวกับความผิดที่ถูกกล่าวหา และเพื่อจะรู้ตัวผู้กระทำผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 มาตรา 81 บัญญัติไว้ว่า “รัฐต้องดำเนินการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลให้พ้นจากการล่วงละเมิด ทั้งโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ และโดยบุคคลอื่น และต้องอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนอย่างเท่าเทียมกัน”

จากบทบัญญัติดังกล่าวเจ้าหน้าที่ตำรวจในฐานะตัวแทนของรัฐจึงต้องทำหน้าที่คุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพของบุคคลให้พ้นจากการล่วงละเมิดโดยบุคคลอื่นบทลงโทษหากไม่ปฏิบัติตาม

นอกจากนี้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 157 บัญญัติว่า “ผู้ใดเป็นเจ้าพนักงานปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ เพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด หรือปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริต ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปีหรือปรับตั้งแต่สองพันบาทถึงสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ” ดังนั้น พนักงานสอบสวนที่ดำเนินการสืบสวนสอบสวน และบังคับใช้กฎหมายทั้งไทยและสากล ซึ่งอาจเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน จึงเข้าข่ายมีความผิดฐานละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ทั้งการไม่คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องหาให้พ้นจากการล่วงละเมิดโดยบุคคลอื่น

4.2 ข้อเสนอแนะ

4.2.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) บุคลากรในกระบวนการยุติธรรมโดยเฉพาะพนักงานสอบสวนต้องตระหนักถึงความสำคัญในการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหามากยิ่งขึ้น โดยคำนึงถึงกระบวนการยุติธรรมโดยรวมเป็นหลัก

2) ความรู้เรื่องสิทธิของผู้ต้องหา กฎหมายได้บัญญัติรับรองสิทธิของผู้ต้องหาเอาไว้ แต่สิทธิดังกล่าวยังไม่ได้รับการเผยแพร่อย่างทั่วถึง จึงอาจทำให้ตัวผู้ต้องหา ประชาชนทั่วไป รวมทั้งบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม ขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องดังกล่าวและทำให้มีการละเมิดสิทธิของผู้ต้องหาเกิดขึ้นข้อเสนอแนะคือ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนต้องร่วมมือกันเผยแพร่ให้คนในสังคมรับรู้และเข้าใจในสิทธิของผู้ต้องหามากขึ้น พร้อมทั้งรณรงค์ให้ให้ความสำคัญและเคารพต่อสิทธิดังกล่าว ทั้งนี้ในส่วนของผู้ต้องหานั้นนอกจากการทำให้มีความรู้ความเข้าใจในสิทธิดังกล่าวแล้วยังต้องทำให้ผู้ต้องหากล้าที่จะใช้หรือเรียกร้องสิทธิของตนด้วย

3) การคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเป็นสิ่งส่งเสริมมาตรฐานแห่งความถูกต้องชอบธรรมและเกื้อหนุนความมีมนุษยธรรมในสังคม ซึ่งนานาประเทศได้ให้ความสำคัญกับเรื่องดังกล่าวเพื่อเป็นการส่งเสริมภาพลักษณ์ที่ดีของประเทศและทำให้เป็นที่ยอมรับในสายตาของประชาคมโลก ประเทศไทยในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของประชาคมโลก

จำเป็นต้องตระหนักถึงเรื่องนี้อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ อีกทั้งยังเป็นการสะท้อนถึงความไร้อารยธรรมของคนในสังคมนั้น การคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหา จะเป็นสิ่งหนึ่งที่ช่วยให้ผู้ต้องหาในคดีอาญาไม่ ต้องได้รับความทุกข์หรือความเดือดร้อนจนเกินสมควรแก่ความจำเป็นในการดำเนินคดีตามกฎหมาย อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศไทยให้มีภาพลักษณ์ที่ดี ดังนั้นผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายไม่ว่าจะเป็นพนักงานสอบสวน สื่อมวลชน ประชาชนทั่วไป รวมทั้งหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม จะต้องร่วมมือกันแก้ไขปัญหาดังกล่าวอย่างจริงจังและทำให้เกิดมาตรฐานที่ดี

4) การสร้างวัฒนธรรมในการต่อต้านการคอร์รัปชัน ถือว่าเป็นเรื่องสำคัญอันดับแรก หากว่าผู้คนในสังคมไม่ถือว่าการคอร์รัปชันเป็นเรื่องชั่วร้ายและก่อความเสียหายให้สังคมและตนเองแล้ว ไม่ว่าจะนำมาตราการใดๆ มาขจัดปัญหา ก็ไม่มีหนทางทำได้สำเร็จ เนื่องจากบุคคลในสังคมต่างยินยอมให้การกระทำเหล่านั้นดำรงอยู่ โดยการยอมรับว่าการคอร์รัปชันนั้น ไม่ใช่เรื่องที่เป็นปัญหา ถ้าหากดูจากประสบการณ์สหรัฐฯ อันเกี่ยวกับการสร้างวัฒนธรรมในการต่อต้านการคอร์รัปชัน จะเห็นได้ว่าสิ่งที่สำคัญในเรื่องนี้ ก็คือการให้การศึกษาเกี่ยวกับผลเสียอันเกิดจากการคอร์รัปชัน และการต่อต้านการคอร์รัปชันแก่ทุกภาคส่วน เน้นหนักไปยังองค์กรขนาดใหญ่ (ทั้งในส่วนของภาครัฐและเอกชน) และที่สำคัญที่สุดคือการศึกษาแก่เยาวชนคนรุ่นใหม่ที่จะขึ้นมาทดแทนกลไกต่างๆ ในสังคม

5) ปฏิรูปกระบวนการซึ่งจะทำให้การดำเนินกิจการภายในประเทศมีความโปร่งใสมากขึ้น โดยลดการใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ของรัฐลงในส่วนที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ในทางเศรษฐกิจหรือการค้า และเพิ่มการตรวจสอบเพื่อป้องกันในเรื่องของผลประโยชน์ทับซ้อนของข้าราชการทุกตำแหน่ง ทั้งก่อน รับตำแหน่งใดๆ และในขณะที่รับตำแหน่งเป็นระยะจนกระทั่งพ้นไประยะหนึ่ง มิใช่เป็นตรวจสอบแต่เพียงภายหลังพบว่า มีมูลความคิดในขณะปฏิบัติหน้าที่หรือเมื่อจะได้รับในตำแหน่งสำคัญเท่านั้น โดยอาศัยกลไกเกี่ยวกับการเปิดเผยข้อมูลเป็นสำคัญ

6) พนักงานสอบสวนในฐานะที่เป็นบุคคลสำคัญในการอำนวยความสะดวกยุติธรรม ต้องรักษาเกียรติยศและศักดิ์ศรีในวิชาชีพของตนตลอดเวลา

7) ประเทศชาติควรต้องรับรองว่าพนักงานสอบสวนจะสามารถปฏิบัติหน้าที่ของตนได้โดยปราศจากการคุกคาม ดูประรด การละเมิดการแทรกแซงที่ไม่เหมาะสม หรือการเสียต่อความรับผิดชอบทางแพ่ง ทางอาญาหรืออื่น ๆ โดยไม่เป็นธรรม

8) ตามที่กฎหมายของประเทศไทยกำหนด พนักงานสอบสวนต้องให้การพิจารณาโดยเหมาะสมในกรอบหลักการฟ้องร้องคดี การระงับการดำเนินคดีโดยมีเงื่อนไขหรือโดยไม่มีเงื่อนไข หรือการเบี่ยงเบน (diverting) คดีอาญาจากกระบวนการยุติธรรมตามปกติ ด้วยการ

เคารพในสิทธิของผู้ต้องหา และเหยื่ออาชญากรรม สำหรับการบรรลุวัตถุประสงค์นี้ รัฐต่าง ๆ ควรสำรวจความเป็นไปได้ในการดำเนินการเบี่ยงเบนคดี (diversion) ซึ่งไม่เพียงเพื่อลดปริมาณคดีของศาลที่มากเกินไปเท่านั้น แต่ยัง เพื่อหลีกเลี่ยงผลเสียของการควบคุมตัวก่อนการพิจารณาคดี การฟ้องร้องและการพิพากษาว่ามีความผิดรวมทั้งผลร้ายที่อาจเกิดขึ้นจากการถูกจำคุก

9) เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมและควมมีประสิทธิภาพของการฟ้องร้องดำเนินคดี พนักงานสอบสวนต้องร่วมมือประสานงานกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ ศาล นักวิชาชีพทางกฎหมาย ทนายความ และหน่วยงานหรือสถาบันอื่น ๆ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการสืบสวนสอบสวน

4.2.2 ข้อเสนอแนะในการดำเนินการ

- 1) พนักงานสอบสวนต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเป็นธรรม มีมาตรฐานและรวดเร็วตามกฎหมาย และต้องเคารพและคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และสนับสนุนสิทธิมนุษยชน อันจะก่อให้เกิดวิธีพิจารณาและระบบความยุติธรรมทางอาญาที่เหมาะสมและเป็นธรรม
- 2) ในการปฏิบัติหน้าที่ พนักงานสอบสวนต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเป็นกลาง และหลีกเลี่ยงการเลือกปฏิบัติทางารเมือง สังคม ศาสนา เชื้อชาติ วัฒนธรรม เพศหรือการเลือกปฏิบัติอื่นๆ
- 3) ในการปฏิบัติหน้าที่ พนักงานสอบสวนต้องปกป้องผลประโยชน์สาธารณะ พิจารณาถึงสถานะของผู้ต้องหาและผู้เสียหายอย่างเป็นธรรม และพิจารณาพหุคุณแห่งคดีที่เกี่ยวข้องทุกกรณีโดยไม่คำนึงว่าจะเป็นประโยชน์หรือจะเสียประโยชน์แก่ผู้ต้องหา
- 4) ในการปฏิบัติหน้าที่ พนักงานสอบสวนต้องรักษาความลับของเรื่องที่อยู่ในความรับผิดชอบ เว้นแต่เป็นการเปิดเผยตามหน้าที่หรือเพื่อความเป็นธรรม
- 5) ในการปฏิบัติหน้าที่ พนักงานสอบสวนต้องพิจารณาทัศนะและความเห็นของเหยื่ออาชญากรรม ประโยชน์ส่วนตัวของเหยื่อที่จะได้รับผลกระทบ และพึงแน่ใจว่าเหยื่ออาชญากรรมได้รับทราบสิทธิของตนตามปฏิญญาว่าด้วยหลักการพื้นฐานของความยุติธรรมสำหรับเหยื่ออาชญากรรม และการใช้อำนาจโดยมิชอบ
- 6) เมื่อการสืบสวน ไม่ปรากฏว่าคดีมีมูล พนักงานสอบสวนต้องไม่เริ่มคดี หรือทำการฟ้องร้องคดี หรือพยายามทำการใด ๆ เพื่อการดำเนินคดี
- 7) พนักงานสอบสวนต้องเอาใจใส่ต่อการดำเนินคดีอาญาที่กระทำผิดโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ โดยเฉพาะ การฉ้อราษฎร์บังหลวง การใช้อำนาจโดยมิชอบ การละเมิดสิทธิมนุษยชนและอาชญากรรมอื่น ๆ ที่รับรองโดยกฎหมายระหว่างประเทศ รวมทั้งการสอบสวนคดีเหล่านั้นตามที่กฎหมายกำหนดหรือสอดคล้องกับการปฏิบัติในท้องถิ่น

8) เมื่อพนักงานสอบสวนพบพยานหลักฐานที่เป็นปฏิบัติของผู้ต้องหา ซึ่งพนักงานสอบสวนรู้หรือเชื่อโดยมีมูลเหตุอันควรว่าพยานหลักฐานเหล่านั้น ได้มาโดยวิธีการที่ไม่ชอบกฎหมายซึ่งเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องหาโดยเฉพาะอย่างยิ่งพยานหลักฐานที่ได้มาโดยการทรมาน ความโหดร้าย การกระทำหรือการลงโทษอย่างไม่เป็นมนุษย์หรือการศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ หรือการละเมิดสิทธิมนุษยชนอื่น ๆ พนักงานสอบสวนต้องไม่ใช่พยานหลักฐานดังกล่าว ต่อบุคคลใดนอกเหนือจากบุคคลผู้ที่กระทำการที่ไม่ถูกต้องดังกล่าว หรือต้องต่อศาลตามข้อเท็จจริงนั้น และต้องกระทำการทั้งหมดที่จำเป็นเพื่อทำให้ผู้ที่รับผิดชอบในการกระทำที่ไม่ถูกต้องดังกล่าว ถูกลงโทษ

9) การกระทำผิดวินัยของพนักงานสอบสวนต้องกำหนดโดยกฎหมายหรือระเบียบข้อบังคับที่ชอบด้วยกฎหมาย การร้องเรียนพนักงานสอบสวนว่ากระทำการในลักษณะที่ไม่ถูกต้องตามมาตรฐานวิชาชีพจะต้องได้รับการดำเนินการโดยรวดเร็วและเป็นธรรมภายใต้วิธีการที่เหมาะสม พนักงานสอบสวนมีสิทธิได้รับการพิจารณาที่เป็นธรรม การตัดสินใจลงโทษต้องมีการพิจารณาทบทวนตรวจสอบโดยอิสระ

10) การดำเนินการและการพิจารณาตัดสินทางวินัยต่อพนักงานสอบสวนต้องสามารถตรวจสอบประเมินผลได้อย่างเป็นรูปธรรม ตามกฎหมาย ประมวลกฎหมายประพฤติกฎทางวิชาชีพและมาตรฐานจริยธรรมที่กำหนดอื่น ๆ การปกป้องรักษาแนวปฏิบัติฉบับนี้

11) พนักงานสอบสวนพึงยอมรับแนวปฏิบัติฉบับนี้ นอกจากนี้พนักงานสอบสวนต้องพยายามป้องกันและขัดขวางการละเมิดแนวปฏิบัติฉบับนี้

12) พนักงานสอบสวนผู้ที่เชื่อว่ามีกรละเมิดหรืออาจจะเกิดการละเมิดแนวปฏิบัติฉบับนี้ พึงรายงานเรื่องดังกล่าวต่อผู้บังคับบัญชา และถ้ามีกรณีจำเป็น พึงรายงานต่อหน่วยงานหรือองค์กรที่รับผิดชอบอื่นที่มีอำนาจในการพิจารณาหรือแก้ไข

13) มาตรา 1 พนักงานสอบสวนจะต้องบังคับใช้กฎหมาย การบริการชุมชน ฯ ความรู้ความสามารถตามมาตรฐานทางวิชาชีพอย่างสูงสุด

14) มาตรา 2 พนักงานสอบสวนจะต้องให้ความเคารพและปกป้องศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ รวมถึงธำรงไว้ซึ่งสิทธิมนุษยชนของประชาชนทั้งปวง

15) มาตรา 3 การใช้กำลัง เมื่อมีความจำเป็นเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการรักษาความสงบเรียบร้อยเท่านั้น

16) มาตรา 4 พนักงานสอบสวนจะต้องรักษาความลับที่ได้มาระหว่างการปฏิบัติหน้าที่ เว้นแต่เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม

17) มาตรา 5 พนักงานสอบสวนจะต้องไม่ละเมิดกฎหมาย หรือ ขู่ข่ม หรือ หนึ่งเลยต่อการกระทำละเมิดต่อบุคคลอื่นที่ขัดต่อหลักมนุษยธรรมหรือเหยียบย่ำศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ฯ แม้แต่ในสถานการณ์พิเศษ เช่น ภาวะสงครามฯ อันกระทบต่อความมั่นคงของชาติ หรือภาวะความไม่มีเสถียรภาพทางการเมือง หรือสถานการณ์ฉุกเฉิน ก็ไม่นำมาเป็นข้ออ้างเพื่อกระทำการดังกล่าว

18) มาตรา 6 พนักงานสอบสวน จะต้องให้หลักประกันสุขภาพแก่ผู้ถูกควบคุม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง จะต้องดำเนินการอย่างเร่งด่วนที่จะให้การรักษาพยาบาลแก่ผู้นั้นเมื่อจำเป็น

19) มาตรา 7 พนักงานสอบสวน จะต้องไม่กระทำการใด ๆ ที่เป็นการไม่ชอบ หรือ corruption และจะต้องกระทำด้วยความกระตือรือร้นจริงจังที่จะต่อสู้กับกระทำการกระทำดังกล่าว และ

20) มาตรา 8 พนักงานสอบสวน จะต้องเคารพกฎหมายและประมวลจริยธรรมนี้ และจะต้องปฏิบัติหน้าที่อย่างสุดกำลังที่จะป้องกันการละเมิดกฎหมายและประมวลจริยธรรมนี้ของเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมายอื่น

21) โดยกรมสอบสวนคดีพิเศษจะนำมากำหนดเป็นแนวทางปฏิบัติในการบังคับใช้อำนาจตามกฎหมาย ทั้งกฎหมายทั่วไปที่ให้อำนาจพนักงานสอบสวน รวมถึงกฎหมายที่ให้อำนาจพิเศษแก่พนักงานสอบสวนคดีพิเศษในการบังคับใช้กับประชาชนทั่วไป ผู้ถูกกล่าวหา ผู้ต้องหา โดยออกเป็นคู่มือหรือระเบียบข้อบังคับของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ เจ้าหน้าที่คดีพิเศษ

บรรณานุกรม

หนังสือภาษาไทย

กลุ่มงานพัฒนานโยบายและมาตรการ สำนักวิจัยและวิชาการ สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ. หลักสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรม.

กิตติพงษ์ กิตยารักษ์, ชาติ ชัยเดชสุริยะ และณัฐวสา ฉัตรไพฑูริย์. “มาตรฐานองค์การสหประชาชาติว่าด้วยกระบวนการยุติธรรมทางอาญา”. United Nations Standard on Criminal Justice. กรุงเทพมหานคร, ม.ป.ป.

ชาติ ชัยเดชสุริยะ. มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา. กรุงเทพมหานคร, 2549.

วันชัย รุจนวงศ์. “ผ่าองค์กรอาชญากรรม มะเร็งร้ายของสังคม”. พิมพ์ครั้งแรก. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน, 2548.

สิทธิพงษ์ ศรีเลอจันทร์. การสอบสวนที่ถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรม ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 40 (7). Veridian E-Journal, Silpakorn University. 4 (เดือนกันยายน - ธันวาคม 2554).

แสง บุญเฉลิมวิภาส และคณะ. “การศึกษาพันธกรณีและความพร้อมของประเทศไทยในการปฏิบัติตามอนุสัญญาสหประชาชาติ ว่าด้วยการต่อต้านการทุจริต ค.ศ. 2003”. รายงานการวิจัย. สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, 2550.

อัจฉรา ฉายากุล. แนวทางปฏิบัติและมาตรฐานสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ ข้อมูลพื้นฐานกลไกสิทธิมนุษยชนในระบบสหประชาชาติ. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, 2546.

กฎหมาย / ราชกิจจานุเบกษา

กรมสอบสวนคดีพิเศษ. พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ.2547 และแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2550.

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.). พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ.2551. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: [http://www.ocsc.go.th/ocsc/th/uploads/File/Binder1\(1\).pdf](http://www.ocsc.go.th/ocsc/th/uploads/File/Binder1(1).pdf).

เอกสารออนไลน์ภาษาไทย

8 องค์การสิทธิมนุษยชนชาติหรือไทย ยกฟ้อง ‘สมยศ’. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://prachatai.com/journal/2011/11/37875>.

กระทรวงการต่างประเทศ. กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.mfa.go.th/humanrights/images/stories/icescrt.pdf>.

กระทรวงการต่างประเทศ. กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.mfa.go.th/humanrights/images/stories/icccpr.pdf>.

กระทรวงการต่างประเทศ. คณะมนตรีสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติค้ำประกันด้านสิทธิมนุษยชนของไทยและกระบวนการ UPR. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.mfa.go.th/humanrights/images/stories/hrcth.pdf>

กระทรวงการต่างประเทศ. ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.mfa.go.th/humanrights/images/stories/udhrt.pdf>.

กระทรวงการต่างประเทศ. อนุสัญญาต่อต้านการทรมานและการประติบัติหรือการลงโทษที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.mfa.go.th/humanrights/images/stories/catt.pdf>.

กระทรวงการต่างประเทศ. อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วย การจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติในทุกรูปแบบ. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.mfa.go.th/humanrights/images/stories/cerdt.pdf>.

การบังคับใช้กฎหมาย (Law Enforcement). [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.law.cmu.ac.th/law2011/goto.php?action=document&id=409>.

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ. ยุติการทรมาน คู่มือสำหรับเจ้าพนักงานของรัฐ. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.redress.org/downloads/publications/Ending%20Torture%20Thai.pdf> 2549.

จันทิมา ธนาสว่างกุล. “ปัญหาในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาและการบังคับใช้กฎหมายของไทย ตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการทุจริต”. วารสารวิชาการ ป.ป.ช. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: http://www.nacc.go.th/article_attach/journal4.pdf 2003.

เจตน์ สดวารศีลพร. การบังคับใช้กฎหมายให้เกิดความยุติธรรมในสังคม: ข้อพิจารณาบางประการว่าด้วยกฎหมาย การบังคับใช้กฎหมาย ความยุติธรรมกับสังคม. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: http://www.admincourt.go.th/00_web/09_academic/document/20100817.pdf.

นิติต ระเบียชธรรม. สิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรม. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา:

www.region9.ago.go.th/PRESENTATION3.ppsx.

วิรุฬห์ ฉันทน์ธนันท์. ขอบเขตของสิทธิมนุษยชนตามรัฐธรรมนูญในระบอบประชาธิปไตย.

[ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.baanjomiyut.com/library/2552/>

[scope_of_human_rights.html](http://www.baanjomiyut.com/library/2552/scope_of_human_rights.html).

สิทธิมนุษยชน. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: www.aviation.go.th/rbm/human_right.doc.

สิทธิมนุษยชนในวิถีทางของความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา:

http://www.oja.go.th/doc/Lists/doc1/Attachments/157/jrd_research_Human_Right.pdf.

เอก คังทรัพย์วัฒนา และอรอร ภูเจริญ. แนวทางการประยุกต์มาตรฐานสากลเพื่อการต่อต้านการ

ทุจริตของประเทศไทย. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: http://www.nacc.go.th/article_attach/

[journal4.pdf](http://www.nacc.go.th/article_attach/journal4.pdf)

http://www.skr.ac.th/link/web_education/web_teacher/socail/Wichuda/Wichudaweb/data/r5.pdf.

เอกสารออนไลน์ภาษาอังกฤษ

JOHN H. CONDITT, Jr. Institutional Integrity The Four Elements of Self-Policing. [Online].

Available: [http://www.fbi.gov/stats-services/publications/law-enforcement-bulletin/](http://www.fbi.gov/stats-services/publications/law-enforcement-bulletin/2001-pdfs/nov01leb.pdf)

[2001-pdfs/nov01leb.pdf](http://www.fbi.gov/stats-services/publications/law-enforcement-bulletin/2001-pdfs/nov01leb.pdf).

J. KEVIN GRANT. Ethics and Law Enforcement. [Online]. Available: [http://www.fbi.gov/stats-](http://www.fbi.gov/stats-services/publications/law-enforcement-bulletin/2002-pdfs/dec02leb.pdf)

[services/publications/law-enforcement-bulletin/2002-pdfs/dec02leb.pdf](http://www.fbi.gov/stats-services/publications/law-enforcement-bulletin/2002-pdfs/dec02leb.pdf).

Office of United Nations High Commissioner for Human Rights. 10 Basic Human Rights

Standards for Law Enforcement Officials. [Online]. Available: [http://www.amnesty.org/](http://www.amnesty.org/en/library/asset/POL30/004/1998/en/acb02dbd-e7ef-11dd-a526-05dc1810b803/pol300041998en.pdf)

[en/library/asset/POL30/004/1998/en/acb02dbd-e7ef-11dd-a526-05dc1810b803/](http://www.amnesty.org/en/library/asset/POL30/004/1998/en/acb02dbd-e7ef-11dd-a526-05dc1810b803/pol300041998en.pdf)

[pol300041998en.pdf](http://www.amnesty.org/en/library/asset/POL30/004/1998/en/acb02dbd-e7ef-11dd-a526-05dc1810b803/pol300041998en.pdf).

Office of United Nations High Commissioner for Human Rights. Basic Principles on the Use of

Force and Firearms by Law Enforcement Officials. [Online]. Available:

<http://www2.ohchr.org/english/law/firearms.htm>.

Office of United Nations High Commissioner for Human Rights. Code of Conduct for Law

Enforcement Officials. [Online]. Available: [http://www2.ohchr.org/english/](http://www2.ohchr.org/english/law/codeofconduct.htm)

[law/codeofconduct.htm](http://www2.ohchr.org/english/law/codeofconduct.htm).

Office of United Nations High Commissioner for Human Rights. Human Rights Standards and Practice for the Police. [Online]. Available: <http://www.ohchr.org/Documents/Publications/training5Add3en.pdf>.

Office of United Nations High Commissioner for Human Rights. International Human Rights Standards for Law Enforcement. [Online]. Available: <http://www.ohchr.org/Documents/Publications/training5Add1en.pdf>.

SOCA. code of practice. [Online]. Available: http://www.soca.gov.uk/about-soca/library/doc_download/56-statement-of-information-management-practice-second-edition-may-2007-.pdf.

SOCA. code of ethics. [Online]. Available: <http://www.soca.gov.uk/about-soca/specialist-operations-centre/witness-intermediary-team>.

UNITED NATIONS New York and Geneva. Human Rights and Law Enforcement. [Online]. Available: <http://www.ohchr.org/Documents/Publications/training5Add2en.pdf> 2002.

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ – สกุล พันตำรวจเอกประเวศน์ มูลประมุข
 วัน เดือน ปี เกิด 19 พฤศจิกายน 2501
 ที่อยู่ปัจจุบัน เลขที่ 70/368 ถนนกาญจนาภิเษก 07 แขวงคั่นนาคาว เขตคั่นนาคาว
 จังหวัดกรุงเทพมหานคร

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2524 รปบ.ตร.(รัฐประศาสนศาสตร์) โรงเรียนนายร้อยตำรวจ
 พ.ศ.2536 วท.ม.(วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ประสบการณ์การทำงาน

พ.ศ.2524 ตำแหน่งรองสารวัตรสืบสวนสอบสวนสถานีตำรวจนครบาลบางซื่อ
 สถานีตำรวจนครบาลดินแดง
 พ.ศ.2534 ตำแหน่งรองสารวัตรสืบสวน สถานีตำรวจนครบาลบางเขน
 สถานีตำรวจนครบาลห้วยขวาง
 พ.ศ.2535 ตำแหน่งสารวัตรสอบสวน สนสถานีตำรวจนครบาลบางเขน
 พ.ศ.2538 ตำแหน่งสารวัตรสืบสวนสถานีตำรวจนครบาลพระ โขนง
 สถานีตำรวจนครบาลนางเลิ้ง
 พ.ศ.2540 ตำแหน่งรองผู้กำกับการสืบสวนสอบสวน สถานีตำรวจภูธรปากเกร็ด
 พ.ศ.2544 ตำแหน่งผู้กำกับการ สถานีตำรวจภูธรลาดบัวหลวง จ.พระนครศรีอยุธยา
 พ.ศ.2551 ตำแหน่งผู้บัญชาการสำนักคดีทรัพย์สินทางปัญญา
 พ.ศ.2554 ตำแหน่งผู้บัญชาการสำนักคดีอาญาพิเศษ 1
 พ.ศ.2554 ตำแหน่งรองอธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษ

การฝึกอบรมด้านการบริหาร

1. หลักสูตรนักบริหารระดับสูง : ผู้นำที่มีวิสัยทัศน์และคุณธรรมและผ่านการประเมิน
 สมรรถนะหลักทางการบริหารของสำนักงาน กพ.

2. The Operation STORM II Planning Meeting จัด โดย INTERPOL ประเทศอินโดนีเซีย

3. หลักสูตรความรู้ด้านการตลาดทุนสำหรับผู้บริหารระดับสูง จัดโดยสถาบันวิชาการ
ตลาดทุน

4. หลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะสำหรับผู้บริหารรุ่นที่ 3 ของกระทรวงยุติธรรม

ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบันและสถานที่ทำงาน

รองอธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษ กรมสอบสวนคดีพิเศษ